

**T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ORTA DOĞU VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SURİYELİ ERGEN GÖÇMENLERİN KİMLİK
OLUŞTURMA SÜRECİNE YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA: HATAY İLİ ÖRNEĞİ**

CEMİLCAN ÇETİN

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ORTA DOĞU VE GÖÇ ARAŞTIRMALARI ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SURİYELİ ERGEN GÖÇMENLERİN KİMLİK
OLUŞTURMA SÜRECİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA:
HATAY İLİ ÖRNEĞİ

CEMİLCAN ÇETİN

DANIŞMAN: DOÇ. DR İPEK AGCADAĞ ÇELİK

KİLİS

2022

ÖZET

SURİYELİ ERGEN GÖÇMENLERİN KİMLİK OLUŞTURMA SÜRECİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: HATAY İLİ ÖRNEĞİ

Cemilcan ÇETİN

Orta Doğu ve Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Danışman: Doç. Dr. İpek AGCADAĞ ÇELİK

Sayfa: 96

Yıl: 2022

Orta Doğu’da başlayan Arap Baharı’nın Suriye’ye sıçramasıyla birlikte bir göç hareketi ortaya çıkmıştır. İlk olarak 252 Suriyeli göçmenin ülkemize girişiyle başlayan göç hareketi zamanla kitlesel bir hal almıştır. Suriye iç savaşının başlangıcından bu yana yaklaşık on bir yıl geçmiştir. Türkiye’ye mülteci olarak gelen Suriyeli göçmenler zamanla Geçici Koruma Statüsü altına alınmıştır. Yaklaşık olarak on yıldır ülkemizde yaşayan Suriyeliler ev sahibi toplum ile kültürel etkileşime girmişlerdir. Aynı zamanda yaşadıkları sosyal çevrede sosyal kimlik oluşturmuşlardır. Bu iki faktörün bir araya gelerek Suriyeli gençlerin kimlik algısı üzerindeki değişim yaratmış olabileceği düşünülmüştür. Türkiye’de doğan veya çocukluk dönemindeyken Suriye’den ülkemize göç etmiş olan; kısacası kimlik oluşturma sürecini ülkemizde tamamlamış gençliğin, kimlik geliştirme süreci ve inşa ettikleri kimlik sonuçları araştırmaya konu olmuştur. Söz konusu durumun sonuçları, Suriyeli Geçici Koruma Statüsündeki ergen bireylerle derinlemesine görüşme yöntemiyle ortaya konmaya çalışılmış ve sonuçları yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Suriyeli, Kimlik, Sosyal Kimlik, Kültürleşme.

ABSTRACT

A STUDY ON THE IDENTITY FORMATION PROCESS OF SYRIAN ADOLESCENT MIGRANTS: THE CASE OF HATAY

Cemilcan ÇETİN

Middle East and Immigration Studies

Kilis 7 Aralik University, Graduate Education Institute

Supervisor: Doç Dr. İpek AGCADAĞ ÇELİK

Page: 96

Year:2022

The Arab Spring, which started in the Middle East, gave rise to a movement of migration upon spreading to Syria. This movement starting with 252 Syrian refugees entering our country in time became a mass migration movement. It has been approximately ten years since the civil war in Syria broke out. Syrian immigrants who came to Turkey as refugees were placed under Temporary Protection Status over time. The Syrians who have been living in our country for about ten years have experienced cultural interaction with the mainstream society. During the same process, they have formed a social identity in their current social environment. It is considered that these two factors together may have created a change in the identity perception of the Syrian youth. This research aims to look into the identity development process and identity formation results of the young Syrians who were born in Turkey or who migrated from Syria to our country during childhood, completing their identity formation process in our country. The data have been obtained through in-depth interviews with adolescent individuals under the Syrian Temporary Protection Status and the results have been interpreted.

Keywords: Syrian, Identity, Social Identity, Acculturation.

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkışı, hayatımın ergenlik yılları ve çalışma hayatımın tamamının göç olgusu çevresinde geçmesi olarak görülebilir. Toplumda yalnızca 'Suriyeliler' olarak bilinen ve göçe tabi olan insanların, yaşadığım çevrede var olmaya başlamaları ve göç olgusuna ergenlik dönemimde tanıklık etmem ile birlikte göçe maruz kalmış bireyleri tanıma ve anlama konusunda ilgim oluştu. Kilis'te sosyal çalışmacı olarak başladığım meslek hayatıma Hatay'da devam ettim ve çalıştığım her iki il de sosyo-demografik özellikleri sebebiyle göçmenlerle çalışma ve onları daha yakından tanıma fırsatını bana verdi. Çalışmamda hayatımın ergenlik dönemini ülkemizde geçiren bireyleri ele alırken aslında kendi ergenlik dönemimde de göç olgusuna tabi olduğumu fark ettim. Ancak göç edilen yerden göçe tabi olanları anlamak ancak bilim ve araştırma ile olabileceği için bu çalışmanın fikirleri Sayın Doç Dr İpek AGCADAĞ ÇELİK öncülüğünde atılmış oldu. Bu çalışma, ergenliğini ülkemizde geçirirken kimlik oluşumunu tamamlamaya çalışan bireyler özelinde aslında Suriyeli gençliğin içinde bulunduğu durumu da ortaya koymak için farklı bir yere sahiptir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, kullanmış olduğum tüm bilgiler ve yorumlar için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili bu beyanıma aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza
Cemilcan ÇETİN

İÇİNDEKİLER

	sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ	iii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1.1. GÖÇ KAVRAMI	3
1.2. GÖÇ TÜRLERİ	3
1.3 GÖÇMEN TÜRLERİ	6
1.4. YABANCI: SINIRIN DIŞINDAN GELEN	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	17
2.1. GÖÇ VE KÜLTÜRLEŞME	17
2.1.1. Kültürleşme Kavramı.....	18
2.1.2 Kültürleşme Stratejileri.....	18
2.1.2.1 Entegrasyon	19
2.1.2.2. Asimilasyon	19
2.1.2.3. Marjinalizasyon	19
2.1.2.4. Seperasyon	20
2.1.3. Kültürleşmeyi Etkileyen Faktörler.....	20
2.1.3.1 Cinsiyet	20
2.1.3.2. Yaş	21
2.1.3.3. Kültürel mesafe.....	21
2.1.3.4 Dil yeteneği.....	21
2.1.4. Bireysel Düzeyde Kültürleşme	21
2.1.4.1. Psikolojik kültürleşme	22

2.1.5. Adaptasyon	22
2.1.5.1. Psikolojik adaptasyon ve sosyo-kültürel adaptasyon.....	22
2.1.6. Aidiyet	22
2.1.6.1. Bölge ve mekâna aidiyet.....	23
2.1.6.2. Toplumsal aidiyet türleri.....	24
2.2. KİMLİK KAVRAMI.....	25
2.2.1. Kimlik Türleri	26
2.2.1.1. Bireysel Kimlik.....	26
2.2.1.2. Kolektif Kimlik.....	27
2.3. SOSYAL KİMLİK KURAMI	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
3.1. SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE YAPILAN GÖÇ	30
3.1.1. Türkiye'deki Suriyeliler.....	30
3.1.2. Türkiye'deki Suriyeli Yabancıların Aldıkları Hizmetler.....	32
3.1.3. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığına Geçiş Şartları.....	34
3.2. ARAŞTIRMANIN TANITIMI.....	36
3.2.1. Araştırmanın Amacı.....	36
3.2.2. Araştırmanın Yöntemi	36
3.2.3. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri	37
3.2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	38
3.2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	38
3.2.6. Araştırmanın Bulguları	38
3.2.6.1. Katılımcıların sosyo-demografik bulguları	38
3.2.6.2. Katılımcılara ait bulgular	40
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	71
KAYNAKÇA.....	79
ÖZGEÇMİŞ	85

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1 Türkiye’deki Geçici Koruma Kapsamında Suriyeliler.....	31
Tablo 2 Suriyeli Göçmenlerin İllere Göre Sayısal Dağılımı.....	31
Tablo 3 Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri.....	39

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

1. Kısaltmalar

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
GİB	: Göç İdaresi Başkanlığı
SED	: Sosyal ve Ekonomik Destek
SHM	: Sosyal Hizmet Merkezi
TVK	: Türk Vatandaşlık Kanunu
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü

GİRİŞ

Göç hareketleri insanlık tarihi ile paralel olarak her dönemde var olmuştur. Kısaca bir bölgeden başka bir bölgeye olan insan hareketliliği olarak tanımlayabileceğimiz göçün birçok sebebi olabilir. Bir ülke içindeki siyasi istikrarın bozularak ülke vatandaşlarının can güvenliğinin riske düşmesi göçün önemli sebepleri arasında gösterilebilir. Arap halklarının demokrasi ve özgürlük taleplerinden ortaya çıkmış Arap Baharı'nın 2011 yılında Suriye'ye sıçramasıyla birlikte başlayan hükümet karşıtı protestolar kısa zamanda ülke içinde bir iç savaşa dönüşmüştür. Mevcut rejim ile rejim karşıtları arasında başlayan çatışmalara bir süre sonra iç ve dış birtakım güçler de dahil olmuş ve Suriye'deki iç savaş içinden çıkılmaz bir hale bürünmüştür. Suriye'deki çatışmaların başlamasından kısa bir süre sonra ülkede bulunan sivil halk komşu ülkeler başta olmak üzere başka ülkelere göç etmeye başlamışlardır. 2011 yılında 252 mültecinin ülkemize girişiyle başlayan Suriyeli mülteci göçü günümüzde önemli bir sosyal olgu olarak karşımızda durmaktadır. Ağustos 2022 verileri baz alındığında ülkemizde geçici koruma statüsü altında bulunan 3 milyon 650 bin Suriyeli mülteci vardır. Geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin yanı sıra Türk vatandaşlığı almış olanlar ve Suriye uyruklu düzensiz göçmenler de ülkemiz sınırları içerisinde yaşamaktadır. Bu veriler bizlere ülkemizde azımsanamayacak sayıda Suriye uyruklu mültecinin yaşadığını, mülteci sayısının gün geçtikçe arttığını göstermektedir. Mültecilerin ülkemizi sosyal, kültürel, ekonomik, politik alanlar başta olmak üzere birçok konuda etkilediğini ve dönüştürdüğünü söylemek mümkündür. Türkiye'de başlangıçta Suriyeli mülteciler için geçici barınma merkezleri oluşturulmuş ve mülteciler bu merkezlere yerleştirilmiştir. Söz konusu merkezler her ne kadar günümüzde varlığını sürdürüyor olsa da zaman içerisinde mültecilerin İstanbul başta olmak üzere ülkemizin hemen hemen her bölgesine yerleştikleri ve sosyal hayatımıza dahil oldukları gözlenmeye başlanmıştır. Arap kültürüyle yetişmiş Suriyeli mültecilerin ana akım toplum olan Türk toplumuyla karşılaşması ve birlikte yaşaması sonucu iki kültür arasında karşılıklı bir kültürleşme süreci de başlamıştır. Başlangıçta sınırlı sayılabilecek karşılıklı kültürleşme Suriyelilerin ülkemizde kalış süresi arttıkça kapsamını genişletmiş ve her iki kültürün gün geçtikçe birbirinden etkilenme düzeyini artırmıştır. Mülteciler günümüzde kamu kurum ve kuruluşlarında, okullarda, çeşitli iş kollarında kısacası sosyal hayatın her alanında karşımıza çıkmakta ve bizimle birlikte yaşamaktadırlar. Suriye'deki iç savaşın

günümüzde kısmen de olsa devam etmesi ve Suriye’de siyasi istikrarın henüz sağlanamamış olması gibi faktörler ülke olarak göçmenler ile uzun bir süre daha bir arada yaşayacağımız kanısını oluşturmaktadır. Göçmenlerin kültürleşme düzeylerinin artması ana akım toplumla göçmenlerin uyumunu artırmakta ve birlikte yaşamalarını kolaylaştırmaktadır. Her yaş grubundan ve kuşaktan göçmen bir kültürleşme süreci içerisinde bulunsa da araştırmada çocukluk çağında ülkemize göç etmiş ve kimlik inşa sürecinin kritik dönemi olan ergenlik dönemini ülkemizde geçirmiş Suriyeli ergen göçmenler ile birlikte çalışılmıştır. Suriyeli ergen gençlerle birlikte çalışılmasının amacı söz konusu gençlerin erken yaşta ülkemize göç etmeleri, Suriye’ye dair kimlik oluşturabilecek düzeyde anıya ve bilgiye sahip olmamaları, ülkemiz eğitim sistemi içinde ve Türk kültürüne ait dinamikler eşliğinde gelişimlerini sürdürüyor olmalarıdır. Yaşamının önemli bir kısmını ülkemizde geçiren gençlerin, geldiğimiz noktada kimlik inşa süreçleri, oluşturdukları sosyal kimlikleri ve kültürleşme düzeyleri çeşitleri bakış açıları ile ele alınarak anlaşılmaya çalışılmıştır. Ergenlik döneminde ve kültürleşme süreci içerisinde bulunan katılımcılarla birebir görüşme gerçekleştirilmiştir. Alınan cevaplar derinlemesine incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçlar elde edilen literatür taraması ile yorumlanmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. GÖÇ KAVRAMI

Birey, grup ya da kitlelerin bir ülkeden başka bir ülkeye ya da bir yerleşim biriminden başka bir yerleşim birimine sürekli veya geçici şekilde yerleşmeleri göç olarak kabul edilmektedir. Göç olgusu ifade edilirken göç kavramının tarih içerisindeki farklı süreçlerde çeşitli anlamlara geldiği görülmektedir. İlk olarak Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde iskan siyasetinin bir gereği olarak yeni fethedilen topraklara Türk nüfusunu yerleştirmek amacıyla uygulanmış olan göç hareketlerine “tağrip”, “icla”, “teb'id” ya da “neyf” kelimeleriyle ifade edilmiştir. Arapça'da ise göç kavramı “tehcir” olarak bir yerden başka bir yere göç ettirme anlamında kullanılmıştır. Göç kavramı Kamus-ı Türki'de ise karşımıza “bir yere veya bir adama kaçıp himaye talep eden” olarak kullanılmıştır (Songur ve Sırtkaya, 2018).

Göç, geçmişten günümüze kadar insan hayatında her zaman var olan bir olgudur. İnsan tarih boyunca çeşitli nedenlerle göç etmiş ve göç etmeye de devam etmektedir. Göç terimi genel manada kişi veya kişilerin bulunduğu ülke içerisinde ya da uluslararası sınırları aşarak yaptığı yer değiştirme hareketleri anlamına gelmektedir (Bostan, 2017). Kişi göç edeceği zaman birçok farklı karar verilir. Kişinin göçü başarılı bir şekilde tamamlaması için şu üç kararı da sırasıyla vermiş olması gerekir. Bunlar;

1. Kişinin göç etmeye karar vermesi.

2. Göç edilebilecek alternatif yerler veya fırsatlar arasından birisinin seçimi.

3. Göç edilen yerde fırsatlar bir yarış haline gelmektedir. Emeğin arza dönüşümünün tamamlanması için işveren de göç eden kişiler arasından seçim yapacaktır. Bu şekilde emeğin arza dönüşmesi durumunda başarılı bir göç gerçekleşmiş olacaktır (Tekeli ve Erder, 1978).

1.2. GÖÇ TÜRLERİ

Göçler, Özkalp'e (1995) göre, Göçler, sebep-sonuç ilişkileri bağlamında, iç göç, dış göç, zorunlu göç, gönüllü göç, geçici ya da sürekli göç şeklinde de sınıflandırılabilirler.

İç Göç: Ülkenin sınırları içerisinde olan, bir bölgeden diğer bir bölgeye doğru gerçekleşen bireysel veya toplumsal göç hareketlerinin tamamına denir (Bahar ve Bingöl, 2010). İç göçün nedenleri arasında beşeri sebepler dışında gelişen doğal afetler,

ekonomik sebepler, sosyal ve kültürel olanaklar gibi etkenler sayılabilmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015).

Türkiye tarihinde iç göçler İkinci Dünya Savaşı sonrası ülkemizde sanayileşme faaliyetlerinin hız kazanmasıyla birlikte başta İstanbul ve yakın çevresinde yoğunlaşmıştır. Bahsedilen bu bölgelere sanayi tesislerinin kurulması sonrasında; kırsal kesimden göç hareketi başlamış olup sonrasında ise tarımda makineleşme ile gelen modernleşme ve savaş sonrası nüfus artış hızında görülen yükselme nedeniyle iç göçlerde patlama yaşanmıştır. Genel olarak köylerden kentlere yapılan göçlerin sebebi yaşanan ekonomik sıkıntılardır. Köylerden kentlere olarak başlayan iç göç dalgası daha sonraları yerini küçük ölçekli kentlerden büyük ölçekli kentlere doğru göç olarak devam etmiştir (Bostan, 2017).

Türkiye’de iç göç belli dönemler şeklinde incelenebilir. Bu dönemler Türkiye’nin siyasi, sosyal ve toplumsal gelişmelere göre belirlenmiştir ancak Türkiye’de iç göçün sonuçlarına dönemsel değil genel itibariyle bakıldığında Türkiye sanayi toplumu olma yolunda ilerleme gösterirken meydana gelen iç göçler Türkiye’de büyük bir toplumsal değişimi de beraberinde getirmiştir. Özellikle kırsal alanlardan iş gücü ve istihdam için kentsel alanlara gelen nüfus gecekondularda yaşayan ve ikincil ekonomik sektörlerde yaşamaya çalışan bir göçmen kitlesiyle boşalmış kırsallar ortaya çıkartmıştır. Sanayileşmedeki ani yükselme kentleşme ile yakın ilişki içerisinde olmasına rağmen kentleşme ülkemizde yeterince gelişmemiştir. Bu da iç göçün sonucu olarak gecekondulaşmayı önümüze büyük bir sorun olarak çıkartmıştır. Göçmen nüfus gecekondular yaparak barınma sorununu ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Bunun dışında hızlanan kentleşme toplumsal erozyonu da beraberinde getirmiştir. Bu toplumsal erozyonun dışında kanalizasyon yetersizliği, içme suyu ve elektrik sıkıntıları, toplu taşıma araçlarının yetersizliği, suç oranlarının artışı, trafik, eğitim, uyum iş ve ticaret gibi alanlarda etkisini olumsuz anlamda göstermiştir (Özdemir, 2012).

Zorunlu Göç: göç eden birey veya toplumlar için devletlerin belirlediği uluslararası siyasi sınırları ya da kendi ülkeleri içerisinde bulunan bölgeleri aşarak istek dışı gerçekleştirilen hareketliliklerdir. Zorunlu göçe sebep olarak çevre felaketleri, çatışma, savaş, kıtlık gösterilmektedir (UNCHR, 2016).

Zorunlu göç olgusunda, insanlar buldukları yerden yer değiştirme kararı verirken siyasi, hukuki, ekonomik, doğal afetler, savaş, sivil çatışmalar, devrimler, ayrımcılık, dinsel rekabet, gelişim programları gibi olaylardan etkilenmektedirler. Zorunlu göç eyleminde bireyin iradesi ve rızasından çok farklı koşulların zorlaması temel etmendir. Örneğin Nazi Almanyası'ndan göç eden Yahudiler ya da yerleşim yerleri göl havzası altında kalmış olan köylüler zorunlu göç hareketi olarak değerlendirilebilir (Çağlar, 2018).

Zorunlu göçe tabi tutulmak, yaşadığı ortamdan zorunlu olarak uzaklaştırılmak, insanların hayatında yaşayabileceği en travmatik olaylardan birisidir. Yapılan çalışmalarda göçe zorlanan kişilerin, göç etmemiş ya da gönüllü olarak göç eden kişilerle karşılaştırıldığında ruhsal problemler yaşamaya daha yatkın oldukları görölmektedir. Bunun nedeni olarak ise zorunlu göçün insanların sosyal uyumlarını, hayattan beklentilerini ve dünyaya dair temel varsayımlarını daha derin bir şekilde etkilemesi olarak gösterilmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde zorunlu göç ile yaşadıkları yerden ayrılan insanlarla yapılan çalışmada, güvenlik gerekçesiyle yaşadıkları köy ve kasabalardan il merkezine göç etmek zorunda kalan kişilerin ruhsal problem yaşayıp yaşamadıkları araştırılmış olup çalışmaya katılan 117 göçmenden yaklaşık %30'unun depresyon, %15'inin panik bozukluk, %19'unun somatizasyon bozukluğu belirtileri yaşadığı gözlemlenmiştir (Aker vd., 2002).

Gönüllü Göç: Göç eden birey veya toplumların yaşanan hareketliliği kendi iradeleriyle gerçeleştirdikleri göç türüdür. Buldukları yerden başka bir yere gönüllü olarak göç eden kişilerde görölen temel dürtü, gidecekleri yerde buldukları yerdekinden daha iyi yaşam koşullarına ulaşacaklarını ummalarıdır. Gönüllü göçün nedenleri arasında ekonomik ve sosyal tatminsizlik, fırsat eşitsizliği, daha iyi yaşam koşullarına sahip olma isteği gibi etkenler sayılabilmektedir (Yılmaz, 2014).

Gönüllü göç, temel amaç olarak bakıldığında daha iyi bir hayat seviyesini yakalamayı hedeflemektedir. Gönüllü göçler, iç göç olarak bakıldığında genellikle mevsimlik göç, sürekli göç ve emek göçü şeklinde karşımıza çıkabilmektedir. Gönüllü göç olgusu, bir memurun görevini icra etmesi için yer değiştirmesi, üniversiteye giden bir öğrencinin yer değiştirmesi gibi şekillerde örneklendirilebilir. Gönüllü göçler, dış göç olarak bakıldığında ise beyin göçü, işçi göçü, nüfus mübadelesi, ailevi ve evlilik gibi sebepler

olarak karşımıza çıkabilmektedir. Gönüllü göç, insanların kendi iradeleri ve tercihleri sonucunda herhangi bir baskı olmadan daha kaliteli eğitim almak, teknolojik alanda daha ileri sağlık imkanlarından yararlanmak, gelirlerini artırmak gibi nedenlerle devletin herhangi bir baskısı olmadan yapılan göçlerdir (Tamer, 2020).

Geçici Göç: Bireylerin buldukları yerlerden belirli bir süre için ayrıldıkları göç türüdür. Geçici göçün nedenleri arasında eğitim, sağlık sorunları, ekonomik nedenler gibi etkenler sayılabilmektedir (Şemşit, 2018). Uluslararası şirketler tarafından istihdam edilen kişiler, yabancı ülkelerdeki diplomat veya bürokratlar, dil öğrenmek amacıyla yabancı ülkelerde dil okullarına giden öğrenciler hatta futbolcular geçici göçmenlere örnek olarak gösterilebilir (Ünsal, 2019).

Geçici göç olgusu parçalanmış ailelere, sosyal ilişkilerin azalarak sosyal ağ bağlantılarının yok olmasına ve buna bağlı olarak strese sebep olabilmektedir (Tuzcu ve Bademli, 2014). Geçici göç yaşayan kişilerin benlik imgeleri, sosyoekonomik durumları ve göç edilen bölgelerle yakından ilişkilidir. Geçici göç yaşayan kişilere yönelik uyum programlarının uygulanması tavsiye edilmektedir (Arslantaş ve Adana, 2010).

Göçmenler: Göçmen terimi genellikle, kişinin göç etme motivasyonunu, zorlayıcı dış faktörlerin etkisinde kalmadan kendi kararıyla aldığı tüm durumları kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Dolayısıyla bu tanım, maddi ve sosyal olarak durumunu daha iyi şartlara taşımak ve kendisiyle birlikte aile üyelerinin beklentilerini gerçekleştirmek için başka bir ülke veya bölgeye hareket eden kişi ve gruplar için geçerli kabul edilmiştir (Perruchoud ve Redpath, 2009).

1.3 GÖÇMEN TÜRLERİ

Göçmen, içinde bulunduğu sosyal ortamdan rahatsız olan veya ekonomik sebepler dolayısıyla kendi ülkesini gönüllülük esasıyla terk ederek başka bir ülkeye yasal ya da yasal olmayan yollar ile göç eden ve orada yaşamaya başlayan yabancısıdır. Özellikle kişi kendi ekonomik refah seviyesini artırmak için veya sosyal koşulları kendi ülkesindeki sosyal koşullardan daha rahat ve hoşlanılan bir ülkede yaşamak için göç ediyorsa bu kişilere ekonomik göçmenler adı verilmektedir. Ekonomik göçmenler mültecilik statüsünden yararlanamamaktadırlar. Yabancı statüsü kullanılarak ilgili başvurular yapılabilir ve bu vasıta ile iltica edilebilir; ancak bu talebin kabulü başvuru yapılan

ülkenin göçmenlikle ilgili ve mültecilikle ilgili tasarruf, o ülkenin iç hukukundaki düzenlemeler ile ilgili bir süreçtir (Ziya, 2012).

Geçici Göçmenler: Geçici göçmen ya da misafir göçmen terimi, içerisine öğrenciler, stajyerler, teknik asistanlar, turistler, iş adamları, askeri personel, misyonerler, yabancı hizmet görevlileri, profesörler ve diğerleri dahil olmak üzere birçok gezgin türünü ifade eder (Smith, Fawcett, Ezekial ve Roth, 1963).

Uluslararası seyahat imkanlarının artması nedeniyle, birçok ülkeden birçok insan giderek daha fazla bir şekilde birbirleriyle etkileşim içine girmektedirler. Kültürlerarası etkileşim sıklığının artmasıyla geçici göçmenler birçok uyum sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Uyum sorunları geçici göçmenler için ciddi sonuçlar ortaya çıkarabilir. Örneğin, uyum sorunlarının 1963'ten önce erken dönüş yapan Barış Gücü Gönüllülerinin %60'ından fazlasında görüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca uyum sorunlarının geçici göçmenlerin kendilerine odaklanmasına, diğerlerine odaklanması, çevreye odaklanmasına ve baskın ev sahibi kültürün aktivitelerine odaklanmasına kadar geniş bir alana yayıldığı görülmektedir (Brein ve David, 1971).

Sürekli Göç: Bireylerin menşei ülkeden başka bir ülkeye süre sınırı olmaksızın kalmaları, menşei ülkelerini terk ederek başka bölgelerde hayatlarını devam ettirmek için yaptıkları göç türüdür. Sürekli göçler zorunlu olabildiği gibi gönüllü şekilde de yapılabilen göçlerdir (Günay vd., 2017). Geçici göçün nedenleri arasında beklenmedik zamanlarda oluşan doğal afetler, savaşlar, terör olayları gibi etkenler sayılabilmektedir (Koçak ve Terzi, 2012).

Dış Göç: Menşei ülkeden başka bir ülkeye doğru gerçekleşen bireysel veya toplumsal göç hareketlerinin tamamına denir. Dış göçün nedenleri arasında evlilik, eğitim, daha iyi yaşama isteği, savaşlar ve doğal afetler gibi etkenler sayılabilmektedir (Aydoğan ve Metintaş, 2017).

Dış göç olgusu, devletlerarası sınırların uluslararası ilişkiler neticesinde belirlenmesiyle önem kazanmıştır. Günümüzde dış göç; eğitim, istihdam, ekonomik krizler, savaşlar, beyin göçü gibi sebeplerle dünya üzerinde yaklaşık 190 milyon kişinin doğdukları ülke dışında yaşamasına sebep olmaktadır. Örnek olarak OECD bölgesinde Avustralya ve

İsviçre’de nüfusun yaklaşık %23’ünü göç eden kişiler oluşturmaktadır yaşamaktadır (OECD, 2009).

Ortadoğu başta olmak üzere farklı sebeplerle Türkiye’ye zorunlu göçler hala devam etmektedir. Türkiye günümüzde de dış göçten oldukça fazla etkilenen ülkelerdendir. Bölgesel olarak ele alındığında Türkiye’ye Suriye’den gelen göç dalgası Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ni sosyoekonomik olarak çok etkilemiştir. Bölgesel olarak yapılan araştırmalarda işverenlerin yerel halkın tarım ve fabrika işçiliği gibi sektörlerde çalışmak istemediğini ve bu alanlarda emek talebinin yüksek olduğunu, bu açıdan Suriyeli göçmenlerin iş gücü açığının olduğu alanlarda istihdam edilerek üretime katkı sunduğu fakat diğer bir yandan yerel halkın emek arzı artışıyla ücretlerin düşmesi ve iş kaybının meydana gelmesiyle göçmenleri bu konuda etkili bir unsur olarak gösterdikleri, Suriyeli göçmenlerin çeşitli sektörlerde ve küçük işletmelerde kaçak olarak veya piyasaya göre daha düşük ücretlerle istihdam edilmesi bu görüşün ortaya çıkmasında en önemli faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu durum dış göçün sosyoekonomik olarak etkisini göstermektedir (Güder, 2016).

1.4. YABANCI: SINIRIN DIŞINDAN GELEN

“Yabancı”, hukuki bir kavram olarak ele alındığında uluslararası ve iç hukukun çeşitli dallarında önemli bir yer tutar. Hukuk düzenlemeleri, yabancılar için kendi vatandaşlarından farklı düzenlemeler oluşturabilmektedir. Bu düzenlemeler yabancıların menşei ülkeden geldikleri durumlara, kişisel durumlara göre de farklı özellikler taşıyabilmektedir. Her coğrafyadan her tür etnisite ve dinden her farklılıktan insanlar için dünyada yer değiştirmek mümkün hale gelmiş, dünyamız adeta küresel bir köy halini almıştır. Kişilerin sınırları kolaylıkla geçtiği, farklı milletlerden on binlerce insanın, her an çeşitli sebeplerle bir ülkeden ötekine gidebildikleri görülmektedir. Bağlı bulunduğu ülkede vatandaş olarak hak ve yükümlülük sahibi olan bireyler, kısa bir süre içerisinde bazısı için zor yollardan geçerek bazısı için kolayca kendisini ‘yabancı’ sıfatı verilen yeni ve farklı hukuki bir statü içinde bulabilmektedir (Ergül, 2012). Çağımızın içinde bulunduğu uluslararası hukuk kuralları kapsamında göçe tabi olan kişiler yabancı veya vatandaş fark etmeden temel insan hak ve özgürlüklerinin evrensel koruma şemsiyesi altındadır (Çelikel ve Gelgel, 2009). Türkiye gibi demokratik, sosyal ve laik hukuk devletlerinde de yabancılara yönelik tanınan hakların ve getirilecek

sınırlamaların bağlayıcısı temel hak ve özgürlüklere ilişkin evrensel ve bölgesel uluslararası hukuk belgeleridir (Ergül, 2012).

Yabancı, en kısa manasıyla o an içinde bulunduğu ülkenin vatandaşlık hak ve sorumluluklarına sahip olmayan kişidir (Cornu, 2000). Dolayısıyla, bir ülkenin vatandaşı olmadan egemen devletin ulusal sınırları dışından gelen kişiler bu ülkeye göre 'yabancı' kavramı ile ifade edilir (Ergül, 2012). "Türk hukukunda yabancı terimi, 29.05.2009 tarih ve 5901 sayılı 'Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun (TVK) 1'inci maddesinin d bendinde tanımlanmıştır. Buna göre, "Yabancı; Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi, ifade eder." Dolayısıyla Türkiye açısından 'yabancı' kavramı Türk vatandaşı olmayanları - ya da başka ülke vatandaşı veya vatansız kişileri- ifade etmektedir" (Türk Vatandaşlık Kanunu, 2009).

Yabancı türleri, iki temel kriterle incelenebilir. Bunlar: vatandaşlık durumu ve ülkede bulunup bulunmama durumudur. Özellikle, kişinin yabancı olduğu ülke tarafından sınır dışı edilmesi, geri gönderilmesi ve geri verilmesi gibi yabancıları ülkeden uzaklaştırma önlemleriyle ilgili ulusal ve uluslararası mevzuatın ve insan haklarına ilişkin sözleşmelerin yabancıları ilgilendiren unsurlarının anlaşılmasında en faydalı olabilecek sınıflandırmanın bu olacağı düşünülmektedir. Vatansız, mülteci ve sığınmacı kategorisinin hem ulusal hem de uluslararası alanda özel düzenlemelere tabi olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda yukarıda bahsedilen bazı konularda, örneğin; sınır dışı etme işlemi gibi, yabancıların sahip olacağı hukuki başvuru yolları, kişinin içinde bulunduğu ülkenin mevzuatına uygun veya aykırı olarak bulunmasına göre değişiklik gösterebilir. (Ergül, 2012).

Yabancı devlet vatandaşları kategorisinde ele alınan kişiler, en genel ve sayıca en kalabalık olan türdür. Bu kategoriye girenler, hali hazırda bir vatandaşlığa tabi olan ve vatandaşı buldukları egemen devlet dışında diğer devletler açısından "yabancı" olarak nitelenmektedir (Aybay, 2007). Bu bakış açısından yola çıkarak, Türkiye açısından, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan herkes "yabancı"dır. Bu noktadan hareketle, ülkemizde bulunan mülteciler, şartlı mülteciler, ikincil koruma kapsamındakiler, sığınmacılar, birden çok vatandaşlığı olanlar, vatansızlar ve geçici koruma statüsü kapsamındakiler "yabancı" kategorisinde yer almaktadır.

Mülteci: Kendi ülkesi dışından başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir. Daha kapsamlı bir tanım ise 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişki Cenevre Sözleşmesi'nde yer almaktadır. Bu tanıma göre; “Menşei ülkesi dışında bulunan, ırkı, dini tabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korunmasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya zulüm korkusu nedeniyle buraya dönmek istemeyen kişi” mülteci olarak belirtilmektedir. Mülteci kavramı, uluslararası insan hakları belgelerinde koruma altına alınmış olan mültecilerin sığınma hakkı sebebiyle çoğu zaman sığınmacı kavramıyla karıştırılabilmektedir (Ataman, 2015). Bir ülkeye sığınma başvurusunda bulunmuş olup bu ülke tarafından kendisine sığınma hakkı verilen kişiye mülteci denilirken, Göç Terimleri Sözlüğü'ne (2009) göre “bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişi –sığınmacı olarak ifade edilmektedir”.

Mültecilik ile göçmenlik arasında da birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar neden, amaç, olanak gibi unsurlar etrafında şekillenmektedir. Neden açısından mülteciler oradaki yaşantısını ve mal varlıklarını geride bırakarak, yaşama hakkına gelebilecek bir zarar dolayısıyla oluşan korku neticesinde güvenli bir ülkeye iltica etmekte iken; göçmenler ise, ekonomik anlamda daha rahat yaşamak için göç etmektedirler. Amaç olarak ise mülteciler baskı, koru gibi zorunlu sebepler sonucunda ülkelerinden göç ederken; göçmenler, daha iyi yaşam koşulları için gönüllü olarak göç etmektedirler. Olanak bakımından mülteciler zorlayıcı koşul ve sebepler dolayısıyla ani yer değişikliği yapmak durumunda oldukları için zorlayıcı koşullar içerisinde yolculuk yaparlar; göçmenler ise göç etmelerine ilişkin daha rahat seçeneklere sahiptirler. Mülteciler bir göç sürecine girerken bu sürece girmelerinin sebebi haklı bir korku ve endişe içinde olmaları ve içinde buldukları ülkenin korumasından yararlanamamalarıdır. Bu nedenle genelde göç işlemlerini kolaylaştıracak ve hızlandıracak resmi belgelere sahip değillerdir. Ancak göçmenler kendi ülkelerinde bu korunmadan yararlanmakla birlikte bu korumayı sosyal ve ekonomik açıdan yetersiz bulup bu nedenle göç eden kişiler olmaları sebebiyle mültecilere oranlar göç işlemlerini kolaylaştıracak ve kısaltacak resmi belgelere nispeten sahiptirler (Tunç, 2015).

Ülkemizde Suriyelilere sağlanan statü geçici koruma statüsüdür. Suriyeliler bu yüzden mülteci veya sığınmacı olarak değil geçici koruma altındaki Suriyeliler kavramıyla anılmaktadır (Keleşmehmet, 2019).

Şartlı Mülteci: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nunda yer alan 62. maddeye göre, Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir.

İkincil Koruma: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun ilgili maddelerine göre, mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek olan; işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak ya da uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olan yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder.

Sığınmacı: İkinci Dünya Savaşı birçok insanlık dramının ardından sona ermiş ve bunun sonucunda siyasi ve idari sınırları yeniden çizilen devletlerin ulusal nüfus oluşturmaya yönelik siyasi politikaları zorunlu insan hareketliliğine neden olmuştur. Bu değişikliğe sebep olan dinamikler milyonlarca insanı etkilemiş, insanları doğduğu ve yaşadığı bölgenin dışına doğru yer değiştirmeye zorlamıştır (Kartal ve Başçı, 2014).

Özellikle dünya savaşları sonrası baş göstermeye ve hukuki zeminde yer edinmeye başlayan sığınmacılık, zorunlu göç kategorisinde değerlendirilir. Toplulukları ve ya kişileri, çeşitli nedenlerle yaşadıkları ülkede gördükleri baskı, işkence veya ait olduğu gruplar nedeniyle, ülkelerini terk etmelerini zorunlu kılan bir olgudur. Sığınmacıların

ilk hedefleri, bağılı buldukları tehditten kurtulmak, hayatlarına mal olmayacak güvenli bir çevrede yaşamlarını devam ettirmektir (Buz, 2004).

Sığınmacıların ülkelerini terk veya kaçıışı çeşitli nedenlerden oluşabilir. Terk etmeye sebep olan olay bağılı bulunulan ülkede görülen baskı, insan yaşamına ve özgürlüğüne yönelik tehdit, adli kovuşturma, yokluk ve sefalet, savaş ve iç karışıklık, düşünce suçu, ibadet özgürlüğü'nün kısıtlanması, cinsel tercihlerinin veya doğal afetlerden ileri gelebilir (Çiçekli, 2009).

'Mülteci' ve 'sığınmacı' terimleri bazen iç içe geçmiş şekilde kullanılsa da aralarında farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle akademik ve hukuk terimi olarak aralarındaki ayrımların saptanması gerekir. 'Mülteci', uluslararası sözleşmelerde tanımı yapılmış, hukuksal temelde statüyü belirten bir terimdir. Ancak; 'sığınmacı' terimi hukuksal bir statüden çok içinde bulunulan fiilî bir durumu ifade etmektedir. Sığınmacı olarak sağlanan haklar ve olanaklar, "mülteciye oranla daha sınırlı bir düzeydedir (Aybay, 2007). Sığınmacı kişiler, sığındıkları ülkenin yasalarından mülteciler gibi sürekli olarak yararlanılmasını öngörülmeven geçici olarak kabul edilebilecek bir durumdur. Görüldüğü üzere, mülteci, statüsü hukuken haklar sağlanan bir yabancıyı ifade ederken, sığınmacı, mültecilik başvurusu bulunan ve incelenen bu sebeple kendisine geçici koruma sağlanan yabancı demektir (Ergül, 2012).

Birden Çok Vatandaşlığı Olanlar: Kişiler, önceden belirlenmiş kuralları kendi iradeleriyle yerine getirerek veya bazı devletlerin vatandaşlık yasalarındaki durumlar neticesinde iki veya daha fazla sayıda devletin vatandaşlığına aynı anda sahip olabilirler. Bu durumdaki kişilerin, 'yabancı' statüsüne girip girmemesinde, yabancılık şartlarının hangi devlete göre saptanacağı önemli olmaktadır. Bu devlet, kişinin vatandaşlığında bulunduğu devletlerden biri ise, bu durumda o devlet açısından kişi 'yabancı' sayılmamalıdır (Aybay, 2007).

Vatansızlar: Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme 28 Eylül 1954'te Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 24 Nisan 1954 tarihli ve 526 A (XVII) sayılı kararı uyarınca toplanan Tam Yetkili Temsilciler Konferansı'nda kabul edilmiştir. Yürürlüğe 1960 yılında girmiştir. Bu sözleşmede 10 Aralık 1948 de birleşmiş Milletler Yüksek Kurulu tarafından onaylanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin insan temel ve

haklarından ayırım yapılmaksızın yararlanacağı ilkesi göz önünde bulundurularak vatansız kişilerin statüsünü bir uluslararası anlaşma ile düzenleme ve iyileştirmenin gerekli görülmesi üzerine sözleşmeciler devletler tarafından ayrımcılık yapılmaması, ibadet özgürlüğü sağlanması, yabancılara gösterilen muamelenin vatansızlara da gösterilmesi, kişinin statüsünün daimi ikametinin bulunduğu ülkenin kanuna göre eğer ikameti yoksa oturduğu ülkenin kanununa göre düzenlenmesi, evliliğe bağlı haklara saygı gösterilmesi gibi maddeler bulunmaktadır. Ayrıca sözleşmeciler devletler, menkul ve gayrimenkul, sanatsal haklar ve sınai mülkiyet, dernek hakkı, mahkemelere erişim, ücretli istihdam, serbest çalışma, vesikayla dağıtım, konut edinme, kamusal eğitim, sosyal yardım, sosyal güvenlik, idari yardım, seyahat özgürlüğü, kimlik belgeleri, mali yükümlülükler ve vatandaşlığa alma gibi konular üzerine anlaşmaya onay vermişlerdir (Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1960).

Yukarıda bahsedilen 1954 sözleşmesinde vatansız kişi, “kendi yasalarının işleyişi içinde hiçbir Devlet tarafından vatandaş olarak sayılmayan bir kişi” şeklinde tanımlanmıştır. Siyasi nedenlerden dolayı kişinin devlet korumasını reddetmesi veya devletin o kişiyi korumayı reddetmesi gibi durumlarda oluşan “de facto” vatansız kişiler de söz konusu olabilmektedir (Ergül, 2015).

Vatansızlık kavramının, vatandaşlık ve milliyet kadar eski bir geçmişi vardır. Büyük bölgesel değişiklikler olması ve özellikle Dünya Savaşları sonrası gelişen siyasi ve sosyal krizler neticesinde vatansızlık durumunda olan kişi sayısı eşi benzeri görülmemiş boyutlara ulaşmıştır. Dünyada yaşanan siyasi olaylarda bir milyondan fazla Rus ve Ermeni, sonra da İtalya’da baş gösteren faşist rejim nedeniyle, yüzlerce İtalyan ülkelerinden kaçmak zorunda kalmışlardır. Almanya’da başlayan Nazi Rejimi Yahudiler ile ve daha birçok Avrupa ülkesinden vatandaşların ülkelerini terke etmesi, örnek verilebilir (Vatansız Kişilerin Korunmasına İlişkin El Kitabı).

Kişinin bir devletin vatandaşlığını kazanma koşullarını sağlayamadığı zaman ortaya çıkan vatansızlık kavramı; ayrıca vatansızlık halinin ortaya çıkması, vatansız bir anne babaya sahip olmak veya devletin kişiyi vatandaşlığından çıkarması ya da uluslararası hukukta devletin halefiyeti gibi bir durum söz konusu olduğunda, vatandaşlık hakkını elde etmek için gereken süreye uyulmaması gibi, vatandaşlığın kaybı ya da çeşitli

devletlere ait vatandaşlık kanunlarının menfi çatışması ile ortaya çıkabilmektedir. (Nomer, 2014).

Geçici Koruma Statüsündekiler : Geçici koruma bir acil durum politikasıdır, bu durum beklenmeyen ve sınırlara yönelik toplu nüfus hareketlerinde karşılaşılabilen bir durumdur. Bu politika genel olarak söz konusu sorun üzerinde çözüm bulununcaya kadar, bir ara çözüm niteliği olarak görülmektedir (Poyraz, 2012).

Avrupa’da Geçici Koruma Statüsü: Dünyadaki geçici koruma statüsünün ortaya çıkışına bakıldığında devletlerin kendi içinde buldukları durumlarına göre bu mekanizmayı organize ettiğini görmekteyiz (Göç İdaresi, 2022).

Geçici koruma statüsü Avustralya’da göçmenlere ve iklimsel değişikliklerin getirmiş olduğu doğal afetler sonucu yerinden olmuş kişilere verilmekte iken; Amerika Birleşik Devletleri’nde halen Amerika sınırları içerisinde bulunan, menşe ülkesinde devam eden silahlı çatışmalar, çevresel afetler neticesinde doğan yıkıcı doğa olaylarının ve diğer sıra dışı ve ya geçici sebepler nedeniyle ülkesine döndüğünde kişisel güvenliği ciddi tehdit altında bulunacak olan yabancı ülkenin vatandaşlarına tanınan ülke bazında bir tanımlanma biçimidir. Kanada’da ise devam eden silahlı çatışma, iklimsel değişikliklerin getirmiş olduğu yıkıcı etkiler, diğer olağanüstü ve geçici durumlar karşısında belirli gruplara bu statüyü göçmenlerden farklı olarak sınırlı süreli olarak vermekte ve koruma sağlanmaktadır. Geri göndermeme ilkesi temel alınarak, kişilere tanınan süre menşe ülkenin objektif koşullarına ve olaydan olaya göre korumanın süresi uzatılabilmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022).

Avrupa Birliği Konseyi yönergesinde geçici koruma kavramı Yönergenin 2 inci maddesinin (a) fıkrasında “üçüncü ülkelerden gelen ve kendi ülkelerine geri dönemeyen yurdundan ayrılmaya zorlanmış kimselerin kitlesel sığınması ya da yakın bir kitlesel sığınma tehlikesi durumunda, özellikle de sığınma sisteminin bu akınlara, etkili işleyişi olumsuz biçimde etkilenmeksizin başa çıkamayacağına dair bir riskin bulunması durumunda, ilgili kişilerin ve koruma talep eden diğer kimselerin menfaatleri doğrultusunda bu tür kişilere acil ve geçici koruma sağlanması” olarak tanımlanmaktadır. Yönergeye göre geçici koruma için belirlenen süre bir yıldır. Konsey Kararı nedeni ile sona erdirildiği durumlar haricinde, bu süre en fazla bir yıllık bir süre

için altı aylık periyotlar halinde kendiliğinden uzatılabilir (Kitlesele Sığınmalarda Geçici Koruma Yönergesi, 2001).

Avrupa Komisyonu'na göre, geçici koruma şu şekilde tanımlamaktadır: “Avrupa dışı ülkelerde meydana gelen yer değiştirme olaylarında, bu kişilerin kaynak ülkeye dönüşlerinin mümkün olmaması halinde derhal ve geçici olarak sağlanan istisnai koruma önlemdir.”

Türkiye’de Geçici Koruma Statüsü: Geçici koruma statüsünün kanunî bir temele sahip kılındığı YUKK’de 91. maddeye göre; “(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesele akın hâlinde sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir ; (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesele hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir” (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Geçici Koruma Yönetmeliği, Türk mevzuatındaki büyük bir eksikliği gidererek, kitlesele bir grup halinde ülkemize gelip, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esaslarını sınırlarını çizerek düzenlemektedir (Çörtoğlu Koca ve Kavşat, 2015).

Geçici koruma, yerinden edilmiş kişiler ve kitlesele akın kavramları, Geçici Koruma Yönergesinin 2. maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır: “Geçici koruma, menşe ülkelerine geri dönmeleri imkânsız olan, üçüncü ülkelerden gelen yerinden edilmiş kişilerin bir kitlesele sığınma ya da olması muhtemel bir kitlesele sığınma hallerinde, özellikle sığınma sisteminin bu sisteme hâlel gelmeden etkili bir biçimde yürütülemez riski de söz konusuysa, bu koruma ile ilgili kişilerin ve koruma talep eden diğer kişilerin menfaatlerine ivedi ve geçici bir koruma sağlayan istisnai nitelikli bir süreci ifade etmektedir” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrası ortaya çıkan insan onuruna yakışmayan ortamdan kaçmak zorunda kalan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarının

önemli bir kısmı ülkemize göç etmiş ve bu zorunlu göç sonrası Türkiye ilgili yönetmeliği uygulamak durumunda kalmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde göç konusuyla ve araştırmanın içeriğiyle oldukça ilintili olan ‘kültürleşme’, ‘kültürleşme stratejileri’, ‘kültürleşmeyi etkileyen faktörler’, ‘aidiyet’ ve ‘kimlik’ kavramları detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

2.1. GÖÇ VE KÜLTÜRLEŞME

Göç kavramı, birbirinden farklı grupların karşılaşması sürecinde gruplar arası ilişkiler kapsamında ve daha çok kültürlerarası yaklaşımla ele alınmıştır. Göç sürecinin dinamik ve etkileşimsel nitelikte olduğunu belirten kavram kültürleşmedir (Göregenli ve Karakuş, 2014). İki veya daha fazla kültürel grubun ve bu grubun içerisinde yer alan bireylerin birbirleri ile etkileşim kurması sonucu oluşan karşılıklı kültürel alışverişlerin ve psikolojik değişimlerin yaşandığı süreç kültürleşme sürecidir (Berry, 2003). Sam (2006) ise göç nedeniyle farklı kültürlerden gelen ve bir arada yaşamak zorunda kalan insanların mutlaka birbirleri ile etkileşim içine girdiklerini ve bu etkileşim sonucu ortaya çıkan değişimlerin kültürleşme ile sonuçlanacağını ifade etmektedir. Kültürleşme göçün en önemli insani ögesidir.

Kültürleşme, farklı kültürlerden gelmiş bireylerin oluşturduğu topluluk, birbirleriyle direkt temas haline girdiğinde bu topluluk içerisinde yer alan gruplardan birinin veya ikisinin kendi öz kültür örüntülerinde meydana gelen değişim olgusudur. Bu tanımlama kültürleşme olgusunun önemli bir yönü olan kültürel değişmeden ve yine kültürleşme olgusunun bir parçası olan asimilasyondan ayırır (Redfield, Linton ve Herkovits, 1936). Kültürleşme süreci, birey ve aile ilişkilerinden başlayıp gruplar arası ilişkilere kadar uzanır; sosyoekonomik-kültürel ve psikolojik uyumu içinde barındırır. Kültürleşme olgusunun aslında sosyal psikolojik bir olgu olduğunu özellikle belirtmek gerekir. Çünkü kültürleşme, insanlar arası ve gruplar arası ilişkiler sonucu oluşur ve buradaki dinamikler birey ve grup düzeylerinde uyum sağlama süreçlerini ortaya çıkarır. Bu da demek oluyor ki, göç olgusu, siyasi ve sosyolojik bakış açılarıyla birlikte, hatta bu bakış açılarından daha yoğun ve ağırlıklı olarak psikolojik ve sosyal bakış açılarını da gerektirmektedir. Ayrıca, birey-aile-toplum gibi farklı analiz düzeylerini göç olgusunun daha iyi anlaşılması için birlikte işlemek gerekir ki bu da bağlamsal bir yaklaşıma işaret eder (Kağıtçıbaşı, 2014).

Kültürleşme sürecinde, hem göç alan yerli toplumun hem de göç eden azınlık grubun dilinde, inançlarında ve davranışlarında karşılıklı etkileşimlerinin bir sonucu olarak belli

değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimin yanında, ana toplumu ve göç eden grubun özlerinden birbirlerinden farklı olmayı sürdürdükleri belirtilmektedir (Flaskerud, 2007).

“Kültürleşme terimi tam olarak kavramsallaştırılmadan önce kültürleşme stratejileri ya da kültürleşme tiyolojileri incelenmiştir. İki boyutlu kültürleşme modeli (Berry, 1997), “bütünleşme”, “asimilasyon”, “ayırılma/içe dönme” ve “marjinalleşme” stratejileriyle göçmenin hem yeni kültürü benimsemesinin hem de kendi kültürünü muhafaza etmesinin mümkün olduğunu söyler” (Kağıtçıbaşı, 2014).

2.1.1. Kültürleşme Kavramı

Kültürleşme birbirinden farklı kültürün üyeleri olan gruplar arasında doğrudan bir ilişki neticesinde bağlı bulunan orijinal kültürün özelliklerinde ortaya çıkan değişikliklerdir. Kültürleşme birbirinden farklı iki kültürel toplum arasında karşılıklı etkileşim ve temas gerektirir. Berry’e göre bireyin ev sahibi kültür ile iletişime geçip geçmemesi arasında kişinin ayırım yapması gerekir. Ortaya çıkabilecek farklılıklar kültürleşme stratejileri ile bireyin hangi şekilde kültürleşmeyi seçeceğini ortaya koyacaktır. Kültürleşme süreci her bireyde farklı şekillerde tezahür edebilir. Aynı kültürleşme sürecinden geçen bireylerde bile farklı psikolojik kültürleşme sonuçları bulunabilir. Kültürleşme bağlamında ev sahibi toplumun dilini bilmek, kişiler arası iletişim kurmak, duygusal bağ geliştirmek, yerlilerle arkadaşlık kurmak, kültürleşme süreci için önemli etkenler olarak görülebilir (Bilge Zafer, 2016).

2.1.2 Kültürleşme Stratejileri

İki boyutlu kültürleşme modeline göre ev sahibi kültürün özelliklerini benimsemek kendi öz kültüründen vazgeçmeyi gerektirmez; bazı kişiler her iki kültürü de önemseyebilir ve kendi öz kültürüne ait özellikler ile yeni kültüre ait olan özellikleri birleştirip, bütünleştirmek isteyebilirler. Bunu dışında yeni ve çoğunluğun etkisindeki kültürden koparak ya da uzak durmayı tercih ederek kendi öz kültürünü sürdürmek isteyenler ve böylece asimilasyonun tam tersi bir yönelim gösterip ayrışanlar ve her iki kültürü de benimsemeyip marjinalleşenler de bulunmaktadır. Kültürleşme kuramına göre bu kültürel değişim çok boyutludur ve bazı alanlarda hızlı etkileşim gösterebildiği gibi bazı alanlarda ise yavaş etkileşim gösterebilir ve bu etkileşimler ancak gelecek olan sonraki nesillerde gözlenebilir (Berry, 2001).

Kültürel uyum araştırmalarında kullanılan iki boyutlu model, Berry'e aittir (1980). Bu modelde adaptasyon ve korumacılık, bağımsız olan iki boyut olarak tanımlanmakta, kişinin kendisini bir kültür aracılığı ile tanımlamasındaki yükselişin, başka bir kültürle tanımamasındaki gerileme gerektirmediği öne sürülmektedir. Kültürel adaptasyon ve kültürel korumacılığın birleştirildiği bu modelde, Berry (1980) dört kültürleşme stratejisi sunmaktadır: asimilasyon, entegrasyon, ayırmacılık ve marjinalleşmedir.

2.1.2.1 Entegrasyon

Türkçeye “bütünleşme” olarak geçen entegrasyon, bir topluma özgü çeşitli kurum ve kuruluşlar, meslek kuruluşları, kimliksel bir takım özellikler taşıyan birlikler, etnik gruplar, kültür grupları ve çeşitli topluluklar arasında birbirini tamamlama, iç içe geçme, kaynaşma ve birleşme durumunu ifade eder. Bütünleşme aynı zamanda bir süreci belirtir. Bu süreç toplumu oluşturan bireylerin ve onların olduğu çeşitli ve farklı toplulukların karşılıklı bağımlılık ve uyum içinde bir düzen oluşturmaları sürecidir. Oluşan bu süreç kişiler tarafından içinde buldukları toplum ya da grubun sürdürdüğü ve hakim olan değerlerini kendilerine yüklemek ve dolayısıyla bu toplumun sosyo-kültürel değerlerini kazanarak bunlarla uyumlu bir duruma gelmek bağlamında devam eder (Altıntaş, 2008).

2.1.2.2. Asimilasyon

Kişiler, kendi kültürel kimliklerini sürdürmek istemediklerinde ve yeni kültürler ile bağlantı ve temas kurma yolları aradıklarında asimilasyon tanımlanmış olur. Daha net bir ifade ile, kişilerin kendi öz kültürel kimliklerini terk edip bütünüyle baskın olan kültürü benimseme durumudur (Balcı ve Gülnar, 2011).

Diğer kültürleşme stratejilerinden farklı olarak asimilasyon daha olumsuz bir kavram olarak kullanılmaktadır. Baskın kültür mensupları kendi kültüründe yaşayan bireylerin herhangi bir sebepten dolayı kültürel asimilasyon yaşamasına tepki göstermektedirler. Fakat kişi yeni dahil olduğu kültür içerisinde kendi öz kültürel değerlerini bir kenara bırakarak yeni kültüre adapte olabilmektedir (Karaman, 2018).

2.1.2.3. Marjinalizasyon

Kişinin, kültürel değerlerin ve kültürel devamlılığını sürdürme konusunda düşük bir ilgi

gösterdiğinde (genellikle kültürel kimliğin kaybı yönünde zorlamalar nedeniyle) ve aynı şekilde diğer kültürden insanlar ile iletişim ve temas kurmakta düşük bir ilgi gösterdiği durumlarda (genellikle dışlanma ya da ayrımcılık nedeniyle) marjinalleşme kavramı karşılanmış olur (Balcı ve Gülnar, 2011).

Marjinalleşme, kişiler ve gruplar içinde buldukları baskın kültür ya da kendi öz kültürleri ile kültürel devamlılıklarını sürdürmekte zorlandıklarında veya buna az ilgi gösterdiklerinde gerçekleşmiş olur. Marjinalleşme durumu baskın kültürü yaşayan toplumun davranışları sonucu oluşabilmektedir. Yani baskın kültürün, misafir kültürü benimseyen kişilerin diğer kişilerden uzakta yaşamasına ve temas kurmasına zorlaması sonucu marjinalleşme ortaya çıkabilir. Ancak genellikle marjinalleşme terimi kültür ayrımında yaşayan kişileri tanımlamak için kullanılır. Aynı zamanda bu terim oluşan kültürel farklılıkların sonucu olarak politik ve sosyal yaşama herhangi bir katılımda bulunmayan bireyler için de kullanılabilir (Karaman, 2018).

2.1.2.4. Seperasyon

Seperasyon yani ayrımcılık, asimilasyon kavramının tersi bir biçimde kişiler kendi öz kültür ve değerlerine bağlı kalıp diğer bireyler ile iletişim, temas ve herhangi bir etkileşimde bulunmaktan kaçındıklarında gerçekleşir. Kendi öz kültür ve değerlerine son derece bağlı olan bireyler kendi etnik kültürlerinin getirdiği davranışlar ve yaşam tarzına sıkı sıkıya devam ederek ev sahibi yani baskın kültürün beklentilerinin tam tersi bir duruş sergileyeceklerdir (Balcı ve Gülnar, 2011).

2.1.3. Kültürleşmeyi Etkileyen Faktörler

Kültürleşmeyi etkileyen cinsiyet, yaş, kültürel mesafe ve dil yeteneği olmak üzere 4 temel faktörden söz edilebilir. Kültürleşmeyi etkileyen bu faktörlere aşağıda alt başlıklar halinde yer verilmiştir.

2.1.3.1 Cinsiyet

Lee (2007), Batı Oregon Üniversitesi'nde yaptığı çalışmasında, uluslararası erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre özgüvenlerinin daha iyi olduğunu ve yeni bir kültürde yaşamaktan daha hoşnut olduklarını bulmuştur. Bu da cinsiyetin kültürleşmeyi etkileyen bir faktör olduğunun bir göstergesidir.

2.1.3.2. Yaş

Farklı kültürlerde yaşamaya başlayan insanların yaşamlarında meydana gelebilecek olası olayların da zamanlaması farklıdır. Bu zaman farklılaşması kişilerin sosyal yaşamları için önemli olan mezuniyet, evlenme, çocuk sahibi olma gibi yaşamsal olayların zamanını da farklılaştırır. Bu sosyal saat kavramı genç öğrencilerin yaşlı öğrencilere oranla kültürel adaptasyonlarının neden daha olumlu olduğunu açıklayabilir (Poyrazlı ve ark., 2001).

2.1.3.3. Kültürel mesafe

Redmond (2000), çalışmasında kültürel uzaklığın göç eden insanın öz kültürü ile göç ettiği ev sahibi kültür arasındaki farklılığın bir ölçütü olduğunu belirtmiştir.

Furnham ve Bochner (1982) ,çalışmalarında İngiltere'deki uluslar arası öğrencileri İngiliz kültürüne göre: Yakın, orta ve uzak şeklinde bir ayırım yaparak işlemişlerdir. Sonuçlarına göre kültürel mesafesi az yani yakın olan grup kültürel mesafesi fazla yani uzak olan gruba göre daha az zorluk çekmiştir.

2.1.3.4 Dil yeteneği

Dil yeteneği ve iletişim yeteneğinin de sosyo-kültürel adaptasyonla bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Ev sahibi yani baskın kültürün dilini daha iyi anlamak ve bilmek daha kolay sosyo-kültürel adaptasyon süreci sağlamıştır (Ward ve Kenndy, 1999).

Palmer (2009)'e göre uluslar arası eğitim amacıyla yurtdışında bulunan birçok öğrenci dili iyi bilmediği için söylenenleri anlamadığını kabul etmekte çekinir ve nezaketen kafalarını sallarlar.

2.1.4. Bireysel Düzeyde Kültürleşme

Bireylerin bünyelerinde bulundurdıkları bazı sosyo-kültürel ve psikolojik özelliklerin kültürleşme sürecini direkt olarak etkilediğinden söz edilmektedir. Bu özelliklerin yanında kişilerin sahip oldukları kişisel özellikleri kültürleşme sürecine doğrudan etki etmektedir. Bu kişisel özelliklerden bazıları şu şekilde oluşmaktadır: Eğitim, yaş, cinsiyet, düşünce tarzı, daha önce yaşanan kültürlerarası deneyimler ve temas deneyimleri. Sahip olunan bu farklı kişisel özellikler her bireyde farklı bir kültürleşme süreci oluşturacaktır (Berry ve ark., 1987).

2.1.4.1. Psikolojik kültürleşme

Psikolojik kültürleşme kavramı, kültürleşme sürecindeki yaşadıklarını yani deneyimlerini grup düzeyinde yaşayan gruba ait bireylerin bireysel anlamdaki psikolojik değişikliklerinin bir bütünü olarak tanımlanabilir. Kültürel düzeyde bu tanıma paralel iki özellikten bahsedilebilmekte: psikolojik kültürleşme, yalnızca asimilasyon yönünde ele alınmamakta, bununla birlikte bir karşı tepki olarak da değerlendirmeye alınmakta ve her iki gruba ait olan bireylerin davranışlarında değişikliklere neden olabilmektedir (Graves, 1967).

2.1.5. Adaptasyon

Adaptasyon açısından bakıldığında uyum sağlayabilme noktası çok büyük bir öneme sahiptir. Yeni bir kültüre adaptasyon, birçok uyum çabasını ve bununla beraber birçok uyumsuzluk problemlerini beraberinde getirmektedir. Uyum sağlama, bir kişinin içinde bulunduğu kültürün taleplerini ve gereklerini yerine getirme eylemidir. Kültürel adaptasyon: Yeni bir kültürel çevreye uyum sağlama sürecinde rahat ve güvende hissetmenin uzun bir sürecidir. Yani yeni kültürün kurallarını, değerlerini ve kişiden neler talep ettiğini bireyin öğrenme sürecidir (Kim, 2001).

Bütünleşme üzerinde çalışabilmek için Ward ve arkadaşları (1993) adaptasyonu ikiye ayırmıştır. Psikolojik ve sosyo-kültürel adaptasyon, bunlardan ilki psikolojik uyum ya da tatmin olma anlamına gelirken ikincisi baskın kültürel çevreye uyumu tanımlar.

2.1.5.1. Psikolojik adaptasyon ve sosyo-kültürel adaptasyon

Literatürde adaptasyon kavramı, psikolojik adaptasyon ve sosyo-kültürel adaptasyon şeklinde bir ayrıma uygun görülmüştür. Psikolojik adaptasyon daha çok kişinin ruh hali durumları gibi psikolojik bir sürece odaklanırken, sosyo-kültürel adaptasyon ise, daha çok kişinin günlük hayat rutinleri gibi daha çevresel ve sosyal bir durumdan bahseder. Sosyo-kültürel adaptasyon özellikle aile hayatı, iş, okul gibi toplumsal alanlarda bireyin gündelik sorunlarını ele alış biçimini içerir ve bireyin yeni çevreye uyumunda çevresel psikolojik sonuçlarının bağlantılı olduğu bir bütün şeklinde tanımlanmaktadır (Berry, 1997).

2.1.6. Aidiyet

Çalışmanın diğer bir ana kavramı olan aidiyet kavramını bu başlık altında anlatmaya

çalışacağız. İlk olarak yine kimlik kavramında baktığımız gibi Türk Dil Kurumunun güncel sözlüğündeki açıklamasına bakalım. Türk Dil Kurumunun (2020) aidiyeti ilişkinlik, ilgi kelimelerinin eş anlamlısı olarak tabir etmekte olduğunu görüyoruz. Şimdi bu kavramı daha geniş bir perspektiften incelemeye çalışacağız.

Aidiyet kavramının ilk olarak modern öncesi toplumlarda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Çünkü etnisite temelli olarak belirli bir toprak parçasının bir halk tarafından kendilerini buraya ait olduğunu düşünmesi bu dönemde başlamıştır. Aidiyet kavramı, kim olduğumuzu düşündüğümüz ya da toplumun kendimizin kim olduğumuzu düşünmemizi sağlayan tanımının temel parçasıdır. Birey olarak kendimizi tekil görmekle birlikte belirli sosyal, kültürel veya etnik gruplara olan aidiyet algımız toplumsal kimlik duygusu yaratmada en önemli unsurdur. “Öteki” ile toplumsal etkileşime girmenin bir sonucu olarak sosyal davranışlar ve tanımlar, yaşadığımız topluma dair izleri taşır. Bu anlamda öteki olarak tanımlanan ev sahibi toplumun bir üyesi olan birey aslında “beni (kimliğini)” yaratır. Öteki ve tanımlayıcı olana tanımlama yapmak aslında aidiyet duygusu taşımadığımızı atıfta bulunarak ve ait olduğumuzun daha net tanımlanması manasına gelir. Kimlik ve aidiyet duygusunun inşası sürecinde farklılığın işaretleri ve ötekiliğe verilen önem kişinin kendisini aslında ne olmadığı üzerinden tanımlanmasına yardımcı olur. (Çağırkan, 2018). Burada dikkatimizi çeken, kimlik kavramındaki ötekinin üzerinden kendini tanımlama vurgusunun aidiyet kavramı için de geçerli olduğudur.

2.1.6.1. Bölge ve mekâna aidiyet

Bölge ve Mekana Aidiyet, ülkemizde insanların birbirini tanıırken kriter olarak kullandığı, günlük pratikte çokça yer alan, üzerine şakalar yapılan, kültür üretirken buna bağlı olunan, hatta yemeklere bile bu aidiyetle isim verilip bağlı olunan bir konu. Bu başlık altında bölge ve mekana aidiyeti incelemeye çalışacağız.

Toplumdaki bireyler tarafından sıkça ziyaret edilen mekânlar, kolektif bir düşüncenin varlığını gösterir. Kimi mekânlar toplumda herkese hitap ederken, diğerleri sadece belli bir kesime hitap eder. Yani mekânı algılama ve anlamlandırmadaki bu türden farklılıklar ortak tarih, kültür ve hatıraların var olup olmadığıyla yani kolektif bellek ile ilgilidir. Mekâna bağlılık, “coğrafi alana, toprağa ya da mekâna aidiyet duyma olarak “ana vatan, anayurdu, baba toprağı, kutsal toprak” gibi şekillerde olabilir. Ayrıca

“mimari, demografik dağılım ve yerleşme şekli” de aidiyet yaratabilir. Bu anlamda mekânı kurma ve bunu yaparken de bir arada olma durumu, yaşama deneyimini etkiler. Bazen de her iki mekâna birden aynı oranda aidiyet gösterdiği gözlemlenmiştir. Toplulukların mekâna bağlılığı ve etkileşim düzeyi “mekâna yönelik duygusal bağları” sonucu ortaya çıkar. Yer kimliği ise, yer ve yere ilişkin kavramların kişinin benlik tanımlamasıyla örtüştüğü durumlarda oluşturulur. Belirli bir alana yerleşen insan, orayı kendi yaşam çevresine dönüştürür. Mekâna sahip olma duygusunun sadece kişisel değil, gruba ait niteliklerinin de olması önemlidir. Gruplar, ürettikleri mekânlarla birlikte toplumdaki ötekiler ile aralarına sınırlar çizerek onlardan soyutlanma yoluna gidebilirler (Kantemur, 2018).

2.1.6.2. Toplumsal aidiyet türleri

Aidiyet duygusuna etmen olabilecek insan üretimi birçok toplumsal etmen vardır. Bunlar toplum olmanın birleştirici unsuru olabilmenin yanında aidiyet duygusu olarak da kimliğin inşasında rol alır. Şimdi bunları ele almaya çalışacağız.

Ulusal Aidiyet, modern dönemde ırk, din ve kast sistemi yerine “milliyet” ilkesinin öne çıktığı, ulus-devletlerin etkinlik kazanması ile birlikte, Durkheim’in mekanik bütünleşmeden organik bütünleşmeye, Tönnies’in ise topluluktan topluma geçiş olarak ifade ettikleri en geniş toplumsal yapı olan “millet” etrafında bütünleşilmesi ile görünmektedir. Ulusal aidiyet duygusuna dil önemli bir faktördür. Çünkü dil bir toplumun tüm faaliyetlerinin ve ilişkilerinin ürünü olan kültürünün kodlanarak kullanımı olarak ortaya çıkar. Ulusal aidiyet aynı zamanda ortak kamu kültürünü gerektirmektedir. Bu anlamda vatandaşlık kavramının da toplumu oluşturan bireylerin ulusal egemenliğin kullanımına eşit olarak katılmalarını içermesi bakımından aidiyet duygusunu pekiştirir. Etnik aidiyet, ait olunan grupla diğer gruplar arasında kurulan karşıtlığın, etnik kimliğin inşasına sebep olduğu ve sürekliliğini sağladığı söylenebilir. Bu aidiyet türü, topluluk üyelerinin kendilerini belirli bir “biz”in mensupları olarak, “onlar”dan farklılıklarını vurgulayarak kendi içlerinde birleştirmektedir. Dinsel aidiyet, toplumun açıklanabilmesi için önemli bir değişken olan din, sosyal eylem ve olguların gerisindeki anlam dünyalarını yakalamamızı sağlar. Kişilerde dinsel aidiyetin oluşması, dini inançların ve değerlerin gelişmesi sürecinde başka dinlere ait olumsuz örneklerle başvurduğu görülmektedir. Buna göre bireyin dinî toplumsallaşma sürecinde, mensubu olmadığı karşı dinin ya da aynı dine bağlı farklı bir mezhebin inançlarının ve

ritüellerinin olumsuzlanması ve ötekileştirilmesi söz konusudur. Örgütsel Aidiyet, işin farklı yönlerinin etkisiyle çalışanların beslediği tutumlardır. Çalışan için belirli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla iş ve iş ortamının kişisel değerlerine uygun olması, kazançların ne ölçüde karşılandığı, beklentilerin ne kadar aşıldığının belirlenmesi olduğuyla ilişkilidir. çalışan bireyin işine karşı olan tavrı olumlu ise işine olan aidiyetinin yüksek, olumsuz ise aidiyetinin düşük olduğu ifade edilebilir (Alptekin, 2011)

2.2. KİMLİK KAVRAMI

İlk olarak kimlik kavramı detaylıca anlatılmaya çalışılacaktır. Tanımlar ve türleri üzerine bir bakış açısına sahip olmak açısından kimlik kavramı ele alınacaktır. Genel bir tanımla kimlik, bireylerde benlik kavramını ifade eden, tarihsel bir birikim ve nitelik ile varlık gösteren birey tarafından yaşanan psikolojik bir kavramdır. Sosyoloji bilimi ise kimliği, insanı içinde bulunduğu toplumdan bağımsız görülemeyeceği için toplumsal yapı ve kurumların süreç içerisinde aldıkları roller üzerinden beslenerek tanımlamaya çalışır. Bu şekilde bakıldığında kimlik sosyalizasyon sürecinin bir ürünüdür. Bireyler toplum içerisinde birçok kimlikle var olabilir. Bu özellik ve nitelikler cinsiyet, dini, etnik, siyasi, cinsel yönelim, linguistik vs. biçimde olabilir. Bu kimlik oluşumları bireylerde doğduğu yer ve andan itibaren başlar ve kişinin yaşı ve birikimlerine göre zamanla karmaşıklaşabilir. Kişi kendisini tek bir kimlik unsuru ile tabir etmek zorunda değildir (Dadak, 2018).

Türk Dil Kurumu'nun (2020) güncel sözlüğünde kimlik kavramı, toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Şimdi bu tanıma biraz daha geniş bir perspektiften bakmaya çalışacağız. Benliği tanımlamak, ötekini tanımlamaktan geçer. Kendimizi bir kimliğe ait tanımlarken aynı zamanda neye ait olmadığımızı da tanımlamış oluruz bu yüzden. Bu yüzden kimliğin ortaya çıkmasıyla ötekiliğin ortaya çıkması bir zorunluluk olmuştur. Davranışlarımızı belirleyen kişiliğimiz aynı kalsa da benimsediğimiz kimlik algılarımız değişkendir ve çok katmanlı olabilir. Burada örneklem bu kısım için siz olun ve kendinize şunu sorun 6 yaşında da, lisede de, üniversitede de aynı özellik ve nitelikleri kullanarak mı kendimi tanımladım? Burada kişilik ile kimlik özellikleri arasındaki temel fark kişiliğin durağan kimliğin değişken olabileceğidir. Kimlik dinamik bir

kavramdır. Kimlik ile benlik kavramlarını ilişkilendirdiğimizde ise ikisinin de dinamik olduğunu görürüz. Benlik, kişiler arası farkları vurgulayan ve kişiyi özelliklerine göre tanımlayan bir kavramdır. Kimliğin bireyin ait olduğu sosyal çevre içerisinde konumunun toplumla etkileşim sonucu değişmesiyle yeniden tanımlanmasını gerekir. Örneğin geleneksel toplumlarda bu etkileşim sonucu yeniden tanımlama, kabile veya aileye ilişkin ait oldukları gruba ve bu gruptaki rollerine göre tanımlamaktadır. Postmodern toplumlarda ise kimlik, kültürel bir marjinalite üzerinedir. Özellikle batıda feministler, Afrikalı – Amerikalılar, eşcinseller, cemaatler, göçmen gruplar, vs. özgürlük veya hak talebinden ziyade kültürel olarak tanınma arzusuyla ortaya çıkan kimlik nitelermeleridir. Tanınmak, postmodern dünyanın kabul edilebilir sınırları içerisinde girmek demektir (Göker, 2013).

2.2.1. Kimlik Türleri

Kimlik kavramı çeşitli bireysel ve kolektif kimlik olarak ele alınabilir buna ek olarak sosyal kimlik kavramı sosyal kimlik kuramı çerçevesinde değerlendirilerek aşağıdaki alt başlıklarda ele alınacaktır.

2.2.1.1. Bireysel Kimlik

Bu başlık altında kimlik oluşum türlerinden kişileri bireysel olarak etkileyen kimlik inşasını ele almaya çalışacağız. Kimlik bir olgudur ve insanlar tarafından şekillendirilen, anlam yüklenen, kategorileştirmeye yarayan bir kavramdır. “Kimsin? Nerelisin? Kendinden bahseder misin?” gibi bir aidiyet içeren sorulara verilen yanıtlar, kişinin kendisini nasıl tanımladığı ve bunu yaparken hangi aidiyet kategorilerini kıstas aldığı konusunda bilgi verir. Yeni tanıştığımız birine genellikle bu soruları yöneltilir. Burada temel amaç, karşımızdaki kişiyle ortak ya da farklı yönlerimizi keşfetmek ve bunlara odaklanmak ve onu kişisel özelliklerinden yola çıkarak kimliksel kategori dünyasında konumlandırmaktır (Kantemur, 2018). “Ben kimim?”, “nereye aitim?” ve “nasıl uyum sağlarım?” sorularına vermeye çalıştığımız cevaplar oluşturmaya çalıştığımız kimlik, tanımlaması zor olan kavramlardan biridir. Bu zorluğun çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenlerden bir tanesi, Castells’in de bahsettiği gibi kimliğin doğası gereği birçok bilim dalı ve kavramla ilişkili olması ve buna bağlı olarak da kavramın farklı bilim dallarınca ele alınıyor olmasıdır. Ama kimliğin tanımlanmasını zorlaştıran asıl sebep, bu tanımlanma çabasında “objektivite”nin, sağlanmasında

yaşanan zorluklardır. İnsanın kendi dışındaki nesne ve olguları tanımlarken bile değer bağımsızlığı, objektifliği tam olarak sağlayamazken, kendisini analiz ederken bu objektifliği sağlaması zordur (Göktolga, 2013).

Connolly'e göre "belli bir kimliğe dayanmadan insan olmak, herhalde hem olanaksız hem de kesinlikle arzu edilmeyen bir şeydir." (1995: 23). İnsana bir kimlik kazandıran bir takım değerler vardır. Bunların başlıcaları inanç, dil ve örfi değerlerdir. Bu değerler nesilden nesile başta aile, okul ve diğer kültür yoluyla aktarılır kendimizi, kimlik bağlamımız olarak gördüğümüz şeylerle tanımlarız. (Yıldız, 2009)

2.2.1.2. Kolektif Kimlik

Kimliğin tek oluşumu bireysel şekilde değildir. Bu başlıkta kolektif kimliği açıklamaya çalışacağız. Bilgin'e göre "Kolektif bellek, inşa edilmeye çalışılan kimliğe bir tarihsel töz verme, bir derinlik kazandırma işlemi görmekte ve topluluk üyelerinde aynı kaderi paylaşma duygusu uyandırmaktadır." (Bilgin, 2013).

Bir topluluğun kimliği, diğer topluluklarla kurduğu iletişim sonucunda değişebilmektedir. O yüzden kolektif kimliklerin inşası topluluklar arası etkileşimler bağlamında gelişmektedir. Ayrıca kolektif kimlik, kültürel topluluklarca taşınan kimlik olarak da tanımlanabilmektedir. Bununla beraber etnik ve ulusal kimlikler de kolektif kimliğin birer parçası olarak incelenebilir. Genel olarak kolektif kimlik, grup üyelerince öznel olarak algılanmakta ve aidiyet duygusu içermektedir. Ayrıca din, dil, kültür gibi öğelerin yanında grubun tarihsel hafızası, kolektif kimliğin yapı taşlarını oluşturmaktadır Yani kolektif kimlik, bireyin milliyetine, dinine, siyasi vb. gruplarla olan ilişkisi gibi faktörlere göre de şekillenmektedir. Bu yüzden kolektif kimliğin aynı grup içerisinde bulunan bireylerin ortak aidiyet duyguları ve benzer özelliklere sahip olmasıyla beraber benzerlik üzerinden kurulan ve bunun bilincinde olunan bir kimlik olduğu söylenebilir. Genellikle bakıldığında geleneksel toplumlarda kolektif kimlik baskın görülmektedir. Özellikle milli ve dini kimlikler geleneksel toplumların ana unsurları olup kültürel normlar, bireylerin kimliğini belirleyen kurallara sahiptir. Yani aslında kolektif kimliğin temeli, kültürdür. Kültürel normları oluşturan temel faktör ise; toplumsal hafızadır. Ortak hafızaya sahip gruplar, kolektif kimliği şekillendirmektedirler (Şengül, 2019).

Psikolojide kimlik kavramı bireyin asli, süregelen benliği, birey olarak herhangi bir kişinin öznel, içsel kavramı olarak tanımlanır. Sosyal psikolojide ise temel olarak varsayımına dayanır, buna göre gruplar hâlinde kategorileşme, grup içerisinde benzer algı düzeylerinin kendi içinde benzerliği, gruplar arasında ise farklılıkları artırdığını ortaya koyan bir teoridir. Antropolojiye göre kimlik tanımlamasında şunlar öne çıkar: birey ya da kolektif hareketleri diğerlerinden farklı kılan, kişiye özel kılan hususiyetler, ortaklaşma/kolektiviteler kurma ya da aynışma ve de kültürel çevre içinde kimliğin ediniliyor olmasıdır (Altunoğlu, 2009).

2.3. SOSYAL KİMLİK KURAMI

Bu başlıkta kuramsal bir yaklaşımı da ekleyerek kimlik kavramını tamamlamaya çalışacağız. Bu anlamda literatürde sıkça karşımıza çıkan sosyal kimlik kuramı hakkında bilgi vermeye çalışacağız. Sosyal Kimlik Kuramı 1970'li yılların sonuna doğru Tajfel ve Turner tarafından geliştirilmiş, gruplar arası ilişkileri, grup üyeliğini ve grup süreçlerini ele alan bir sosyal psikoloji kuramıdır. Kuramın açıklamaya çalıştığı temel varsayımlardan biri, bireylerin ben kavramlarının bir parçası olan sosyal kimliklerinin, belirli bir sosyal grubun üyesi olmalarına ilişkin bilgilerini, buna yükledikleri anlamları ve bu üyeliğe yönelik duyguları öne çıkarmasıdır. Sosyal kimlik kuramı kapsamında, insanların kendilerini ve başkalarını din, milliyet, cinsiyet, yaş, etnik köken, meslek gibi sosyal kategorilere göre sınıflama eğilimi vardır. Nitekim sınıflandırma sosyal kimlik sürecinin temelini oluşturmaktadır. Bireyin belirli gruplara aidiyetinden ve bu üyeliğe bağlanan değerlerden çıkan benlik, sosyal kimlik olarak adlandırılmaktadır (Sokullu, 2019).

Kuram, bireylerin sınırları belli olan bir grubun üyesi olduklarında şahsına mal olmuş kimliklerinde ve dolayısıyla da kendilerinde bilinçli veya bilinçsiz olarak doğurduğu davranışlarında, dikkatini yönelterek bilincine vardığı algılarında ve de karşılaştırma, değerlendirme gibi yollara başvurularak eleştirici bir biçimde durumları, olayları değerlendirdiklerinde elde ettikleri sonuçlarda ne gibi değişiklikler gerçekleştiği ile ilgilenmiştir. Kurama göre kişi için anlamlı olan bir grubun üyeliği kişisel kimliğin yerine sosyal kimliği bırakmasına sebep olur. Bu anlamda insanlar çoğu zaman birey olarak hareket etmezler daha çok sosyal sınıflardaki aidiyetleri ölçüsünde hareket ederler (Demirtaş, 2003).

Bu kuramın temel varsayımları Şu Şekilde kısaca ifade edilebilir. Kişiler kendilerini dahil oldukları sosyal grubu dikkate alarak tanımlar ve değerlendirirler. Kendilerini kategoriye ayırırlar ve bu kategori sonunda da kendilerini koydukları, yerleŐtirdikleri sınıfla özdeŐleŐirler. Kişinin sosyal kimliği de bu özdeŐleŐme sonucunda ortaya çıkmaya başlar. Sosyal çevredeki öteki gruplar, bireye kendi grubunun konumunu değerlendirmesi için bir temel oluŐturur. Dâhil olunan grubun konumu benzeri diğer gruplarla yapılan sosyal karşılaştırma ile belirlenir. Bu karşılaştırma içerisinde bireyler kendi gruplarını kayırma ve diğer grupları küçümsemeye meyillidir. Çünkü kendi benliklerini ve sosyal kimliklerini büyük görme isteği içerisindedirler. Bireyin sosyal kimliğinin olumlu olup olmaması içinde bulunduğu grubun yapısıyla ilişkilidir. Bağlı bulunan sosyal grubun konumu öteki gruplara göre daha düşükse bu sosyal kimliğe olumsuz bir Şekilde yansır ve bu gibi durumlarda daha olumlu bir sosyal kimlik oluŐturmak için çeşitli hamleler geliŐtirilir (Balcı, 2017)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE YAPILAN GÖÇ

Arap ülkelerinde baş gösteren siyasi hak ve özgürlük talebi, Kasım 2010'da Tunus'tan başlayarak demokrasisi yasal diktatörlerin elinde bulunan Mısır, Libya, Yemen ve Suriye'de halk sokaklara dökülmüş olup silahlı çatışmalar yaşanmıştır. Suriye'de 15 Mart 2011'de başlayan protestolar ile birlikte ülkede şiddetin önüne geçilememiştir. İlk olarak Arap Baharı'nın devamı olarak görülen eylemler, Beşar Esad yönetiminin görevden çekilmesini ve iktidarı bırakması üzerine gelişmekteydi. Kısa bir süre sonra Nisan 2011'de Suriye genelinde görülen şiddet, bir iç savaşa dönüşmüştür (Topal, 2015).

Suriye'de çıkan iç savaş nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye yönelik gerçekleşen ilk toplu göç hareketi, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay ili Cilvegözü sınır kapısında 252 Suriyeli göçmenin Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından içeri alınmasıyla başlamıştır. Suriyeli göçmenlerin toplu bir şekilde ülkemize gelmesinde başta insani nedenler olmak üzere, inanç, kültürel ve coğrafi yakınlık gibi sebeplerden dolayı Türkiye Cumhuriyeti Suriyeli göçmenlere karşı "Açık Kapı Politikası" uygulamıştır (Tunca, 2018).

Türkiye, kadın ve çocukların çoğunluğunu oluşturduğu Suriyelilerin barınma ihtiyacının sorun olmaktan çıkartabilmek amacıyla farklı il ve ilçelerde kamp alanları açmış ve gelenleri bu kamp merkezlerine yerleştirmeye başlamıştır. Ancak sınıra yakın vilayetlerde kurulan kamplarda yaşayanlardan daha fazla sayıda insanı, yine sınıra yakın vilayetler başta olmak üzere farklı şehirlerde akrabalarının, tanıdıklarının yanında hayatlarını idame ettirmek istemiştir. Bir kısım insanın ise kiraladıkları ya da satın aldıkları evlerde yahut açık alanlarda hayatlarını idame ettirmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir (Topal, 2015).

Mevcut duruma bakıldığında onuncu yılında olmasına rağmen iç savaşın ne zaman biteceğiyle ilgili bir tahminde bulunmak neredeyse imkansızdır. İç savaşın başladığı günden bugüne kadar Suriye halkının büyük bir kısmı zorunlu olarak göç etmek durumunda kaldığı görülmektedir.

3.1.1. Türkiye'deki Suriyeliler

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın (GİB) Tablo.1'de görülen resmi

kayıtlarına göre 2012 yılı sonunda 14.237, 2013 yılı sonunda 224.655, 2014 yılı sonunda 1.519.286, 2015 yılı sonunda 2.503.549, 2016 yılı sonunda 2.834.441, 2017 yılı sonunda 3.426.786, 2018 yılı sonunda 3.623.192, 2019 yılı sonunda 3.576.370, 2020 yılı sonunda 3.641.370, 2021 yılı sonunda 3,737,369 ve 11.08.2022 tarihi itibarı ile 3,651,683 Suriyeli koruma altına alınmıştır (GİB, 2022).

Tablo-1: Türkiye’deki Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Yıllar	Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeliler
2012	14.237
2013	224.655
2014	1.519.286
2015	2.503.549
2016	2.834.441
2017	3.426.786
2018	3.623.192
2019	3.576.370
2020	3.641.370
2021	3.737.369
2022 (11.08.2022)	3.651.683

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı.

Göç İdaresi Başkanlığı’nın Tablo-2’de görülen resmi kayıtlarına göre 11.08.2022 tarihi itibarıyla Suriyeli göçmenlerin illere göre dağılımın gösterildiği tablo aşağıda yer almaktadır. Suriyeli göçmen bulunan iller sıralamasına göre çalışmamızın yapılacağı Hatay ili 368.549 göçmen ile İstanbul, Gaziantep ve Şanlıurfa’nın ardından en çok Suriyeli göçmenin bulunduğu dördüncü ildir.

Tablo-2: Suriyeli Göçmenlerin İllere Göre Sayısal Dağılımı 11.08.2022 tarihi GİB verisi itibarıyla (GİB, 2022).

İller	Geçici Koruma Statüsündeki Göçmen Sayısı
İstanbul	549.307
Gaziantep	465.183
Şanlıurfa	384.122

Hatay	368.549
Adana	257.765
Mersin	243.997
Bursa	185.108
İzmir	150.041
Konya	123.755
Ankara	100.173
Diğer İller	823.683

3.1.2. Türkiye’deki Suriyeli Yabancıların Aldıkları Hizmetler

Sosyal Uyum Yardımı (SUY): Kızılay Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Avrupa Birliği’nin finanse ettiği Türk Kızılay, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) arasında oluşturulan işbirliği ile uygulanmaktadır. Söz konusu insani ve ekonomik desteğin destekleyici kurumları ise İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Başkanlığı ile Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’dür (Türk Kızılay, 2021).

SUY, Türkiye’deki Geçici ve Uluslararası Koruma ve İnsani İkamet İzni kapsamındaki tüm bireylere nakit yardım sağlamak ve yabancılara yönelik oluşturulan kampların dışında yaşayan sığınmacıların temel gıda, barınma ve giyim gibi ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlamayı hedeflemektedir (Türk Kızılay, 2021).

SUY, tek başına yaşayan kadınlar, 4 veya daha fazla çocuğu olan aileler, çok sayıda bakmakla yükümlü olunan kişinin (örneğin çocuklar ve yaşlılar) olduğu ailelere Kızılay Kart aracılığı ile ödenmektedir. Aile bütünlüğü bulunan her bir aileye kişi başına aylık 230 TL, tek ebeveynli durumdaki parçalanmış aileler için kişi başına aylık 350 TL, hanede ağır engellisi bulunan aile için 800 TL nakit yardımı yapılmaktadır (Türk Kızılay, 2021).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)’nın Verdiği Hizmetler: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Suriye’de yaşanan iç savaş sonucu ülkemize giriş yapan Suriye uyruklu yabancılara Hatay ilinin Altınözü ilçesinde 1410 kişilik geçici barınma merkezi açmıştır. AFAD, 2011 yılından 2014 yılına kadar Hatay, Gaziantep,

Osmaniye, Adıyaman, Mardin, Şanlıurfa, Kilis gibi illerde 22 tane geçici barınma merkezi kurmuştur. Bu merkezlerde yabancılara yönelik kayıt kabul bürosundan poliklinik hizmetleri, eğitim hizmetleri, ibadet hizmetleri ve çamaşırhane, bulaşıkhanesi, oyun alanı, kuaför, spor alanı, market gibi sosyal hizmetlerin tamamının karşılanabileceği mahalleler oluşturmuştur. AFAD'ın yurtiçindeki hizmetleri bu şekildeken yurtdışında da Suriye, Irak, Lübnan ve Ürdün gibi ülkelerde çadır kentler inşa etmiştir (AFAD, 2021).

Belediyelerin Verdiği Hizmetler: Belediyeler tarafından sağlanan yardımların türü, her belediyenin kaynaklarına bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Yardım paketleri; kömür, gıda, giysi ve diğer gıda dışı malzemeleri içerebilir. Yardım almaya yönelik uygunluk kriterleri de belediyeden belediyeye değişebilir (UNCHR, 2021).

Suriyeli yabancılara yönelik belediyelerin farklı tutumları olabilmektedir. Örnek olarak son dönemlerde Türk basınında da genişçe yer bulan, Bolu Belediyesi Avrupa'ya gitmek isteyen Suriyelilere yönelik ücretsiz otobüs desteği sağlayacağını, su faturası ve katı atık vergisinde Türk vatandaşlarına göre 10 kat zam yapılacağını açıklamıştır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Verdiği Hizmetler: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB)'nin il müdürlükleri bünyesinde bulunan Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM)'nde psikososyal destek, eğitim ve danışmanlık, sosyal ve ekonomik destek, engelli evde bakım hizmeti sunulmaktadır. Bu hizmetlere üzerinde 99 ile başlayan yabancı kimlik numarasının bulunduğu geçici kimlik koruma belgesine sahip olan herkes başvurabilmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

SED hizmeti ile çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatlarını en düşük seviyede dahi idame ettirmekte zorlanan ailelerin kendine yetecek hale gelinceye kadar çocuklarının bakımı ve desteklenmesi amacıyla geçici bir süre verilen ekonomik desteklerle psiko-sosyal destekleri kapsamaktadır. Ödemeler Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik gereği belirlenen katsayılar çerçevesinde yapılır. 2022 yılı Temmuz-Aralık ayları itibari ile SED hizmeti kapsamında okul öncesi çocuğu bulunan ailelere yönelik 1584,61 TL, ilköğretim düzeyi (1. ve 8. sınıflar arası) çocuğu bulunan ailelere yönelik 2376,92 TL, ortaöğretim düzeyi (9-12. sınıf) çocuğu bulunan ailelere 2535,38 TL nakdi destek hizmeti sunulmaktadır. Aynı zamanda kriz

durumunda bulunan ailelere sosyal ve ekonomik desteğin 3 katına kadar (9.507,69 TL) tek seferlik nakdi destek sağlanabilmektedir. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

Sosyal güvencesi olmayan ve 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olan ailelere, çocukların örgün eğitime devam etmeleri ve okulun açık olduğu aylarda bir ay içerisinde 4 günden fazla devamsızlık yapmamaları şartıyla, “Şartlı Eğitim Yardımı” yapılmaktadır. Ödemeler PTT aracılığı ile öncelikle annelere yapılmaktadır. ilköğretime devam eden erkek öğrenci için aylık 45 TL, İlköğretime devam eden kız öğrenci için aylık 50 TL, ortaöğretime devam eden erkek öğrenci için aylık 55 TL, ortaöğretime devam eden kız öğrenci için aylık 75 TL’dir. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

Engellilere yönelik evde bakım hizmeti günlük ihtiyaçlarını bir başkası tarafından karşılanması zorunlu olan engelli bireyin bakımından sorumlu kişiye düzenli olarak sunulan mali bir yardımdır. Kişinin bu yardım türünden faydalanmak için yetkili bir sağlık kuruluşundan alınmış “Engelli Sağlık Kurulu Raporu”, engelli kişinin bakımından sorumlu kişinin çalışmadığını kanıtlaması ve maddi yoksunluk içinde bulunduğunu kanıtlaması gerekmektedir. Söz konusu yönetmelik gereği koşulları sağlayan bireylere 2022 yılı ikinci altı ayı itibariyle 3.336,03 TL nakdi destek hizmeti sağlanmaktadır (Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik, 2006).

3.1.3. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığına Geçiş Şartları

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçiş şartları Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 11’inci maddesinde şu şekilde ele alınmıştır;

“(1) Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda;

- a) Kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak,
- b) Başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet etmek,
- c) Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek,
- d) İyi ahlak sahibi olmak,

e) Yeteri kadar Türkçe konuşabilmek,

f) Türkiye'de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak,

g) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak, şartları aranır.

Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda, yukarıda sayılan şartlarla birlikte, taşıdıkları devlet vatandaşlığından çıkma şartı da aranabilir. Bu takdirin kullanılmasına ilişkin esasların tespiti Bakanlar Kurulunun yetkisindedir” (Türk Vatandaşlık Kanunu, 2009).

Tüm bilgiler değerlendirildiğinde Geçici Koruma Altında bulunan Suriyeliler ülkemizde buldukları süre zarfında birçok destekten ve yardımdan faydalanmışlardır. Göç olgusunu tamamen yaşayan bu insanlar ülkemizde hem sosyal uyumun sağlanabilmesi hem de ekonomik temelli sorunların önüne geçilebilmesi adına çeşitli sosyal ve ekonomik yardımlar ile desteklenmişlerdir. Geçici Koruma Statüsü bu insanlar için çeşitli etkiler uyandırmıştır.

Geçici Koruma Statüsü ile beraber ülkemizde geçici koruma kimlikleri ile devlet ile sistematik bağı kurulan bu kişiler için geçici koruma kimliği bir bağlayıcı destekleyici unsur olurken aynı zamanda kendi kimlikleri ile ilgili de bir takım karmaşalar oluşturmuştur. Yıllarca Suriye Arap Cumhuriyeti kimliği ile yaşayan bu insanlar göç ettikten sonra ülkemizde hem bir vatandaş hem de birer yabancı konumunda yer almıştır.

2011 yılında başlayan göç hareketleri üzerinden geçen 10 yıl geçici koruma altında bulunan bu insanların kendilerini tanıtmalarına nitelemelerine ve belirtmelerine, içinde buldukları sosyal çevrede sahip oldukları tüm özelliklerinin değişkenlik göstermesine sebebiyet vermiştir.

Bu yaşanan 10 yıllık süreçte kimlik kazanım ve kimlik oluşturma sürecinin en etkili dönem olduğu özellikle çocuklarda ve ergenlerde yani gelişimlerini ülkemiz kültürü toplum yapısı ve sosyal çevresi içerisinde tamamlayan kişiler üzerinde kimlik inşasının değişmiş olabileceği düşünülmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN TANITIMI

3.2.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmada, Suriye’den ülkemize göç eden Suriyeli bireylerden ergen yaştaki Suriyeli gençler ile çalışılmıştır. Suriyeli göçmenlerin Suriye’de yaşanan iç savaş sonrası yaklaşık on bir yıldır Türkiye’de edindikleri deneyimlerin, ergenliğini Türkiye’de yaşayan gençlerde ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığı anlaşılmaya çalışılacaktır. Araştırmada temel amaç aidiyet kavramı üzerine Berry’nin ortaya koyduğu kültürleşme ile Turner ve Tajfel’in temelini attığı “sosyal kimlik kuramı” çerçevesinde; bir grubun üyesi haline gelen bireylerin, kişisel olarak inşa ettikleri kimliklerinde ve benlik aidiyetlerinde nasıl değişimlerin ve bu değişimler neticesinde ne gibi sonuçların ortaya çıktığının anlaşılmasıdır.

Bu amaca ulaşabilmek için seçilen örneklem grup Suriyeli göçmen ergenlerden oluşmaktadır. Suriyeli göçmenler ülkemize ilk defa 2011 yılında yaşanan iç savaş sonrası göç etmeye başlamış ve Türkiye’de önemli bir konu haline gelmiştir. Suriyeli göçmenlerin genel itibarıyla akrabalık ilişkilerine önem verdiği, kan bağı ile aralarında akrabalık bulunmasa dahi Suriye’den göç etmiş olmanın verdiği sosyal ortaklık ile aynı grubun üyesi olmalarını sağlamıştır. Bu sebeple sosyal ilişki ağları kuvvetlidir. Aynı etnik kimliğe mensup bireylerin göçe tabi olduktan sonra göç edilen yerde birbirleri için daha fazla önem taşıması durumu göç yaşamış bireylerde doğal bir sonuç olarak görülebilir. Ancak kişilerin kimlik inşa süreçlerini göç edilen yerde tamamlaması ve hangi grubun üyesi olacağını seçebilecekleri yaş ve sosyal durumda olduklarında nasıl bir aidiyet ve sosyal kimliğe bağlı olduklarını seçmiş olabileceklerinin sonuçları çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

3.2.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın konusu, amacı ve içeriği gereği alan araştırması, “nitel araştırma deseninde” tasarlanmıştır. Nitel araştırma, insanın içinde gizli kalmış varlığı ortaya çıkmamış, sırlarını anlayabilmesi ve kendi çabasıyla inşa ettiği sosyal yapı ve dahil olduğu sistemlerin derinliklerini keşfetmek için ortaya koyduğu bilgi üretme biçimlerinden birisidir. Nitel yöntem kullanılan araştırmalarda incelenen olay veya olgu hakkında derin bir algıya ulaşma çabası ortaya konulur (Baltacı, 2019).

Nitel araştırma modeli şeklinde tasarlanan çalışmada, veri toplama tekniği olarak “derinlemesine görüşme” uygun görülmüştür. Derinlemesine görüşmelerle, katılımcıların fikirlerine, algılarına, tutumlarına ve deneyimlerine ulaşmanın mümkün olacağı düşünülmektedir. Katılımcılarla gerçekleşecek her bir görüşme öncesinde katılımcılara; araştırmanın gönüllülük esasına dayandığına, görüşme esnasında diledikleri zaman görüşmeyi sona erdirme haklarının olduğuna, kendilerine herhangi bir ücret verilmeyeceğine, kimliklerinin gizli kalacağına ve görüşmelerden elde edilecek bilgilerin tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacağına dair bir bilgilendirme yapılmıştır. Ayrıca görüşmeler esnasında katılımcılara yöneltilecek sorulara verilecek cevapların, onayları olması halinde ses kayıt cihazıyla kaydedileceğine, onaylarının olmaması durumunda ise araştırmacı tarafından not alınacağına dair bilgi verilmesine hassasiyet gösterilmiştir. Katılımcılarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler, Hatay merkezde gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşmeler katılımcıların haneleri, işyerleri veya okullarında değil, kamusal alanlarda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler, 30 ila 45 dakika arasında sürmüştür. Katılımcıların Türkçe biliyor olması, yüz yüze görüşmelerin tercüman eşliğinde yapılmasını gerektirmemiştir. Çalışma kapsamında 17 katılımcı ile görüşme sağlanmıştır. Katılımcı seçiminde “amaçlı örnekleme tekniğinden” faydalanılmıştır. Katılımcıların cinsiyet ve yaş gibi sosyo-demografik özellikler bakımından farklılık göstermesine özen gösterilmiştir. Ayrıca çalışma, katılımcıların çocukluklarını ve ergenliğe geçiş süreçlerini Türkiye’de geçirmelerini gerektirdiğinden katılımcıların en az altı yıldır ülkemizde ikamet ediyor olmaları bir kriter olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların bir kısmı ülkemizde eğitimlerine devam eden öğrencilerden, diğer kısmı çalışma hayatında yer alanlardan, kalan kısmı da eğitim ve çalışma hayatının dışında kalan Suriye kökenli genç bireylerden seçilmiştir.

3.2.3. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada, göç, Suriye’den Türkiye’ye göç, kimlik, aidiyet ve sosyal kimlik konusunda önceden yayınlanmış lisansüstü tezler, makaleler, dergiler ve kitaplar dahil olmak üzere geniş bir literatür taraması yapılmış ve bunlar veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Literatür taramasının ardından saha araştırması için ön hazırlıklar gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, saha çalışmasını gerçekleştirebilmek için Kilis 7 Aralık Üniversitesi Etik Komisyonu Başkanlığı tarafından Etik Kurul İzin Formu’nu

aldıktan sonra pilot araştırma yapmıştır. Pilot araştırmanın ardından görüşme formu revize edilmiştir. Sonrasında araştırmacı katılımcılarla çay bahçesi, çarşı-pazar, cami avlusu gibi kamuya açık alanlarda bir araya gelerek katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilip onay alınarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Tez çalışmasının konusu ve içeriği gereği, araştırmanın evrenini Suriye İç Savaşı'na bağlı olarak 2011 yılından itibaren zorunlu göç yoluyla Suriye'den Türkiye'ye gelen, en az altı yıldır Hatay'da ikamet eden Suriye kökenli genç bireyler oluşturmaktadır. Zorunlu göçün başlangıç noktası olan, Suriye'den Türkiye'ye girişlerin sağlandığı sınır kapılarının varlığı ve 2011 yılından günümüze geçişlerin hız kesmeden devam ettiği Hatay, tezin saha araştırmasının gerçekleştirileceği araştırma mekânı olarak seçilmiştir. Araştırma örneklemini ise, araştırmanın yapıldığı dönemde 15 ila 18 yaş arasında olan ve ergenliğini Türkiye'de tamamlayan Suriye kökenli gençler oluşturmaktadır. Saha araştırması için Suriyeli genç bireylerin seçilme sebebi, etnik kimlik ve göç edilen ülkeye geliştirilen aidiyeti tespit etmek için zorunlu göç sonrası bu bireylerin ülkemize gelmiş ve çocukluk ve ergenliklerini ülkemizde geçirmiş olmalarının önemli bir etkisi bulunmaktadır.

3.2.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın kimlik temelinde olduğunu öğrenen bazı katılımcılar, sığınmacılar ve mülteciler ile ilgili ülkemizin içinde bulunduğu hassas dönemden (Türkiye'deki Suriyeli bireylerin geri gönderilme süreçlerinin başladığına dair çıkan haberlerin yoğun olduğu) dolayı görüşmeye katılmayı reddetmişlerdir. Araştırmanın birincil sınırlılığını bu durum oluşturmaktadır.

Araştırmacının kamu kurumunda mesai saatleri içerisinde çalışması nedeniyle mesai dışı saatlerde kişilere ulaşılmaya çalışılmış ve bu durum güçlük yaratmıştır. Araştırma kapsamında yüz yüze görüşmelerin tamamı hafta sonu tamamlanmıştır.

3.2.6 Araştırmanın Bulguları

3.2.6.1 Katılımcıların sosyo-demografik bulguları

Araştırmaya katılım sağlayan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

ÖZELLİKLER		YAŞ	CİNSİYET	ÖĞRENİM DURUMU	GELDİKLERİ YER	TÜRKİYE' DE BULUNMA SÜRELERİ
1	AMİNE	16	KIZ	LİSE(DEVAM)	İDLİB	8 YIL
2	NEJDET	17	ERKEK	LİSE(DEVAM)	İDLİB	9 YIL
3	AHMED	18	ERKEK	ORTAOKUL MEZUNU	HALEP	6 YIL
4	MOHAMMED	17	ERKEK	LİSE (DEVAM)	ŞAM	6 YIL
5	VELİD	18	ERKEK	LİSE MEZUNU	HUMUS	7 YIL
6	MENAR	15	KIZ	LİSE (DEVAM)	İDLİB	11 YIL
7	AYCHA	17	KIZ	LİSE (DEVAM)	İDLİB	11 YIL
8	BURHAN	18	ERKEK	LİSE MEZUNU	HAMA	10 YIL
9	ABDULLAH	17	ERKEK	LİSE (DEVAM)	HALEP	6 YIL
10	YUSUF	16	ERKEK	LİSE (DEVAM)	DUBAİ (ŞARİKA)	6 YIL
11	KASIM	18	ERKEK	LİSE MEZUNU	ARABİSTAN (CİDDE)	10 YIL
12	OMAR	18	ERKEK	LİSE MEZUNU	İDLİB	8 YIL
13	VEFA	18	KIZ	LİSE MEZUNU	İDLİB	9 YIL
14	ESSA	16	KIZ	LİSE (DEVAM)	HUMUS	9 YIL
15	IZAR	17	KIZ	LİSE (DEVAM)	HAMA	10 YIL
16	FARAZ	16	KIZ	LİSE (DEVAM)	İDLİB	11 YIL
17	KAWA	16	ERKEK	LİSE (DEVAM)	İDLİB	11 YIL

Araştırma kapsamında, zorunlu göç sonrası Hatay'da yaşamını sürdüren Suriye kökenli on yedi genç bireyle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya gönüllü katılım sağlayan bireyler, cinsiyetleri açısından yedi kız, on erkek olarak dağılım göstermektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, bir katılımcının ortaokul mezunu, on bir öğrencinin lise öğrencisi, beş katılımcının lise mezunu olduğu görülmektedir. Görüşmeler esnasında lise mezunu olan katılımcıların ülkemiz üniversite giriş sınavlarına hazırlandıkları bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcıların zorunlu göç öncesi Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşadıkları yerler incelendiğinde, genellikle ülkenin kuzey bölgesinde yaşadıkları anlaşılmaktadır. Katılımcılar, Suriye Arap Cumhuriyeti'nin ülkemize kuzey sınırı olan İdlib, Halep, Humus, Hama, Şam gibi yerleşim yerlerinden Türkiye'ye göç ettiklerini belirtmişlerdir. Zorunlu göçün üzerinden geçen süreye bakıldığında, altı ile on bir yıl arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bir başka deyişle, katılımcılar Türkiye'ye altı ile on bir yıl öncesinde göç

etmiş ve yerleşmişlerdir. Katılımcıların araştırma yapıldığı dönemdeki yaşları göz önünde bulundurulduğunda, henüz çocukluk yıllarında ülkemize göç ettikleri ve ülkemizde yeni bir yaşam ve düzen kurdukları anlaşılmaktadır. Katılımcılardan on beşi Suriye Arap Cumhuriyeti'nde doğmuş, birkaç yıl sonra çocukluk çağlarında ülkemize göç etmişlerdir. Bununla birlikte, katılımcılardan ikisi Suriye Arap Cumhuriyeti'nde doğmuş, iç savaşın ortaya çıkmasıyla birlikte önce farklı ülkelere (bir katılımcı Suudi Arabistan, diğer katılımcı Dubai'ye) daha sonra Türkiye'ye göç deneyimi yaşamışlardır. Türkiye'nin, Suriye Arap Cumhuriyeti'ne coğrafi yakınlığının savaş mağdurlarının göç kararında etkili olduğu görülmektedir (Tablo 3).

3.2.6.2 Katılımcılara ait bulgular

Araştırma kapsamında görüşme gerçekleştirilen katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar temalaştırılarak aşağıda başlıklar halinde yer verilmiştir.

3.2.6.2.1 Türkiye'de bulunma süresi

Katılımcılara derinlemesine görüşmelerde, sosyo-demografik özelliklerini ortaya çıkarmaya yönelik soruların ardından '*Yaşamınızın ne kadarını Türkiye'de geçirdiniz?*' sorusu yöneltilmiştir.

"Sekiz yıldır Türkiye'deyim. Geldiğimde yaşım sekizdi." (Amine)

"Beş yaşındaydım on bir yıl oldu geleli." (Kawa)

Katılımcılar genel olarak Türkiye'ye altı ile on bir yıl önce giriş yapmışlardır. Katılımcıların Suriye'den Türkiye'ye zorunlu göç deneyimlerinin ardından Türkiye'ye yerleşmeleri esnasında yaşları incelendiğinde dört ila on iki arasında değiştiği görülmektedir. Katılımcılar ağırlıklı olarak dört, beş, altı ve yedi yaşlarında aileleri ile birlikte ülkelerini geride bırakarak Türkiye'de pek çok belirsizlikle birlikte yeni bir yaşama 'merhaba' demişlerdir. Suriye'de geçirdikleri yılların, Türkiye'de geçirdikleri yıllardan daha az olması oldukça çarpıcı bir bulgu olarak karşımızda çıkmaktadır. Çocukluk yıllarını ve ergenlik evresini ülkemizde geçiren katılımcıların 'kimlik' oluşturma süreci bu araştırmanın merkezinde durmaktadır.

Ergenlik, kişilerin hayatında biyolojik, psiko-sosyal ve çevresel alanlarda bireyin kendisi ve çevresi tarafından fark edilir gelişim aşamalarının olduğu ve belirgin değişikliklerin bulunduğu yaşam döngüsünün geçici ve zor bir dönemi olarak nitelenebilir. Yaşamının ergen dönemi içinde olan bireyler bir yandan bu zor

değişikliklere uyum sağlamaya çalışırken, diğer bir taraftan önemli gelişimsel görevlerden biri olan kimliğini şekillendirmeye, kendilerini bireysel olarak tanımlamaya çabalarlar. Kimlik şekillenmesi her ne kadar yaşam boyu sürse de en dikkat çeken yapılanma ergenlik döneminde gerçekleşmektedir (Türkbay vd., 2005). Kimlik oluşturma süreci, ergenlik sürecinin önemli bir parçasıdır. Bireyler ergenlik döneminde kendi bedenlerini, iç dünyalarını, sosyal çevrelerini öğrenmeye başladıkları gibi kimlik inşa süreçlerinin de önemli bir kısmını yaşamın bu evresinde oluşturmaya başlarlar. Çalışmamıza katılım sağlayan bireylerin tamamı, ergenlik sürecini ülkemizde geçirmişlerdir.

3.2.6.2.2 Önceki yaşam öyküleri

İç savaş ve silahlı çatışmaların neden olduğu güvensiz ortam nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye zorunlu göç gerçekleştirerek Türkiye'nin sınır kenti Hatay'da aileleriyle birlikte yeni bir düzen kurarak hayatlarına devam etmişlerdir. Suriye kökenli genç bireylerin oldukça küçük yaşlardan itibaren Türkiye'de yaşamlarına devam etmeleri, fiziksel olarak ayrı yaşamaya başladıkları ülkeleri Suriye'yle ilgili hafızalarında kalanlar ise kimliklerinin oluşumunda oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu noktadan hareketle, katılımcılara *'Türkiye'ye gelmeden önceki hayatınızla ilgili neler hatırlıyorsunuz?'* sorusu yöneltilmiştir. İlgili soruya katılımcıların verdikleri yanıtları, Türkiye'ye göç etmeden önceki yaşamlarına ilişkin hafızalarında anıları olanlar ve hiçbir anısı olmayanlar şeklinde ayırım yapmak gerekli görülmektedir. Dört katılımcı Suriye'den Türkiye'ye göç edip Hatay'a yerleştiklerinde çok küçük yaşta olduklarını, bu nedenle "anavatan"larına ilişkin hafızalarında herhangi bir anıların olmadığını ifade etmişlerdir.

"On bir yıldır Türkiye'deyim. Dört yaşında geldim. Kendimi bildim bileli buradayım. Suriye'yle ilgili hiçbir şey hatırlamıyorum." (İzar)

Böylece genç bir birey olarak hafızalarında bulunan tüm bilgi, deneyim ve birikimin Türkiye'deki fiziki ve sosyal çevrelerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, ülkemizde yaşayan Suriyeli kitle içerisindeki bu kuşağın, önceki kuşaklardan ayrı bir yere konularak politika yapıcıların ve akademinin konuyla ilgili derinlemesine çalışmalar yapmaları gerektiğini gözler önünde sermektedir.

Diğer katılımcıların görece daha ileri yaşlarda Suriye'den ayrılmaları, Suriye'deki geçmiş yaşamlarındaki fiziki ve sosyal çevreleriyle ilgili hatıralarının bulunması önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

"Zor günler yaşamadım açıkçası. Aile durumumuz iyiydi orada yani. Çok zorluk bir şey yaşamadık. Aslında Türkiye'ye gelmeyecektik. Türkiye'den gelip Suudi Arabistan'a gidecektik. Aslında öyle de oldu ama alışamadık. Tekrardan buraya döndük." (Amine)

"Hamadan. Oradan geldim. Bir köyde yaşıyordum. Evimi çok seviyordum aslında. Arkadaşım falan hiç yoktu. Ailem çok meşguldü. Kardeşlerim falan benle hiç oynamazdı. Tek başıma yaşadım. Ama dedemle çok sevdiğim şeyler var. Benimle çok ilgileniyordu. Bunları hatırlıyorum. İşte evimizi çok seviyordum. Orada hayvan falan vardı." (Essa)

Yüz yüze görüşmelerde, katılımcıların Türkiye'ye gelmeden önceki yaşamlarına dair net hatıralarının bulunmadığı anlaşılmıştır. Çocukluk dönemlerini Suriye'de geçiren katılımcıların Suriye'de buldukları süre içerisinde yaşadıkları mekânları ve yakın çevrelerini hatırlayabildikleri ancak yaşları itibarıyla bu hatıraların yaşadıkları dönem içerisinde vatan bilincinde olmadan sadece mekânsal bir anıdan ibaret olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların Suriye toprakları içerisinde geçirdikleri zaman diliminde bilişsel düzeylerinin kendilerini tanımlayacak seviyede olmadığı, bu sebeple Türkiye'den önceki anılarının, göç ettikten sonra bireysel kimlik oluşumunda etkili olduğu düşünülmektedir.

3.2.6.2.3 Mekân ve mekâna aidiyet

İnsanların ihtiyaçları doğrultusunda bir araya gelmeleriyle ortaya çıkan topluluğa toplum demek yeterli değildir. Toplum tanımı yapılırken insanların bilinçlerini ve iradelerini içgüdülerinden üstün tutarak, doğal özgürlüklerinden fedakârlık yaptıkları, norm ve değerler çerçevesinde yaşamaya çalıştıkları vurgulanmalıdır. Toplumu böyle algıladığımızda, sosyalleşmenin ne olduğu çok daha net olarak kendini gösterir. Toplum olgusuyla ilgili önemli gerçek, insanların sadece belli bir mekâna yığılmış olması değil, birbirlerine karşı belli psikolojik tavır ve tepkiler geliştirmiş olmalarıdır. 'İnsanın toplumla bütünleşme süreci' olarak tanımlanan sosyalleşme, yalnızca bir topluluğun mensubu olmak değil, bahsettiğimiz norm ve değerlere sahip çevreye adaptasyon sürecidir. Bu süreç insanın doğumuyla başlayıp insan yaşadıkça devam etmektedir.

İletişim ortamları ile sosyalleşmenin ortak serüveninin temelinde yatan ve en basitçe ifade edilebilecek olan ilişki; iletişim ortamlarının bireyin hayata dair genel kanılarını oluşturmadaki etkisidir. Bireyin çevresel ve toplumsal yapının şekillendirici etkisiyle oluşan kimlik, iletişim kurdukça ve iletişim kurulan çevre genişledikçe farklılaşır ve gelişir. Sosyal paylaşım ağları sağladığı küresel iletişim olanağı ve sunduğu süreklilik imkânı ile kişiyi daimi bir kimlik gelişim sürecine tabii tutmaktadır. Toplumla etkileşimi hızlanan ve artan birey, kültürel etkilerden eskiden hiç olmadığı kadar fazla nasibini almaktadır. Kültürler ise başka kültürler ile etkileşime girerek, eskiden olmadığı kadar sınırlar arası etkiye açık hale gelmektedir. Sosyal paylaşım ağlarıyla toplumsal gelenekler, değerler ve kültür, ulusal sınırlardan küresel düzleme taşınmaktadır. Kişilik ve kimlik birbirinden farklıdır. Kişilik bireysel, kimlik ise toplumsaldır. Kişilik bireye özgü manevi nitelikleri içerirken, kimlik toplumun ve toplumsal değerlerin etkileyciliğiyle şekillenen, kişiliğin topluma karşı takındığı bir yapıyı oluşturmaktadır. Kimlik, toplumsal, politik ve ekonomik baskılara göre şekillenen akışkan bir yapıdır (Tokgöz-Şahoğlu, 2013).

Mekân bireyin içinde bulunduğu sosyal çevreyi belirlemede en önemli belirleyicilerdendir. Uluslararası göç deneyimi yaşayan bireylerin kimlik oluşumunda, hedef ülkede yerleşilen şehir, semt hatta mahalle oldukça önemlidir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde katılımcılara *"Hatay'da yaşadığınız semtte/mahallede Suriyeli bireyler mi yerel halk mı daha yoğun yaşamaktadır? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz?"* şeklinde sorular yöneltilmiş, alınan cevaplara aşağıda yer verilmiştir.

Katılımcılardan yedisi, yaşadığı çevrenin genellikle yerel halktan oluştuğunu; altısı yaşadığı yerde Suriyeli göçmenlerin daha yoğun olduğunu, dördü ise yerel halk ile göçmenlerin eşit yoğunlukta olduğunu belirtmiştir. Sosyal çevresinde yoğunluğun yerel halktan oluştuğunu ifade eden yedi katılımcıdan üçü kendisini bu çevreye ait hissettiğini belirtirken; dört katılımcının ise kendisini yaşadığı çevreye ait hissetmediği bilgisi edinilmiştir.

"Hepsi Türk'tür. Çok az Suriyeli var. Bir, iki aile sadece... Yani biraz tamamen benim mahallem gibi hissetmem... Hoşuma gidiyor ama Arap bir devlette oturmak isterim." (Faraz)

Yerel halk ile Suriyelilerin eşit yoğunlukta olduğunu belirten dört katılımcının ise üçünün yaşadığı sosyal çevreye kendisini ait hissettiği, birinin ise kendisini bu sosyal çevreye ait hissetmediği bilgisi edinilmiştir.

"Evet hı hı yani mahallem gibi oldu. Başka bir yerden tekrar gelsem duygulanırım yani. İnsan yaşlandığında iki şey hatırlıyor: Çocukken ve gençken. Ben gençliğimi burada yaşadım." (Velid)

Katılımcılardan altısı yaşadığı sosyal çevrenin tamamıyla Suriyeli göçmenlerden oluştuğunu ifade etmiş olup katılımcılardan beşi kendilerini bu sosyal çevreye ait hissettiklerini belirtirken katılımcılardan biri ise kendini bu çevreye ait hissetmediğini belirtmiştir.

"Benim mahallede aslında daha çok Suriyeliler yaşadığı için. Daha çok Suriyelileri gördüğüm için. Suriyeliler daha yoğunlukta diyebiliriz ama okulda falan Suriyeli yok. Türk arkadaşlarım var. Aslında çok benim sokağım gibi hissetmiyorum." (Vefa)

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın 07.07.2022 tarihli verilerine göre; Hatay, ülkemizde geçici koruma statüsü bulunan yabancıların en çok yaşadığı dördüncü şehirdir. Hatay ilinde toplam 369.558 geçici koruma statüsünde kişinin bulunduğu belirtilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun Hatay ilinin toplam nüfusunu belirttiği yayınında Hatay'ın nüfusu 1.670.712 olarak belirtilmiştir. Hatay ilinde yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerden araştırmamıza katılanların yaşadıkları mekana ait hisseden katılımcılar olduğu gibi kendisini yaşadığı mekana ait hissetmediğini belirtenler de olmuştur. Hatay ili demografik yapısı ve aldığı göç sebebiyle yer yer göçmenlerin yoğun yaşadığı yerlerin olduğu mahalli alanlar içermektedir. Göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yaşayan katılımcıların kendilerini bu çevreye ait hissettiğini belirten katılımcıların kimlik inşa süreçlerinin sosyal kimlikten etkilendiği düşünülebilir. Bu çerçevede araştırmaya katılan katılımcılardan yerel halkın daha yoğun olduğu bölgede yaşayan katılımcıların ise 7 kişiden 3'ünün kendisini bu bölgeye ait hissetmediğini belirtmesi kimlik inşa sürecinde sosyal çevrenin ne denli önemli olduğunu tutarlı bir şekilde göstermektedir. Katılımcı Faraz'ın verdiği cevap burada oldukça çarpıcıdır. Yerlilerin yoğun olduğunu belirtmesine karşın burayı kendisine ait hissetmediğini, Arap bir devlette yaşamak istediği beyan etmesi etnik milliyetçilik ile yorumlanabilir. Faraz takma isimli katılımcının beş yaşında ülkemize

geldiği, on bir yıldır ÷lkemizde yaşadığı, yerlilerin yoğun olduğu bir yerde yaşadığı ancak ergenlik dönemindeki kimlik inşa sürecinde milliyetçi bir tutum içerisinde olmasını ise ancak sosyal kimlik kuramı ile açıklayabiliriz.

Birey toplumun belirlediği kurallar temelinde, topluma dâhil olan üyelerle kurulan çeşitli ilişkiler neticesinde toplum diğer üyelerin zihninde kişinin kendisine ilişkin imajlar inşa ederek kişiyi bu imajlar üzerine tanımlar. Sosyal kimlik, üyeler arası ilişkiler neticesinde ortaya çıkar. Nitekim birey içinde bulunduğu toplumun inançlarını, örflerini, adetlerini, geleneklerini ve referans çerçevelerini kendi benliğinde özümser ve bu süreçte toplum bireye birtakım kendine özgü uyulması gereken kurallar ve belirli ölçülere göre oluşturulmuş bir düzeni bünyesinde barındıran bir kimlik verir. Toplum; kimliği bireye addeden, birey ise bu kimliği edinen ve taşıyan rolü üstlenen konumundadır (İnaç, 2021).

3.2.6.2.4 Türkçe öğrenme süreci

Dünya üzerinde savaşlar, çatışmalar, doğal afetler, rejim baskıları gibi nedenlerle birçok insan yaşadıkları yeri terk etmek ve başka ÷lkelere göç etmek zorunda kalmaktadır. Ortadoğu ÷lkelerinde geçmişten bugüne göçün sebebi genellikle savaşın oluşturduğu kaos ortamı ve güvenlik eksikliğidir. 2011 yılından bu yana sınır komşumuz Suriye'deki iç savaş nedeniyle Türkiye bir anda yoğun göç almaya başlamıştır. Göç eden bireyler savaşın üzerlerine yüklediği psikolojik ve sosyolojik sorunlarla birlikte yeni bir ÷lkeyle, yeni bir kültürle, yeni bir dille karşı karşıya kalmışlardır. Göçmenlerin büyük bir kısmını oluşturan çocuklar ve gençler, savaşın bedelini en ağır ödeyen kesimdir. Savaştan kaçan bu insanlar, yeni bir ÷lkeye göç etmenin verdiği sıkıntılarla, dil, adaptasyon ve uyum sürecinin zorluklarıyla mücadele etmeye çalışmaktadırlar (Nur-Karaça, 2017).

Göç, iki dilliliği ve iki kültürlülüğu oluşturan temel olgulardan biridir. Ancak göç ortamında gelişen iki dilliliği, diğer iki dillilik türlerinden farklı olarak değerlendirmek gerekmektedir. Genesee ve arkadaşlarına (2004) göre biri etnik-dilsel çoğunluk (ethnolinguistic majority) dilini, diğerisi ise etnik-dilsel azınlık (ethnolinguistic minority) dilini konuşan iki bireyin iki dillilik deneyimleri farklı olacaktır. Etnik-dilsel çoğunluğun dili, etnik-dilsel azınlıkların diline kıyasla toplumda daha saygındır. Aynı zamanda etnik-dilsel çoğunluğun dili genellikle ilgili toplumun resmi dili statüsündedir.

Özellikle diller arasındaki bu hiyerarşik ilişkiden dolayı göçmenlerde iki dillilik kavramının toplumsal, eğitimsel ve dilsel açıdan kendine ait özellikleri bulunmaktadır (Süverdem ve Ertek, 2020).

Araştırma kapsamında katılımcılara Türkçeyi bilip bilmedikleri, eğer biliyorlarsa Türkçeyi nereden ve nasıl öğrendikleri sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan ikisi Türkçeyi bilmediklerini belirtmişler, bu kişilerle tercüman eşliğinde yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan diğer on beşi Türkçeyi iyi düzeyde bildiklerini ifade etmişler ve araştırmacı yüz yüze görüşmeleri tercümana gerek duymaksızın gerçekleştirebilmiştir. Katılımcılardan altısının dili sosyal çevresinden, altısının okuldan öğrendiği, ikisinin Türkçeyi öğrenmek amacıyla dil kursuna gittiği, bir katılımcının ise Türkçe film, dizi izleyerek ve online platformlardan öğrendiği bilgilerine ulaşılmıştır.

Göçmen kökenli ailelerin çocuklarının iki dilliliği ilk olarak aile içinde gelişmeye başlar; ana dili birinci dil olarak edinilir ve günlük yaşamda kullanılır. Çocuklar kendilerine ve hayata olan bakış açılarını ilk olarak ana dili ile inşa ederler. Ev sahibi ülkenin dili olan ikinci dil, ev ortamının dışında, okulda, arkadaşlarla, öğretmenlerle vb. konuşulmaktadır (Süverdem ve Ertek, 2020).

"Evet, ben kardeşimle konuşuyorum yani. Bazen alıştık diye bazen Arapçada o kelime çıkmaz. Şey bazen Arapçada örnek veremem o yüzden Türkçe mecbur kalırım. Bazen gizli bir şey olsun annem babam duymasın o zaman Türkçe."(Abdullah)

"Bazılarda hadi Türkçe konuşalım öyle kız kardeşim için. Çünkü küçüktür öğrensin diye."(Kasım)

Göçmenler için dil teması bir dizi toplumsal ve dilsel soru işaretini, özellikle okuldaki akademik zorlukları gündeme getirmiştir. Dilin nesilden nesle değişime uğradığını belirleyen birçok faktör vardır: göç etmiş olan ailenin kültürel, toplumsal, ekonomik durumu, akran grubu, öğrenim ortamının etkili bir şekilde oluşturulup oluşturulmadığı, okul ile olan yakınlık ve ilgi, sosyal medya kullanımı vb. Bu nedenlere bağlı olarak da göçmenlerde iki dillilik kavramının birçok farklı türü görülebilmektedir (Süverdem ve Ertek, 2020).

" Ben okuldayken Tömer'e gidiyordum. Tömer kursuna. Ama çok faydalı olmadı. Okula gittiğimde bir sohbet ediyordum ama burada çok geliştiremiyordum. Çünkü ben

Türklerle bir sohbet edicem Mesela ben Türkçe konuşuyorum Türkçe konuşuyor Arapça konuşuyorum Arapça konuşuyor. Okul faydalı oluyor."(Velid)

"şey komşularımız. Onlara ben Arapça öğrettim. Onlar bana Türkçe öğretti. Sonra tekrardan kurslara gittim ama hiç faydası dokunmadı açıkçası."(Amine)

Katılımcıların birçoğunun Türkçe biliyor olması, katılımcıların kültürleşme süreci içerisinde olduğu fikrini oluşturmaktadır. Verilen cevaplardan Amine kod isimli katılımcının komşularından dili öğrenmesi, katılımcılardan Velid'in okulda arkadaşları ile Türkçe konuşması gibi ifadeler göçmenlerin yerel halk ile temaslarının yüksek düzeyde olduğu, bu bağlamda Suriyeli ergen gençliğin kimlik inşa süreçlerinde Berry'nin kültürleşme modelinin gerçekleştiği söylenebilir.

'Kendim öğrendim okulda öğrendim. Okulda arkadaşlardan... Ailemde ablalarım biliyor yani sadece annem babam hiç bilmiyor Yani çok az biliyorlar. Ablalarım evde bazen Türkçe konuşuyoruz. Evde genelde Arapça konuşuluyor. Arapça televizyon kanalları izliyoruz.'(Omar)

'İnsanlarla konuşuyorum, arkadaşlarla okulda Türklerle ilgileniyordum daha çok. Konuşa konuşa öğrendim... Evde benden daha küçük iki kardeşim var. Onlar da çok Türkçe konuşuyor çünkü zaten küçük yaşta girdiler okula. Evde onlarla Türkçe konuşuyoruz. Babam da biliyor. Beraber Türkçe kanallar, haberler izliyoruz, müzik dinliyoruz.'(Essa)

İki dillilik göç alan toplumlarda büyük önem arz eden bir konudur. Göçmen kökenli ailelerin çocukları farklı bir sosyalleşme süreci yaşarlar çünkü ana dillerinden farklı bir dili öğrenir, kendi kültürlerinden farklı değerler ve normlar edinirler. İki taraflı ya da çifte sosyalleşme denilen bu süreç; eksik bir sosyalleşmeye yol açar. Dolayısıyla çocuğun kimliğini tanımlaması ve uyum sağlayabilmesi göç edilen toplum ve göç eden aileler arasında göz önüne alınması gereken sorunlardandır (Yıldız, 2012).

'Türk okullarına geçince öğrendim Türkçeyi. Kursa gitmedim. Konuşa konuşa öğrendim. Çevreden öğrendin aslında... Evde hepsi biliyor babam hariç. Babam az çok biliyor da konuşamıyor... Evde küçük kardeşimle Türkçe, en çok O konuşuyor Türkçeyi. Birinci sınıftan beri Türk okullarında okuduğu için. Türkçesi daha iyi. Bazı kelimelerin Arapçasını bilmiyor. Benden daha iyi biliyor. Büyük abim var ilk o öğrendi ama Arapça

konuşuyoruz daha çok. Bazen annemle babamla konuşuyoruz öğreysinler diye yaşlı oldukları için... Evde televizyon izleyebiliyoruz mesela Türk diziler izliyoruz. ' (Vefa)

Dilin kimlik inşa sürecinde önemli bir role sahip olduğu ve Suriyeli ergen gençlerin, sosyal ortamlarında, okullarında ve yerel halkla olan iletişimlerinde dil olarak Türkçeyi kullanmasının söz konusu katılımcıların kültürleşme sürecinde olduklarına dair önemli bir ölçüt olduğu söylenebilir. Katılımcılardan alınan cevaplarda aile içi iletişimlerinde Arapça dilini tercih ettikleri görülmektedir. Ana dilin hane içerisinde kullanılmasının ise, bireylerde sosyal kimlik oluşumundaki benlik kazanımlarını etkilediği düşünülmektedir. Kültürleşmede, göçe tabi olmuş ve kültürleşme süreci içerisinde bulunan kişiler için ev sahibi olan kültürün veya toplumun dilini konuşabilmek, içinde bulunulan ev sahibi kültürünün; değerlerini, kurallarını, öz kültürle olan benzerlik ve farklılıklarını öğrenebilmenin yolu dil aracılığıyla kurulan iletişim ve etkileşimlerden geçtiği için oldukça önemlidir (Saygın ve Hasta, 2018).

Uzmanlara göre dil öğrenmeleri, mülteci çocukların okullaşma oranlarının artması, birlikte yaşadıkları halkların yerel kültürlerine uyum sağlamaları, toplumun kendilerini kabulü ve mültecilerin entegrasyonu açısından aciliyet arz etmektedir. Mülteci çocuklar üzerine yapılan çalışmalar sonucunda, göç edilen toplumun diline hâkim olmama ile yabancılaşma arasında doğrudan bağlantı olduğu görülmektedir. Dil öğrenildikçe göç edilen ülkeye karşı aidiyet duygusu güçlenmektedir. Suriyeli çocuklar ve gençler açısından dil eğitimi gerek eğitim sürecindeki başarı gerekse kendine güven ve toplumsal uyum açısından en öncelikli konulardandır (Nur-Karaça, 2017).

3.2.6.2.5 Ulusal kitle iletişim araçlarının takibi/kullanımı

Göç eden genç bireylerin hedef ülkedeki toplumsal aidiyetinin sağlanmasında önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilen ulusal kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın takibi araştırma kapsamında görüşme gerçekleştirilen bireylere sorulmuştur. Katılımcılardan yedisinin sosyal medyayı Türkçe, dördünün Arapça, beşinin ise İngilizce dilinde kullandığı bilgisi edinilmiştir. Katılımcılardan dokuz kişi televizyon yayınlarını ağırlıklı olarak Türkçe yayın yapan kanallardan takip ettiğini, katılımcılardan dört kişi Arapça yayın yapan kanalları izlediğini, katılımcılardan dört kişi ise hiç televizyon izlemediğini belirtmiştir. Katılımcılardan yedisinin Türkçe, üçünün İngilizce, ikisinin Arapça dilinde müzik dinlediği bilgisi edinilirken

katılımcılardan dördü dünya dillerinde müzik dinlediğini, biri ise hiç müzik dinlemediğini ifade etmiştir.

"Televizyon izlemiyorum hiç yani. Bazen açıyorum ama Arapça kanalları izliyorum." (Omar)

" Aşk müziği falan dinlerim. Türkçeyle İngilizce karışık. Arapça ben çok dinlemiyorum." (Yusuf)

"Youtube'dan Türk dizileri izleriz. Arapçadan daha fazla Türkçe şarkılar dinlerim. Sosyal medyayı iki yıldır Türkçe kullanıyorum."(Ahmed)

" İzleyebiliyoruz mesela dizi izliyoruz. Kuruluş Osman, Selçuklu falan bunları izliyoruz. Anlıyoruz ama babam Türkçeyi öğrenmek için bazen çocuk filmi izliyor. TRT çocuk mesela izliyor. Öyle öğrensin diye." (Vefa)

Günümüz sosyal medya kullanıcıları, ulaşılmak istenen kitlelerinin dikkatini çekebileceğini düşündükleri içerikleri üretmekte, sosyal medya üzerinden paylaştıkları içeriklerin de diğer kullanıcılar tarafından beğenilebilir olmasına özen göstermektedir. Kimlik üretimi çevrimiçi her ortamda gerçekleşiyor olsa da kişilerin tam olarak tanımlanabildikleri yerlerde, var olan toplumsal normlara uygunluk çok daha yüksektir. Bireyler, kendilerini tanıtabildikleri ortamlarda kimlik üretimini gerçekleştirirken sosyal kuralları ve kültürü referans alırlar ve buna uygun kimlikler üreterek dâhil olmaya özen gösterirler. Bireylerin kendilerini görmek istediği şekilde ifade etmek için oluşturduğu profiller ile etkileşimde bulunan diğer insanların öncelikli hedefi, hayali bir içerik dahi de olsa, kendi kimliğini dışa yansıtmaktır. Bu bağlamda çevrim içi iletişim ve etkileşim, bireylerin kendilerini çevrim dışı dünyada algılama biçimleriyle yakından ilişkilidir. Bireyler, kültürel olarak içinde buldukları konum çerçevesinde kimlik oluşturdukları için sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte kültürler arasındaki farklar da artmıştır. Bu farklılıkların artmasına karşılık, farklı kültürlerin değerlerinin iç içe geçip yeni bir kültürel kimlik yaratma davranışı da artmıştır. Bireyler kimlik oluşumunda bir yandan kendine özgü kültürel değerlerinden etkilenirken bir taraftan da evrensel değerlere yönelip kültürlerine has değerlere tamamen sırt çevirmişlerdir (Uluç ve Yarcı, 2017).

Katılımcılardan Vefa'nın verdiği cevap, bu araştırma için çarpıcı bir cevap niteliği taşımaktadır. Katılımcının sözünü ettiği Kuruluş Osman isimli yapım Osmanlı

İmparatorluğu'nun kurucusu I. Osman'ın hayatına odaklanmaktadır. Türk tarihinden bir kesiti ele alan Türk yapımı diziyi söz konusu katılımcının ailesi ile takip ettiğini belirtmesi kültürleşme sürecine bir örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca katılımcının dili öğrenmek ve pratik geliştirmek adına gerçekleştirdiğini belirttiği bu eylem, ev sahibi toplum ile bütünleşme ve kültürleşme düzeyini yükseltmede önemli bir etken olarak düşünülebilir.

Kitle iletişim araçları, teknolojik kültür açısından bakıldığında kitleselleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Kitle iletişim araçları sayesinde oluşan bu kültür tüm toplumda etkileşim oluşturarak yalnızca kültürel ürünlerin var oluş süreci ile değil bununla beraber bireylerin "kimlikleri" ile de alakalıdır. Horkheimer ve Adorno'nun medya konusunda ele aldığı kuramsal çalışmalarda "bireyleri topluma karşı güçlendiren imkânlar" sağlamasına vurgu yapılmaktadır. Medya, bireyi toplumsal yapılara karşı "güçlendiren" olanakları da sağlamaktadır. Dolayısıyla medya bireylere kültür ve kimlik kazanımı konusunda avantaj sağlayabilmektedir (Arslan, 2016). Omar takma isimli katılımcının verdiği cevap incelendiğinde, katılımcının kendi anadilinde kitle iletişim araçlarını takip etmesi, ailesi ve çevresi içerisinde sosyal kimliğini azınlık toplumun üyelerinin devam eden dil özellikleri ile pekiştirdiğine işaret olarak düşünülebilir.

Katılımcıların sosyal medya uygulamalarını hangi dilde kullandıkları da kültürleşme noktasında önemli bir ölçüt olarak düşünülebilir. Nitekim sosyal medyada bulunan içerikler takip edilen dilin etkisiyle şekillenebilmektedir. Sosyal medyada takip edilen platformlar; Arapça dili ile takip edildiğinde Arapça bilen diğer insanlarla etkileşim kurma düzeyini artıracak ve Arap kültürüne mensup insanları ortak paydada buluşturabileceği için katılımcılarda sosyal kimlik oluşumunu destekleyebileceği düşünülmektedir. Sosyal medyayı Türkçe kullanan kullanıcılarda ise, Türkiye ve Türkiye'ye dair içeriklerin daha fazla olması ihtimali ve gündemi Türk vatandaşları ile aynı ölçüde takip etme şansı oluşturacağından kültürleşmeye olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Sosyal medyayı İngilizce kullanan katılımcıların ise dil öğrenme sürecinde oldukları ve sosyal medyayı kitle iletişim aracı olmaktan ziyade dil pratiği kazanılacak bir alan olarak gördükleri düşünülebilir.

3.2.6.2.6 Ulusal mutfağın bilinirliği

Göçe tabi olan insanların göç edilen yerdeki toplumun kültürel öğelerinden etkilenmesi oldukça normaldir. Bu kültürel öğeler arasında yeme ve içme alışkanlıklarından göçe tabi olan kişilerin nasıl etkilendiği kültürleşme üzerine önemli fikirler verebilmektedir. Kişilerin dini inançları, hayat tarzları ve kişisel sağlık sorunları gibi nedenler içinde bulunulan ev sahibi toplumun yeme içme alışkanlıklarından etkilenme düzeyini olumsuz etkileyebilir. Örneğin kişinin dini inancı domuz eti yemeyi reddediyorsa ve göç edilen yerdeki ev sahibi kültürde domuz eti yaygınsa burada sınırlı bir etkileşim söz konusu olabilir. Başka bir örnekte, kişinin göçe tabi olduğu mutfak kültürü baharat tüketiminin fazla olduğu bir kültür iken göç eden kişide baharat içeren besinlere karşı alerji varsa burada kültürleşme sürecinin kısıtlı olabileceği düşünülebilir. Ancak araştırmaya katılan katılımcıların hem dini inançlarına aykırı olmayan bir yemek kültürünün hâkim olduğu bir topluma göç etmiş olmaları hem de bireysel sağlık sorunlarının bulunmaması göz önüne alındığında, elde edilen cevaplardan bireylerin kültürleşme süreci içerisinde yer aldıkları söylenebilmektedir. Yeme-içme alışkanlıklarının kültürün ögesi olarak değerlendirilebileceği düşünüldüğünde, katılımcıların Türk yemek kültürü ile tanışmış olmaları ve bu besinler hakkında bilgi sahibi olmaları, katılımcıların kültürleşme süreci içerisinde bulduklarına dair fikir verebilmektedir (Gümüş, 2019).

İbn-i Haldun'un "Ne yersen osun." şeklinde özetlenen teorisi yeme içmenin kimlik inşası için önemli bir etken olduğuna işaret etmektedir. Bireyin kimlik inşası; toplumun davranış biçimleri, karakteri, giyim tarzı ve tüketilen besinlerle ilişkilidir. Beslenme kültürünün farklı nedenlerden dolayı diğer kültürlerden etkilenmesi doğaldır. Beslenme alışkanlıklarında oluşan değişikliklerle başka kültürlerin beslenme biçimini benimsemek o kültürün yaşam tarzını, duyuş ve düşünce dünyasını benimsemeyi beraberinde getirecektir (Gümüş, 2019). Bu noktadan hareketle araştırma kapsamında katılımcılara "*Türk kahvesi, Türk lokumu ve diğer Türkiye mutfağına özgü yiyecek ve içecekleri biliyor musunuz? Gündelik yaşamınızda tüketiyor musunuz?*" soruları yöneltilmiştir. Günlük yaşamlarında katılımcılardan dokuz kişi ağırlıklı olarak Türk mutfağını tercih ederek beslendiğini, sekiz kişi ise Arap mutfağına ait yemekleri tükettiğini belirtmiştir.

'Az çok Türk yemeği tüketiyoruz ama daha çok Suriyeli yemeği. Dışarıda yediğinde Türk yemeği yiyorum ama evde Suriye yemeği yeriz.' (Amine)

'Türk yemekleri çok güze, sadece Türk yemekleri yiyorum.' (Burhan)

'Menemen, çiğköfte falan çok tüketiriz ama mesela fela fel bakla hıms falan Suriye yemeği. Şimdi biz Türkiye'de olduğumuz için Suriye'den malzeme getiremiyoruz. Burada bazılarını bulamıyoruz. Arap yemeklerini yapamıyoruz bazen. Ama mesela okula gittiğim için ben çok simit, menemen falan. Okula gelmeden menemen yaptırıyorum.'(Vefa)

Başka bir ülkeye yerleşen bireyler için beslenmenin kültürel değişimi farklı düzeylerde, yeni ortamın yeme düzeninin ve besin seçeneklerinin benimsenmesi durumunda oluşmaktadır. Birey başka bir ülkeye göç ettiğinde, yeni bir evre dolayısı ile yeni besinler ve besin kaynaklarına maruz kalır. Diyetin kültürel deđiŐiminin kavramsal modeline göre, ev sahibi kültüre maruz kalma, sosyo- demografik (cinsiyet, yaş, yer değiştirme yaşı, ev sahibi ülkedeki süre, eğitim, gelir, istihdam, medeni hal, hanehalkı üyelerinin nesiller boyu özellikleri, ev sahibi ülkenin dil bilgisi, ikamet yeri, g öncesi doğduğu yaşadığı ülkesi, bu ülkede kırdan kente yerleşim ve gönüllü ve gönülsüz g) ve kültürel faktörler (din, kültürel inançlar, tutumlar ve değerler ve etnik bir ikamet yerindeki ikamet), psiko-sosyal değişiklikler, tat tercihlerindeki değişiklikler ve gıda alımı ve hazırlama farklılıkları (evresel değişiklikler) ile beslenme alışkanlıklarının farklılaşmasına yol açabilir. Sosyo-demografik faktörler, gıda seçiminde ve beslenme davranışlarında rol oynamaktadır. Ev sahibi ülkede daha uzun süre kalma ve ev sahipliği yapan ülkedeki dilde akıcılık, ev sahibi kültüre daha uzun süre maruz kalmaya bağlı olarak beslenme kültürü deđiŐiminin göstergeleri olarak görülmektedir (Okut-Aysin ve Kızıltan, 2020).

3.2.6.2.7 Türk kültürüne mal olmuş kişilerin bilinilirliği

Araştırma kapsamında katılımcılara, *Türk kültürüne mal olmuş kişilerle (M. K. Atatürk, Yunus Emre, Mevlana vb.) ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları* sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar incelendiğinde on kişinin genel kültür kapsamında bazı isimleri bildiği, söz konusu isimlere yönelik içeriği okuldaki derslerden edindiği sonucuna varılmıştır. GörüŐmecilerden yedisi ise, söz konusu kişilere dair herhangi bir bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların Türk kültürüne ve tarihine ml olmuş kişiler arasından özellikle Mustafa Kemal Atatürk hakkında daha detaylı bilgi sahibi oldukları saptanmıştır.

'Evet tabii ki okudum ben Türk tarih ile ilgili okudum biraz yani mesela Atatürk ile ilgili. Atatürk Arapçada ne demek mesela, Türk babası. Mevlana falan da okudum yani bir arada okuyarak öğreniyorum.' (Ahmed)

'Yunus Emre şairdir, herkes tarafından sevilen bir şair, Atatürk de Türk Cumhuriyeti başkanı.' (Aycha)

'Aziz Sancar. Mevlana'yı biliyorum. Yunus Emre, Mimar Sinan. Mustafa Kemal'i zaten biliyoruz. Tarihte de gördüğümüz Osman Paşa, Mehmet Fatih, Beyazıt, 2. Murat, 2. Abdülhamid...' (Vefa)

Araştırma kapsamında derinlemesine görüşme gerçekleştirilen on yedi katılımcıdan lise mezunu olduklarını belirtenlerin ülkemizde üniversite sınavlarına hazırlık aşamasında oldukları, diğer katılımcıların ise Türkiye'de eğitimlerine devam ettikleri, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda öğrenim gördükleri saptanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu eğitim programları ve müfredatlar çerçevesinde öğrenimlerine devam eden katılımcıların Türk kültürüne ve Türk tarihine mal olmuş kişiler hakkında bilgi sahibi olması kültürleşme sürecinde olduklarının göstergesi iken aynı zamanda eğitimin kültürleşme üzerindeki kolaylaştırıcı etkisi hakkında da bizlere ipucu sunmaktadır. Türk kültürüne mal olmuş kişiler hakkında fikir sahibi olmadığını belirten katılımcıların ise aynı müfredat çerçevesinde eğitim görmelerine rağmen bilgi düzeylerinin düşük olması akademik başarılarının ve kültürleşme düzeylerinin düşük olduğunun göstergesi olabilir. Saygın ve Hasta'nın (2018) da belirttiği üzere, eğitim, göçe tabi olmuş kişiler için kültürleşme sürecini hızlandıran ve onların ev sahibi kültüre uyumlarını kolaylaştıran önemli bir olgudur. Göçmenlerin ev sahibi toplumdaki eğitim düzeyleri yükseldikçe göç ettikleri yerdeki toplumun dil becerilerini kullanma olasılıkları artmakta, bu ise onların kültürleşme yönelimi olarak bütünleşmeyi benimsemelerini kolaylaştırmaktadır.

3.2.6.2.8. Ulusal ve dini bayramların bilinilirliği

Bir kültürün içerisinde bulunan insanlar, toplumun ortak olarak benimsediği törenleri kutlayarak ve katılarak kültürün sürekliliğini sağlarlar. Söz konusu törenlerin tekrarlarıyla hem geçmişe yaşam şansı tanınır hem de bu törenler geleceği şekillendirirler. Böylelikle geçmiş ve geleceği birleştirerek kimlik sahibi olmada tarihte edinilen bilinç ile geleceğe dair yol haritalarını edinmeyi sağlarlar. Törenler böylelikle topluluğa dâhil olan bireyleri kimlikli kılarlar. Kişilerin kimlik oluşum süreçleri ile ilgili

unutamayacağı yegâne şey, belleklerinde yer edinen simgeleştirebilme yeti ve özelliği olan geçmiştir. Kültürel hafızada simgeleştirebilme özelliği olan temel değerlerden birisi de söz konusu topluluğun törenleri olarak görülebilir. Milletlerin tarihsel birikimlerinin ve kültürel özelliklerinin belirginleşmesini sağlayan aynı zamanda geçmişi yaşatırken geleceği de inşa eden, toplumda herkes tarafından kutlanan törenler, toplumsal anımsamanın en etkin olduğu alanlarıdır. Törenler genel olarak, ortak bir deneyim ve tarihsel süreklilikle oluşturulmuşlardır. Bu anlamda toplumun üyeleri için törenler; dünyayı algılama, doğayla olan uyumun yansımaları, toplum için önem arz eden belirli olay ve tarihleri anma, dinî hayatı yaşama ve hayatı devam ettirme faaliyetlerinin tümü olarak nitelenebilir. Törenler, kültürel belleğin sürekliliğiyle devam eder ve devam ettirilir (Çelepi, 2020).

Araştırma örneklemini oluşturan Suriye kökenli genç bireylere, *Türkiye’de kutlanan ulusal ve dini bayramlar hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan dokuzu ulusal bayramlar hakkında bilgi sahibi olduğunu, sekizi ise bilgi sahibi olmadığını beyan etmiştir. Türkiye’de kutlanmakta olan milli bayramlar konusunda bilgi sahibi olduğunu belirten dokuz katılımcının ulusal bayramların kutlanma sebepleri hakkında yüzeysel bilgiye sahip oldukları, genellikle öğrenimleri sırasında okuldaki törenlere katıldıkları saptanmıştır. Katılımcıların tümü Türkiye’de kutlanmakta olan dini bayramların Suriye’de de aynı şekilde kutlandığını belirtmiş olup katılımcıların tümünün dini bayramlar ve kutlanma sebepleri hakkında bilgi sahibi oldukları gözlemlenmiştir.

“Dini bayramlar Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı. Bunlar zaten Suriye’de de bu şekilde.” (Aycha)

Türkiye’de ve Suriye’de yaşayan halkın çoğunluğunun Müslüman olması ve dini bayramları aynı ritüellerle kutlaması sebebiyle katılımcıların dini bayramlar hakkında bilgi sahibi olmalarının kültürleşme ile değerlendirilemeyeceği düşünülmektedir.

‘19 Mayıs’ı biliyorum, 23 Nisan’ı biliyorum, tam detaylarını bilmiyorum o gün ne oldu. Çocuk bayramı, cumhuriyet bayramı şarkılar öğretiyorlarsa öğrenirim.’ (Nejdet)

‘Aynen evet.. 15 Temmuz, Cumhuriyet.. Anlamalarını pek bilmiyorum. Cumhuriyeti ilk geldiğimde Türkiye’de bayram oldu ne var ne yok sorduk, demişler bugün cumhuriyet günü öyle...’ (Izar)

Katılımcıların kimlik inşa süreçlerinde ev sahibi toplumun milli değerlerine uygun olarak kutladığı törenlerin göçe tabi olan kişiler tarafından bilinirliği katılımcıların kültürleşme düzeyi hakkında fikir verebilmektedir. Ülkemizin tarihsel birikiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan milli bayramlar, ülkemizde her yıl düzenli olarak kutlanmakta ve toplumun her kesimi tarafından benimsenmektedir. Ülkemizde yaşayan Suriyeli gençliğin milli bayramlarımız hakkında yeterli bilgiye sahip olmayışının sebebi olarak tarihsel bağlarımız bulunmaması ve millet olma bilincimizle ilgili gerekli farkındalığı edinmemiş olmaları gösterilebilir. Söz konusu bu durum Suriyeli gençliğin kültürleşme düzeyinin yeterli seviyede olmadığı hakkında bilgi vermektedir.

3.2.6.2.9 Türkiye'nin ve Suriye'nin milli marşlarının bilinirliği ve anlamı

Bir devletin sosyo-kültürel yapısını çözümlenmede dili, bayrağı, başkenti gibi ulusal marşları da belirleyici bir unsurdur. Bayrak ve ulusal marş gibi değerler, ülkelerin ve devletlerin yaşamlarında temel ve ortak unsurlardır. Her ülkenin ulusal günlerinde birlik ve beraberliğin sembolü olarak koro halinde söylenen ve ezbere bilinen marş biçimi; kuralları ile müziksel özellikleri belirlenen vatan şarkılarıdır. Beste ve güftesi büyük anlam taşıyan, ülkesinin kültürel ve folklorik özelliklerini yansıtan eserlerdir. Halk ya da ulus kavramları ulusal marşlarda toplumdan topluma sosyokültürel açıdan farklılık göstermektedir. Ulusal marş ve belirtilen diğer öğeler devletler ve onun hükümetleri tarafından yasalar koyularak resmen onaylanır. Belirli bir amaca hizmet etmesi sağlanır. Ulusal bilincin oluşması ve kalıcılığını muhafaza etmesi düşünülür (Yener ve Duran, 2010).

“Ulusal Marşlar” toplumlar, devletler ve bireyler için çeşitli fonksiyonlara sahiptir. Milli marşların toplumun kendisine yönelik işlevlerden biri kimlik verici roldür. Milli marşlarda, ulusal bir bilincin inşa edilmesi amaçlanırken bir yandan da verilmek istenen mesajlar sayesinde toplumsal açıdan birlik bütünlük adına homojenlik amaçlanmaktadır (Tepebaşı, 2005). Bu noktadan hareketle, Türkiye'ye oldukça küçük yaşlarda yerleşen araştırma örnekleminin milli marş konusundaki görüşlerinin ve deneyimlerinin öğrenilmesinin araştırma açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılım gösteren kişilerden on ikisi Türkiye'nin milli marşı olan İstiklal Marşı'nı bildiğini, geriye kalan beş katılımcı ise İstiklal Marşı hakkında bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan yedi kişi Suriye'nin milli marşını bildiğini, diğer on kişi

ise, Suriye milli marşını tamamen bilmediğini, unuttuğunu ya da siyasi sebeplerle öğrenmediğini belirtmiştir.

'Evet İstiklal Marşı'nın on kıtasını da biliyorum... Şimdi ben Suriye'deyken milli marşını okuyamazdım yani okuyamam çünkü küçüktüm öğrenmemiştim. Buraya ise ilk geldiğimde direkt öğretilen şey İstiklal Marşıydı beşincci sınıfta. Her zaman gür sesle söylüyorum heyecanlı hissediyorum bayrağa bakarak söylüyorum.' (Amine)

'İstiklal Marşı'nı sadece müzik olarak biliyorum. Suriye milli marşını okurken coşku hissediyorum. Benim yerimde, benim vatanımda, her şeyi hissediyorum. Daha güçlü olduğumuzu hissediyorum.' (Velid)

'Yani aslında ben çok şey hissetmiyorum. Niye, Suriye'de olan istiklal marşını ben hiçbir zaman ezberlemedim. Niye. Esat'a ait. Hiç ezberlemedim, ezberlemek de istemedim. Yani söylüyorlar bir şeyler ama her şey Esat'a ait. O çok iyi falan böyle anlatıyor, hiçbir zaman da ezberlemedim. İstiklal Marşı da hiçbir anlama gelmiyor benim için.' (Burhan)

Milli marş bir ülkenin bağımsızlığının ve egemenliğinin sembolü olarak kabul edilmekle birlikte Türkiye Cumhuriyeti devletinin milli marşını olan İstiklal Marşı'nın Türk toplumu açısından önemi büyüktür. Katılımcıların Türkiye'ye göç ettikten sonraki süreçte Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda aktif olarak eğitim öğretime devam ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, İstiklal Marşı'nın Türk eğitim müfredatında yer alması ve okullarda düzenli aralıklarla öğrencilere okutulması; eğitimine devam eden ve kültürleşme düzeyi yüksek katılımcılar tarafından milli marşın öğrenimini kolaylaştırmıştır. İstiklal Marşı'nın Türk kimliğine ait önemli bir unsur olduğu kabul edilmekle birlikte, milli marşın okunuşu sırasında kendisinde coşku gibi olumlu duyguların oluştuğunu belirten katılımcılar için kimlik inşa süreçlerinde Türk kimliğine ait unsurların yer edindiği söylenebilir.

Milli marşlar; ulusların birliğini sağlayan ve yaşatan temel öğelerdendir. Her ulusun tarihi süreci içerisinde gerçekleşen savaşlar, yenilgiler, zaferler, büyük olaylar ve beraberinde umut ve beklentilerin sonunda ortaya çıktığı ulusun simgesi olan unsurlardandır (Yener ve Duran, 2010). Suriye Arap Cumhuriyeti, Sünniler ve Şiiler başta olmak üzere farklı etnik ve dini gruplara ev sahipliği yapan bir ülkedir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde ülke içerisindeki farklı gruplara ait olan iki adet milli marşın bulunduğu bilgisi edinilmiştir. Başlangıç tarihi 15 Mart 2011 olarak kabul

edilen Suriye iç savaşı Suriye'deki mevcut hükümet ile iç isyancılar arasında başlamış devlet başkanı Beşşar Esad'ı destekleyenler çoğunlukla ülke içerisinde kalırken Esad karşıtları savaşın başlamasıyla birlikte ülkemiz başta olmak üzere farklı ülkelere göç etmişlerdir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde, Suriye milli marşlarını genellikle siyasi sebepler yüzünden öğrenmedikleri ve milli marşın kendileri için birleştirici bir unsur olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu katılımcılar, aynı tutumu Türkiye milli marşı için de sergilemiş, bu sebeple İstiklal Marşı'nın da kendileri için bir anlam ifade etmediğini belirtmişlerdir.

3.2.6.2.10 Türkiye ve Suriye bayraklarının bilinirliği ve anlamı

Bayraklar, ülkelerin sembolü olmaktan öte bir anlam taşır. Savaşlarda, uluslararası toplantı ve spor karşılaşmalarında, ulusal günlerde, o ülkeyi temsil ettiği için çok önemli bir misyonu vardır. Ülkelerin ulusal marşları ve bayrakları ayrılmaz bir bütünün parçalarıdır. Bayraklar aynı zamanda bağımsızlığın da sembolüdürler. İnsanlık tarihinin en önemli iki savaşına tanıklık ettiği 20. yüzyılda her savaş sonucunda birçok ülke veya imparatorluk yıkılmış, sömürgecilik dönemlerini bağımsızlık dönemleri takip etmiştir. Böylece her savaştan sonra yeni ülkeler ve bayraklar ortaya çıkmıştır. Bugüne kadar değişmeden gelen en eski ülke bayrağının 1279 yılından bu yana kullanılan Litvanya bayrağı olduğu sanılmaktadır. Orta Doğu ve Asya gibi kıtalardaki savaşların hâlâ devam etmesi, ülke bayraklarının renklerinde ve armalarında değişiklik yapılmasına neden olmuştur. İktidara gelen hükümetler siyasi görüşünü yansıtacak ufak tefek değişikliklerle aynı bayrakları kullanmışlardır. Müslüman ülkelerin bayraklarında genelde ay yıldız amblem olarak kullanılırken, Hristiyan ülkelerde haç tercih edilmekte, İsrail'de ise yine Yahudiliğin sembolü olan altı köşeli Davut Yıldızı kullanılmaktadır. Hindistan bayrağında çikrik, Lübnan bayrağında sedir ağacı kullanılması bu ülkelerde ekonomik anlamda neyin önemli olduğunu göstermektedir. Mısır, Suriye, Yemen ve Irak gibi ülkelerin bayrakları da aynı olmasına rağmen üzerindeki armalar ve yazılar farklıdır. Bu da daha önce bir Arap Birliği kurmalarından dolayı ortaya çıkan bir durumdur. Ülkelerin tarihi geçmişleri de bayrakların şekillenmesinde çok önemli bir role sahiptir (Saraçoğlu, 2012).

Araştırma kapsamında katılımcılara “*Türk bayrağı ve Suriye bayraklarını bilip bilmediklerini ve söz konusu bayrakları gördüklerinde neler hissettikleri*” soruları

yöneltilmiştir. Katılımcıların tümü Türk bayrağının şeklini bildiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan on beşi Suriye devletine ait bayrakları bildiklerini, iki katılımcı ise Suriye devletine ait bayrakları hatırlamadıkları bilgileri edinilmiştir.

'Türk bayrağını biliyorum. Evlere bakınca burada hep Türk bayrağı var. Söylediğim gibi Türkler gerçekten vatanını seviyor. Suriye bayrağını da biliyorum. Yani ben burada yaşamayı seviyorum. Yine de Suriye'ye dönmek isterim. Gerçekten bayrak her şeyi hatırlatıyor bana.' (Essa)

'Türk bayrağını biliyorum yani sonuçta kaldığımız ülkenin bayrağı. Yerde görürsem alırım yerde kalmasın diye. Suriye bayrağını biliyorum ama sevmiyorum. Suriye'de iki bayrak var. Siyah olanı seviyorum ikinci olanı sevmiyorum.' (Izar)

'Türk bayrağını biliyorum görünce seviniyorum. Suriye bayrağını biliyorum görünce asker selamı veriyorum.' (Nejdet)

'Zaten o sadece Türk bayrağı değil İslam'ın bayrağı daha önce, onun için ben seviyorum Türk bayrağı, Suriye bayrağını da seviyorum.' (Mohammed)

'Türk bayrağını biliyorum gördüğümde ferahlatıyor. Ya aslında ben Müslümanım, Müslüman bir ülkede bayrağınıza baktıktan sonra her şeyi hatırlıyorum. Bu deniz kan dolduktan sonra bir de ay çıktı hikâyesini biliyorum. Mesela ben Almanya'ya gittim orada Türk bayrağını görünce ferahlık da hissettim. Suriye bayrağını biliyorum aslında iki bayrak var birisi kırmızı birisi yeşil. Kırmızı olanı hiç sevmiyorum çünkü o Esad'a ait yeşil olan da ferahlık da hissettiriyor. Ona benim bayrağım diyorum.' (Burhan)

Katılımcıların tümü Türk bayrağının şekli ve rengi hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir ancak bu durumun söz konusu katılımcıların kültürleşme düzeyleri hakkında yeterli bilgiyi sunmayacağı düşünülmektedir. Çünkü bayrağın sadece imajıyla biliniyor olması kültürleşme düzeyi için yeterli kaynağı sunmamaktadır. Bu sebeple katılımcılara Türk bayrağını gördüklerinde neler hissettiklerine dair sorular yöneltilmiş olup alınan cevaplar incelendiğinde katılımcıların birçoğunun Türk bayrağına dair olumlu duygular içerisinde olduklarına yönelik veri elde edilmiştir. Katılımcıların konuya dair verdiği cevaplar incelendiğinde Türk bayrağına saygı ve sevgi duydukları ancak bayrağı bir sembol olarak gördükleri ve kimliklerinin bir parçası olarak tanımlamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde Suriye Arap Cumhuriyet'ine ait iki bayrağın olduğu, kırmızı beyaz ve siyah renklerinden oluşan bayrağın Suriye'de mevcut rejim tarafından kullanılan bayrak olması sebebiyle katılımcıların söz konusu bayrağa karşı olumsuz duygu ve düşünceler içerisinde oldukları, kendilerine ait olarak tanımladıkları yeşil beyaz ve siyah renklerinden oluşan bayrağı ise sahiplendikleri ve kimliklerinin bir parçası olarak benimsedikleri sonucuna varılmıştır.

Bayrakların kişiler için nasıl tanımlandığı, sosyal kimlik ve gruplar arası ilişkilerin algılanma biçimleriyle yakından alakalıdır. İnsanlar, sosyal kimlik motivasyonları bağlamında ulusal gruplara bağlılık oluşturabilmekte ve anlamlar katabilmektedir. Bayraklar insanların bu motivasyon kaynaklarına dair hislerini körükleyebilmektedir. Sosyal anlam bulma motivasyonu ile ilgili olarak bayrak, bir anlam sahibi olmaktır teması ile özdeşleşmiştir. Öznel belirsizliği azaltma kuramına göre, insanlar bir anlamlılığı olan topluluklara özdeşim oluşturma yönelimindedir çünkü topluluklar bir yaşam amacı sunarak insanların öznel belirsizliğini ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Bayrağın manevi ve sosyal bir değer olduğu ve korunması gerektiği söylenebilir. Ulusal grubu simgeleyen bayrağa addedilen vurgu: Bayrak, bir anlam sahibi olmaktır ve aynı zamanda sosyal anlam bulma hissinin temelidir. Neticede bayrakların bireyler tarafından tanımlanma biçimleri, sosyal kimlik ve gruplar arası ilişkilerin algılanma biçimleriyle bağlantılıdır (Taşdemir, 2019).

3.2.6.2.11 Türkiye'de dini ritüellerin yerine getirilmesi

Din, insanın kainatı anlamlı olacak şekilde tanımlama çabası ve insan ve toplum yaşamının vazgeçilmez değer sistemidir (Akgül, 2002). Din, hem toplumsal hayatı hem de bireyleri etkileyen toplumsal değişim süreçlerinde önemli rol oynayan önemli bir kurumdur. Zaten dini toplumdan bağımsız düşünmek mümkün değildir. Din, kültürün tüm öğelerine sızan özelliğiyle, inanan ve inanmayan herkesin gündelik yaşamını etkiler. Dinin, dini pratiklerin toplumsal yapının gündelik hayatına sinen bir yapısı vardır (Subaşı, 2001). Savaş nedeniyle yapılan zorunlu göçlerde başa çıkılması zor birçok problem yaşanabilmektedir. Din, göçmenler arasında birleştirici güç oluşturmakta, onların yabancı toplumda yer edinme ve tutunma çabalarında dağılımı sağlama önleyen mekanizma olabilmektedir. Hem kültürel hem de duygusal olarak iki toplum arasında yakınlaştırıcı bir unsur olan din, toplumları birleştiren bir referans kaynağı

olarak görülebilir. Din, göçmenin ev sahibi toplumda daha önce tecrübe etmediği belirsizlikler, riskler ve güvensizliklere karşı güven alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, göç sürecinde göç eden bireyler, yeni toplumla etkileşimleri sayesinde algı, tutum, davranış ve dini yaşayışlarında değişime maruz kalabilmektedir. Göçmenlerin sahip olduğu din, ev sahibi toplumun inancı ile aynı olsa bile dini algı, yaşayış biçimi, tutumları, değişiklik gösterebilir. Hatta göçmenlerin göç öncesi ve sonrası sahip olduğu din algısı ve yaşantı biçimi de değişebilir. Göç ve din ilişkisi tek yapılı olmayan, karmaşık, çok fonksiyonlu, dinamik bir konudur (Kirman, 2020).

Türkiye ve Suriye Arap Cumhuriyeti, halkının büyük çoğunluğunun Müslümanlardan oluştuğu iki ülkedir. Suriye’de iç savaşın patlak vermiş olduğu ilk yıllarda Suriye’den ülkemize göç eden kişilerin Türk halkı tarafından kabul edilmesinde her iki ülke halkının ortak bir dine mensup olmasının kolaylaştırıcı bir faktör olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında görüşülen on yedi katılımcının tümü “*Dininizin gereklerini/ibadetlerinizi gerçekleştirme konusunda Türkiye’de herhangi bir sorun yaşıyor musunuz?*” sorusuna, Türkiye’de dinlerini rahatlıkla yaşayabildiklerini ve İslam’a ait ibadetleri ve ritüelleri yerine getirmede herhangi bir engellemeyle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde göçmenlerin ve yerel halkın aynı dini değerleri taşıyor olmalarının kültürleşme ve uyum süreçlerini kolaylaştırdıkları sonucuna varılmıştır.

‘Türkiye’de ibadetlerimi rahatça yerine getirebiliyorum. (Velid)

‘Dinim konusunda sorun yaşamıyorum, gayet güzel bir ülke. Ne çok sıkıyor ne de böyle ortada bırakıyor.’ (Amine)

Azınlık ve ev sahibi toplumun dini inançlarının aynı olması kültürleşme ve uyum sürecini kolaylaştırmaktadır. Berry’ye göre dini inanışları birbirinden farklı olan göç etmiş bireyler ile göç edilen toplum üyelerinin birbirlerine alışması, birbirlerini tanımaları ve kaynaşmaları süreci daha da uzatmaktadır. Bazı durumlarda farklı dinlere mensup gruplar arasında çatışmaların oluşması ve bu grupların birbirlerine yönelik olumsuz tutumlar geliştirmeleri olasılık dahilindedir (Saygın ve Hasta, 2018).

3.2.6.2.12 Yerliler ile yakın ilişkiler kurma

Araştırma kapsamında katılımcılara, “*Evinize misafir ettiğiniz ve/veya evine misafirliğe*

gittiğiniz Türk komşunuz/arkadaşınız/dostunuz var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan onu yerli halkla komşuluk ilişkisi kurduklarını, birbirlerinin hanelerine misafir olabildiklerini ifade ederken beş katılımcı sosyal çevresinde yerli halkla samimiyetinin bulunmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan ikisi ise, iş okul vb. ortamlarda Türklerle ilişki kurduklarını ancak komşuluk ve misafirlik tarzı sosyal ilişkilerde bulunmadıklarını ifade etmiştir.

‘Aynen bazen her gün oluyor. Benim Türk arkadaşlar daha çok Araplardan. Annemin komşuları bize gelirler, özellikle annemin komşuları ramazanda yemek gönderiyorlar, biz de onlara gönderiyoruz.’ (Ahmed)

‘Hmm, gidiyorum, geliyorlar. Gittiğimizde ailesi çok seviyor mesela birkaç arkadaşım. Benimsediklerini hissettim.’ (Vefa)

‘Türk arkadaşım çok var okulda, ancak birbirimizin evine gidip gelmiyoruz.’ (Mohammed)

Katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde genel olarak yaşadıkları sosyal çevrede Türklerle olan komşuluk ve misafirlik ilişkilerinin iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Ev sahibi toplumla sosyal ilişkilerinin zayıf olduğunu ifade eden katılımcıların sosyal çevrelerinde daha çok göçmenlerin bulunduğu, kendi içlerinde gettolaştıkları ve bu sebeple Türklerle olan ilişkilerinin zayıf kaldığını söylemek mümkündür. Yerli halkla ilişkilerinin iyi düzeyde olduğunu ifade eden katılımcıların kültürleşme düzeylerinin yüksek olduğu düşünülürken daha çok kendi kültüründen insanlarla ilişki sürdüren katılımcıların sosyal kimlikten etkilendikleri ve kendi kültürlerine ait unsurları kendi kimliklerine yansıttıkları saptanmıştır.

Kültürleşme sürecinde göçmenlerin yaşadığı durumların yanı sıra, göç edilen ülke vatandaşlarının göçmenlere karşı oluşturduğu bakış açısı da oldukça önemlidir. Göçe tabi olan bireylerin ev sahibi toplumun yerleşik kültürüne uyum sağlayabilmelerinin sadece kendi çabaları ve yetenekleriyle gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu noktada ev sahibi bireylerin göçmenlere yönelik açık, kabul düzeylerinin yüksek, önyargı ve ayrımcılıktan uzak olmasının kültürleşme sürecinin çok önemli bir parçasıdır. Göçmenlerin kültürleşme düzeyinin artmasında yaşadıkları topluma ve kültüre uyum sağlayabilmek en önemli ölçütken; göç edilen ülke vatandaşları için kültürleşmenin sağlanmasında en önemli ölçüt entegrasyonun sağlıklı gerçekleştirilebilmesi için doğru altyapının bulunmasıdır. Ancak bu şekilde sosyal ve toplumsal bütünleşmeye ortam

sağlanabilir. Bununla birlikte bütünleşmeni toplumsal düzeye ulaşması ve uygulanabilmesi için ev sahibi bireylerin anlayış ve tutumları özellikle önem arz etmektedir. Ev sahibi toplumun önyargı, ayrımcılık, kalıp yargı ve yabancı düşmanlığı içerisinde olması, kültürleşme sürecini imkansız bir hale getirecektir. Kültürel gruplar arasında bireysel ve toplumsal etkileşim, diyalog ve ortak değerlere sahip olma durumu sağlanamaması ve bunun devamında karşılıklı kabul ve uyum sorunlarının ortaya çıkması kültürleşme süreçlerinin tıkanmasına neden olacaktır. Bu durum özellikle göçe tabi olan bireylerin, psikolojik ve sosyo-kültürel uyumlarını yavaşlatarak, kültürleşme stresi düzeylerinin yükselmesine neden olacaktır (Karataş ve Baloğlu, 2018).

3.2.6.2.13 Yerliler ile evlilik konusundaki algılar

Göç sonrası ilerleyen yıllarda göç eden topluluk ve ev sahibi toplum arasındaki ilişkiyi arttıran önemli faktörlerden biri iki grup arasında gerçekleşen evliliklerdir. Bu noktadan hareketle, araştırma kapsamında katılımcılara yerli halkla evlilik konusunda kendilerinin ve ailelerinin bakış açısına yönelik sorular yöneltilmiştir. Katılımcılardan on üçü Türklerle evlilik konusunda ılımlı olduğunu ve ailesinin de böyle bir evliliği onaylayabileceğini ifade ederken üç katılımcı kendisinin ve ailesinin Türklerle evlilik konusuna sıcak bakmadığını belirtmiştir. Bir katılımcı ise, kendisinin Türk kökenli biriyle evliliğe olumlu yaklaştığını ancak ailesinin böyle bir evliliği onaylamayacağını belirtmiştir.

'Olur yani. Ailem bir şey demez Türk Suriyeli. İyi bir insan olsa bir şey demezler.' (Mohammed)

'Bilmem. Ne olursa artık olabilir. Ailem benim için iyiye ya da seviyorsam bence sıcak bakar bana bırakır.' (Menar)

'Yani aslında öyle bir şey düşünmedim Suriyeli Türk ya da öyle bir şey yani kişiye göre mesela bu davranışları çok iyi. Çok iyi davranıyor insanlara iyi bir insan yani benim için önemli olan kişiliği. Hiçbir ırkı ya da Suriyeli ya da esmer beyaz hiçbir farkı yok. Ailem Türk biri ile görüşmemi onaylar.' (Burhan)

Göçe tabi olan bireylerin, ev sahibi toplumdaki bireylerle, iletişime geçmesi, çevre oluşturmaları, yerlilerle arkadaşlık edinmeleri, birlikte zaman geçirmeleri, göçmenlerin ve yerlilerin evlilik konusunda seçimleri, göçmenlerin yerliler ya da diğer gruplardan eş tercihinde bulunmaları, gruplar arası evlilikler ve kurulan ilişkilerin düzeyi, kültürleşme sürecini etkilemektedir. Eğer iki grup arasında olumlu ilişkiler ve yakınlık ortaya

çıkmaya başlamış ise başarılı bir kültürleşme sürecinden söz edebiliriz. Olumlu ilişkilerin oluşması kültürleşme sürecini de olumlu yönde etkilerken, olumsuz ilişkiler kültürleşme sürecini zedelemektedir (Zafer, 2016).

Göçmenlerin yerlilerle evlilik konusundaki bakış açıları onların kültürleşme ve ev sahibi toplumla bütünleşme düzeyleri hakkında önemli ipuçları vermektedir. Evlilik iki kişiden ziyade aynı zamanda iki kültür arasında da kurulan bir bağ olarak düşünülebilir. Kültürel olarak uyumsuz olduğunu düşünen insanlar genellikle birbirleriyle evlilik ilişkisi kurma konusunda çekinceli davranabilmektedir. Araştırma örnekleminin önemli bir kısmının Türklerle evlilik konusunda olumlu olması Türk kültürüne ait unsurları benimsemeye başladıklarını ve kültürleşme düzeylerinin günden güne arttığını göstermektedir.

3.2.6.2.14 Hissedilen kimlik

Araştırma kapsamında on yedi katılımcıya *'Hangi millettensin'* sorusu sizin için ne ifade ediyor? Türkiye'de bir "kimlik" sorunu yaşadığınızı düşünüyor musunuz? sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan on ikisi kendilerini Suriyeli olarak tanımlarken üçü kendisini Türk gibi hissettiklerini ifade etmiştir. Katılımcılardan bir tanesi kendisini her iki kültüre de ait hissederken bir diğeri her iki kültüre de ait hissetmediğini ifade etmiştir.

'Direk Suriyeliyim yani ne var bunda mesela bazen hatta Suriyeliyim demiyorum da yabancıyım diyorum benim için fark etmiyor ama bazen düşünüyorum Suriye ile ilgili çok bir şey hatırlamıyorum.' (Amine)

'Suriyeliyim, Türkiyeliyim, Filistinliyim, Iraklıyım öyle bir şey demek istemiyorum sonunda Arabiyim.' (Velid)

'Yani Suriyeliyim ben, benim ailem Suriyeli, babam Suriyeli Suriye'de doğdum.' (Burhan)

Katılımcılara hissedilen kimliğe ait yöneltilen sorular, katılımcıların kültürleşme stratejileri hakkında bizlere ipucu vermektedir. Kendisini Suriyeli olarak tanımlayan on iki katılımcıdan onu, kendi kültürel özelliklerini korumaya çalışırken aynı zamanda Türk kültürüne ait öğeleri de benimsemeye başladıkları görülmüştür. Bu durumda kültürleşme stratejisi olarak "bütünleşme stratejisini" kullandıkları söylenebilir. Her ne kadar Türk kültüründen etkileniyor olsalar da Suriyeli kimliğini sürdürmeleri

kültürleştiklerini ancak kimlikleşmediklerini kanıtlar niteliktedir. Katılımcılardan ikisi ile yapılan görüşmelerde kendi kimliklerine ait özellikleri korumaya çalıştıkları, yaşadıkları toplumla sınırlı düzeyde ilişki kurdukları saptanmış olup söz konusu gençlerin kültürleşme stratejisi olarak ayrışma içinde oldukları sonucuna varılmıştır. Kendisini Türk olarak betimleyen üç katılımcının kendi kültürlerine ait özellikleri ve Suriyeli kimliklerini geleceğe taşıma konusunda daha isteksiz oldukları, ev sahibi toplumun kimliğiyle özdeşleşmeye başladıkları görülmüş, kültürleşme stratejisi olarak “asimilasyon/özümleme” içinde oldukları fikri oluşmuştur. Katılımcılardan bir tanesi kendisini her iki kimliğe de ait hissederken diğer bir katılımcı her iki kimlikle de kendisini tanımlamamıştır. Her iki kimliğe de ait hissetmediğini ifade eden katılımcının kültürleşme stratejisi olarak “marjinalleşme” içinde olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Gerçekleştirilen görüşmelerde Suriyeli katılımcılar sosyal çevrelerinde ve gündelik yaşamlarında zaman zaman ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmiş olsalar da katılımcıların genel olarak ev sahibi toplumun kültürü olan Türk kültürü ile etkileşime geçtikleri görülmüştür. Sosyal çevrelerinde göçmen nüfusun yoğunlukta olduğunu ifade eden katılımcıların ev sahibi toplumla ilişkilerinin daha sınırlı olduğu, bu sebeple kimlik oluşum süreçlerinde “sosyal kimlik kuramına” ait unsurların yer aldığı sonucuna varılmıştır.

3.2.6.2.15 Sürdürülen ve öğrenilen kültür

Araştırma örneklemini oluşturan Suriye kökenli genç bireylere “*Gündelik hayatınızda hangi kültürün (Suriye kültürü ve Türkiye kültürü) özelliklerinin daha fazla olduğunu düşünüyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Yedi katılımcı yaşadıkları çevrede Türk kültürünün hakim olduğunu ifade ederken, dokuz katılımcı yakın çevrelerinde Suriye kültürünün hakim olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan bir tanesi ise, kendi mikro çevresinde Suriye kültürünün yaşatıldığını, ancak çevresinden uzaklaştığında Türk kültürünün yaygınlaştığını belirtmiştir.

‘Antakya’da biraz Arap gibi Türkler var Arapça biliyorlar burada yaşadığımda daha çok Arap kültürü gibi hiss ediyorum şehir dışına çıktığımda Türk kültürü daha çok.’ (Essa)

‘Türkiye’de yaşadığımız için Türk kültürü bence yani ama Araplarla yaşasaydım Arap kültürü olurdu.’ (Kasım)

'Suriye kültürü, sanki Halep'te yaşıyormuş gibi. Türkçe konuşan bile yok.'

(Nejdet)

Hatay, Türkiye'nin Suriye ile sınır komşusu olan, tarihsel olarak her iki ülkenin de toprakları arasında yer alan kısa bir süre tek başına bir devlet olan, jeopolitik ve stratejik konumu dolayısıyla tarih boyunca önemini korumuş bir şehirdir. Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918) ile Fransa egemenliğindeki Suriye'ye bırakılan Hatay, 1938-1939 yılları arasında bir yıllık süre için meclisi ve cumhurbaşkanıyla tek başına bir devlet statüsü kazanmış, 1939 yılında Hatay meclisinin aldığı kararla da Türkiye'ye katılmıştır. Türkiye'ye katılan son şehir olan Hatay'ın Suriye'yle yakın zamana kadar var olan teması dolayısıyla bölgede Arap kültürünün etkisi belirgin bir biçimde görünmektedir. Hatay, pek çok din, inanış ve etnik kökene yüzyıllar boyunca ev sahipliği yapmıştır. Doğal olarak bir arada yaşayan bu gruplar birbirleriyle diyalog içinde olmuş, birbirlerini etkilemişlerdir. Din, inanışlar, gastronomi, bayramlar, günlük alışkanlıklar ve dilde bu etki belirgin bir biçimde dikkat çekmektedir. Hatay'da farklı mezheplere, etnik kimliklere ait dinî inanışları, ritüelleri ve âdetleri keskin şekilde birbirinden ayırmak pek mümkün olmamaktadır. Hatay, dinlerin, inanışların, âdetlerin birbirine girdiği ve her inanışın birbirinden bir şeyler alıp verdiği kültürel zenginliğe sahip örnek bir şehirdir (Şan, 2019).

Araştırmanın gerçekleştirildiği Hatay ili, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı 18 Ağustos 2022 tarihli verilerine göre, 2011'de başlayan zorunlu göçle Türkiye'ye gelen Suriyeli bireylerin en yoğun yaşadığı dördüncü şehirdir. Hatay'ın belirli bölgelerinde Suriyeli nüfusunun yoğun olması göçmenlerin bölgesel olarak yerleşebilmelerini ve topluluk halinde yaşamalarını kolaylaştırmıştır. Sosyal ve fiziksel çevresi kendi etnik kimliğine yakın kişilerden veya göçmenlerden oluşan katılımcıların kültürleşme düzeyinin nispeten düşük olduğu çünkü kültürleşme sürecinin oluşmasına katkı sağlayacak unsurlardan uzak oldukları, söz konusu durumun kişilerde sosyal kimlik oluşumuna zemin hazırladığı şeklinde bir değerlendirme yapılabilir. Sosyal çevresi ev sahibi toplumla çevrili olan katılımcıların yerliler ile daha sık temaslar kurdukları, dili daha hızlı öğrenebildikleri, Türk kültürüne ait olan öğelerle daha sık karşılaştıkları tespit edilmiş olup bu durumun söz konusu katılımcıların kültürleşme sürecini hızlandırdığı saptanmıştır.

3.2.6.2.16 Kùltürlerinin geleceği ile ilgili görùşler

Araştırma kapsamında katılımcılara “Suriye kùltürüne ait gelenek, görenek ve değerlerin gelecekte ne derece yaşatılabileceği konusunda dùřünceleri” sorulmuştur. On bir kişi Suriye kùltürüne ait özelliklerin yıllar sonra da yaşatılabileceğini ifade ederken iki katılımcı kùltürün azalarak devam edeceğini, üç katılımcı ise kùltürlerini yıllar sonra yaşatamayacaklarını dùřündüklerini belirtmişlerdir. Aynı soruya bir katılımcı eğitim seviyesi yükseldikçe kùltürel öğelerin geleceğe taşımının azalacağını dùřündüğünü ifade etmiştir.

‘50 yıl sonra da kùltürümüzü burada gerçekleştirebiliriz alışa alışa Türkler de kabullendirilebilir.’ (Nejdet)

‘Biz şimdiye kadar Suriyeli adetleri falan yapmaya çalışıyoruz onları arttırıyoruz mesela Türk adet Suriyeli adet birlikte yapmaya çalışıyoruz mesela bayramda Ramazanda selam vermek falan. Mesela ben ailemle konuşurken Arapça konuşurum ben iş yerinde 9 saat Türkçe konuşurum ama eve gidince farklı yani ben devam edeceğini dùřünüyorum.’ (Ahmed)

‘Unutuluyor bence her şey geçiyor ilerde yaşayacağını dùřünmüyorum.’ (Menar)

‘Yok devam etmez. Çünkü burada kùltürü tutanlar sadece yaşlılar. şimdi yirmi yıl sonra büyük yaşları olan herkes ölüř. Yeni nesil geldiği için öyle kùltür kalmaz.’ (Burhan)

‘Yani biz yüzde altmış Türkler gibi davranıyoruz. Mesela tıraş olmak kıyafet giymek konuşmak elbise bazı adetler yüzde kırk kalacaktır. Tamamen gitmeyecek belirli bir miktar kalacak.’ (Abdullah)

‘Bence hayır, çünkü şimdiye bitti zaten. Mesela babam beyaz elbise giyiyordu Türk komşular söylüyordu böyle kız gibi falan, öyle olunca babam giymemeye başladı.’ (Yusuf)

Katılımcıların bir kısmı kùltürel özelliklerini geleceğe taşımak istedikleri yönünde fikir belirtmişlerdir. Araştırmada Suriyeli göçmenlerin her ne kadar kùltürleřme düzeyleri artsa da gelenek ve göreneklerini geleceğe taşımak istemeleri kùltürel kimliklerini devam ettirmek istedikleri yönünde ipucu vermektedir. Katılımcılardan bazıları ise bu gelenek ve adetlerin zaten geldikleri süre içerisinde yok olmaya başladığını ve ilerleyen yıllarda azalarak yok olmaya devam edeceğini dùřünmektedir. Kùltürel sembol ve yaşayış tarzlarının göçe tabi olmuş kişiler için kùltürleřme düzeyi açasından büyük

önemi vardır. Her toplum kültürel mirası olan gelenek, görenek, örf ve adetlerini yaşatma konusunda isteklidir. Ancak göçe tabi olan bireyler, içerisinde bulunulan ev sahibi toplumda yer edinebilmek, varlığını daha geniş çevrelerde daha kabullenebilir yaşamak için kültürel miraslarına ait gelenek, görenek, örf ve adetlerini yaşamada belirli ölçüde değişim yaşayabilmektedir. Araştırmaya dâhil olan katılımcıların kültürel miraslarına ait bu unsurları, göç ettikleri küçük yaşlarda göçe tabi oldukları göz önüne alınarak, Türkiye’de iken Türkiye’de bulunan sosyal çevrelerinden öğrendikleri düşünülebilir. Kültürlerine ait gelenek, görenek, örf ve adetlerin zamanla yok olacağını belirten katılımcıların kültürleşme düzeylerinin, kültürel özelliklerin devam edeceğini belirten katılımcılara göre daha yüksek seviyede olduğu düşünülebilir. Bu noktadan bakıldığında kimlik inşa süreçlerinde bireylerin kültürel özelliklerini ne oranda geleceğe taşıyabildiği ergenlik dönemi içerisinde oluşturulan kimlik algısı için önemli bir işaret olarak görülebilecektir.

3.2.6.2.17 Sosyal bütünleşmeye ilişkin görüşler

Zorunlu göç sonrası kimliğin oluşumunda ev sahibi toplumla bütünleşme düzeyi önemli bir faktördür. Araştırma kapsamında katılımcılara “*Sizin ve genel olarak Suriyelilerin Türkiye toplumuyla bütünleşebildiğini düşünüyor musunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan yedisi her iki kültürün ve bu kültürlere ait insanların bütünleşebildiğini, katılımcılardan altısı bütünleşmenin olmadığını ve Türk toplumu tarafından zaman zaman ayrımcılığa ve zorba davranışlara maruz kalabildiklerini, katılımcılardan biri asgari düzeyde kaynaşmanın yaşandığını, katılımcılardan bir diğeri bu durumun bölgeye göre değişiklik gösterebildiğini belirtmiştir. Aynı soruya diğer üç katılımcı bu konu hakkında herhangi bir fikirlerinin olmadığını şeklinde cevaplamışlardır.

‘Çok demiyorum ama az var. Bence bu şehre göre değişiyor. İstanbul’da bazı bölgelerde mesela çok kalabalık bütünleşemiyorlar ama bazı şehirlerde de bütünleşme var yani oluyor. Mesela Antakya’da bazı bölgelerde kaynaşma var benim yaşadığım mahallede baya iyi davranıyoruz birbirimize hiç sıkıntı çıkarmıyoruz.’(Vefa)

‘Bütünleşebildiklerini düşünmüyorum. Çünkü birbirlerine ayrımcılık yapıyorlar yani biraz Suriyelilerden hoşlanmıyorlar. Türkler ve Suriyeliler birbirini rahatsız ediyor.’ (Omar)

‘Yani yanlış düşünceler var Suriyelilerde, Türklerde de var ikisinde de. Suriyeliler mesela tamam Türkler ayrımcılık yapıyor ama çok takıyorlar çok

abartıyorlar. Türklerde de mesela yanlışlar var geçen okulda birisi bana hakaret etti yanlış mesela... (Amine)

'Evet, bütünleşme var, bazı Suriyeliler on yıldır burada alışmasalar kalmazlardı.' (Abdullah)

Sosyal bütünleşme göç eden ve göç edilen toplumlar için toplumun yeni oluşacak dinamiklerini anlamada oldukça önemli bir unsurdur. Araştırmaya dâhil olan katılımcılar sosyal bütünleşme konusunda yaşadıkları tecrübelerinden yola çıkarak cevaplarını yansıtmışlardır. Katılımcılardan büyük çoğunluğu ülkemizde bir şekilde yaşadıkları sosyal çevrelerde ayrımcılığa maruz kaldığını ve bu nedenle incidiklerini belirtmişlerdir. Sosyal bütünleşme toplumsal bir çerçevede olarak düşünülse de bireylerin mikro ölçekte yaşadığı olaylar neticesinde edindikleri olumsuz tecrübeler bireylerde bütünleşme konusunda sınırlılık olduğu ya da bütünleşmenin olmadığı yönünde fikirler geliştirmiştir. Katılımcıların maruz kaldıkları bu olayların katılımcılar için travmatik bir olay olarak değerlendirilebileceği düşünülebilir. Katılımcılardan bütünleşmenin yaşandığını belirten katılımcıların da bütünleşmenin olduğunu ancak bunun belirli bir düzeyde olduğu fikrinin olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların cevapları incelendiğinde bütünleşmenin sınırlı olduğunu ya da olmadığını belirten katılımcılar sosyal tecrübelerinin genellikle olumsuz anı ve travmatik olaylara dayandığı, bütünleşmenin var olduğunu belirtenlerin ise bunun sınırlı düzeyde olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Toplumda göç ve ya farklı bir sosyal değişim ile gelişen ortaya çıkan farklılaşma kadar bütünleşme de önemlidir. Sosyal bütünleşme, toplumdaki sosyal grupların varlıklarına dair kendi birliği hakkındaki ideolojilerinin, toplumdaki bütünleşmeyi bozmayacak düzeyde olmasıdır. Hiçbir toplumda tam bir sosyal bütünleşmenin olabileceği söylenemez. Bu şekilde var olan farklılıklar sayesinde değişme gelişmeler var olmuştur. Bu sebeple bütünleşme, katı ve mutlak olmayıp, kendi içerisinde görece bir durumdur. Toplumsal bütünleşme, toplumda var olan farklılıkları tamamıyla ortadan kaldırmaz ve önlemez. Tam tersine, farklılıkları arasında aynı amaca yönelik bağlantı kurarak yönlendirir. Bir topluma dâhil olan insanların sadece fonksiyonel anlamda bir araya gelmesi ve bütünleşmesi de mükemmel bir bütünleşme değildir. Toplumun birbiriyle uyumlu işleyen bir mekanizma halinde olması için ortak paylaşımların önemi dikkat çekmektedir. Bu ortak paylaşım alanları çeşitli değişik aşamaları kapsar. Ancak sosyal

bütünleşmenin belirli oranda oluşması için en azından bazı konularda fikir birliğinin oluşması gerekmektedir (Türkkahraman ve Tutar, 2009).

3.2.6.2. 18 Türkiye’de gelecek isteği

Suriye’de başlayan iç savaş sonrası zorunlu göçle dünyanın dört bir tarafına dağılan Suriyeli kitle içerisinde ülkemiz sınır kenti Hatay’a yerleşen Suriye kökenli genç bireylerin oluşturduğu araştırma örneklemindeki katılımcılara yüz yüze görüşmelerde son olarak “Türkiye’de kalış durumunuzu siz belirleseniz, ne kadar süre Türkiye’de kalmak istersiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan onu, gelecekte de Türkiye’de yaşamaya devam etmek istediklerini beyan etmişlerdir. İki katılımcı savaşın bitmesi durumunda Suriye’ye dönmek istediklerini ifade ederken üç katılımcı Katar, Dubai gibi Arap ülkelerine gitmeyi tercih ettiklerini, iki katılımcı ise gelecekte Avrupa’ya gitmek istediğini ifade etmiştir.

‘Hayalim İsviçre’ye gitmek. Üniversite bittiğinde Türkiye’den çıkacağım. (Velid)

‘Türkiye’de kalmak istiyorum ama aynı zamanda Suriye’ye gidip gelmek. Suriye’de düzelsin olaylar. Hama’ya ineyim ailem akrabalarım orda olsun. Ben mesela burada yaşayım ama oraya da gidebileyim. İnsanlar ben seviyorum buradakileri. (Burhan)

‘Şimdi geçici bir şekilde burada oturuyorum. İlerde güzel bir iş olduğunda Avrupa’ya, Suudi Arabistan, Katar ya da Dubai’ye gitmek isterim.’ (Abdullah)

‘Şimdi mesela Suriye’de savaş bittiyse de dönmek istemiyorum, burada daha çok çalışmak isterim. Suriye’ye para göndermek isterim yardım etmek için.’ (Essa)

‘Savaş yoksa Suriye’ye ya da Arap bir ülkeye Kuveyt, Katar severim yani buralarda çalışmak isterim, Arapçanın konuşulduğu ve Arap insanların yaşadığı bir yerde olmak istiyorum.’ (Omar)

Araştırma kapsamında yöneltilen soruya verilen cevaplar incelendiğinde Avrupa’ya gitmek istediğini beyan eden katılımcıların Avrupa’nın refah düzeyini kendilerine referans olarak söz konusu ülkelere göç etme isteği içinde oldukları saptanmıştır. Gelecekte Türkiye’de kalmak istediğini ifade eden katılımcıların ülkemizde eğitim öğretim hayatına dâhil oldukları, Türk kültürüne ait değerleri benimsemeye başladıkları, yerli halk ile iyi ilişkiler içinde oldukları, Türkiye’de özgür yaşayabildikleri saptanmış olup kültürleşme düzeylerinin günden güne arttığı ve üzerinde durulan tüm bu faktörlerin söz konusu katılımcıların gelecekte de Türkiye’de yaşamaya devam etme

isteklerinin üzerinde olumlu etkiler oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Gelecekte Arap ülkelerinde yaşamak istediklerini ifade eden katılımcıların ise nispeten kültürleşme düzeylerinin daha düşük olduğu, genel olarak çevrelerindeki göçe tabi olmuş bireyler ile ilişki içinde oldukları ve sosyal kimlik geliştirdikleri, Arap ülkelerine gitmek istemelerinin bu sosyal kimlik örüntüsünün devamı niteliğinde olabileceği düşünülebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İnsanlık tarihi boyunca göç var olmuş ve insan dinamiği temele alındığında var olacak bir olgudur. Göç türleri sebep sonuç bağlamında temellendirilerek iç göç, dış göç, sürekli göç, zorunlu göç, geçici göç, gönüllü göç gibi türlere ayrılabilir. Bu araştırma kapsamında ele alınan göçmenler Suriye'den Türkiye'ye dış göç kapsamında toplumsal bir hareketin sonucu olarak göç etmişlerdir. Göçe tabi olan kişiler ev sahibi toplum tarafından yabancı olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda sınırın dışından gelen herkes ev sahibi toplum tarafından yabancı olarak değerlendirilebilir. Nitekim olaya hukuksal açıdan bakıldığında Türk vatandaşlık kanunu yabancıyı Türkiye Cumhuriyeti devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi olarak tanımlar. Ancak bu noktada yabancılar için çeşitli statüler belirlenmiştir. Bunlar mültecilik, şartlı mültecilik, sığınmacılık, ikincil koruma statüsünde bulunanlar, vatansızlar, birden çok vatandaşlığı olanlar ve geçici koruma statüsündekiler olarak karşımıza çıkar.

Göç sürecinin dinamik ve toplumsal bir olay olduğu düşünüldüğünde göçe tabi olmuş kişiler ile ev sahibi toplum arasında etkileşim ve iletişim yaşanacağı yadsınamaz bir gerçektir. İki farklı kültür arasında yaşanan karşılıklı etkileşim kültürleşme olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Araştırmamızda kültürleşme süreci Berry'nin iki boyutlu kültürleşme modeli ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Kültürleşme kavramı göçe tabi olan bireyler ve toplum için kendi özüne ait kültürel öğelerden vazgeçmeyi gerektirmez. Bireyler çeşitli kültürleşme stratejileri geliştirerek göç ettikleri topluma uyum sağlamaya çalışmaktadır. Söz konusu stratejiler: Entegrasyon, asimilasyon, marjinalizasyon ve seperasyon olarak düşünülebilir. Uyum sağlama sürecinde kültürleşmeyi etkileyen faktörler ise cinsiyet, yaş, kültürel mesafe, dil yeteneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireysel düzeyde kültürleşme kişinin psikolojik olarak kültürleşmesi, adaptasyon sağlaması, sosyokültürel adaptasyon sağlaması ile oluşabilecektir.

Aidiyet kavramı kültürleşme süreci içerisinde bulunan bireyler için önem arz etmektedir. Aidiyet sosyal, kültürel ve içinde bulunulan topluma dair yaratılan kimlik duygusunun en önemli unsurudur. Aidiyet: bölge ve mekana aidiyet ve toplumsal aidiyet olmak üzere sınıflandırılabilir. Aidiyet duygusu bireylerde kimlik inşa sürecinin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Kimlik; bireyler için birçok farklı özellikten etkilenebilen, değişkenlik gösterebilen, ne tek bir kavramla açıklanabilecek ne de sınırsız özelliklere sahip olabilecek karmaşık bir kavramdır. Kimlik; bireysel kimlik, kolektif kimlik ve sosyal kimlik olarak incelenebilir. Araştırmamızda göçe tabi olmuş kişilerin kimlik inşa süreçleri ve kültürleşme düzeyleri ele alındığı için en çok sosyal kimlik kavramı üzerinde durulacaktır.

Sosyal kimlik Tajfel ve Turner tarafından geliştirilmiş bir sosyal psikoloji kuramıdır. Sosyal kimlik belirli bir sosyal grubun üyesi olan kişilerin bu üyeliğe atfettikleri duyguları öne çıkardığı, kişilerin çoğu zaman birey olarak hareket etmedikleri, sosyal etkileşim kurdukları, aidiyetleri ölçüsünde hareket ettikleri fikrini ortaya atmıştır.

Suriye'den ülkemize yapılan göç hareketi Arap ülkelerinde hak ve özgürlük talebiyle ortaya çıkan Arap Baharı'nın sonucu olarak görülebilir. İlk olarak 252 Suriyeli göçmenin Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına geçmesiyle başlayan göç hareketi devamında ülkemizin izlediğı açık kapı politikası neticesinde Suriyeli göçmenler Hatay ili başta olmak üzere Türkiye'nin hemen hemen coğrafi bölgesine göç etmişlerdir.

Mevcut güncel durum değerlendirildiğinde Suriye'deki iç savaşın son bularak siyasi istikrarın yeniden sağlanması konusunda henüz bir netlik bulunmaması Suriyeli göçmenlerin ülkemizde kalış sürelerinin ne kadar olacağı konusunda da muamma yaratmaktadır. Ülkemizde bulunan Suriyeli göçmenlere geçici koruma statüsü sağlanmıştır. Geçici koruma statüsünde bulunan göçmenlerin ev sahibi toplumla bütünleşebilmesi adına Suriyelilere yönelik çeşitli sosyal ve ekonomik programlar hayata geçirilmiştir. Kızılay tarafından sağlanan sosyal uyum yardımı, AFAD tarafından sağlanan geçici barınma merkezleri, belediyelerin verdiği hizmetler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sağladığı hizmetler Suriyelilere yönelik kamu tarafından sağlanan hizmetlerdir.

Araştırmamızda geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin yaklaşık 11 yıldır ülkemizde edindikleri tecrübelerin ergenlik dönemini Türkiye'de yaşayan Suriyeli gençlerin kimlik inşa süreçlerini ne şekilde etkilediğı anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmamıza konu olan gençlerin kimlik inşa süreçlerini göç edilen yerde tamamlıyor

olması ve hangi grubun üyesi olacağını tercih edebilecekleri yaş ve sosyal durumda olmaları kültürleşme ve sosyal kimlik bağlamında ortaya konmaya çalışılacaktır.

Araştırmaya katılan 17 katılımcı ile gerçekleştirilen birebir görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan tüm katılımcılar çocukluk yaşlarından itibaren ülkemize gelmiş olup görüşülen katılımcılardan en kısa süredir ülkemizde yaşayan katılımcının altı yıldır, en uzun süredir ülkemizde yaşayan katılımcının ise on bir yıldır ülkemizde bulunduğu anlaşılmıştır. Buradan yola çıkarak araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk dönemlerini Suriye’de, ergenlik dönemlerini ise ülkemizde geçirdiği sonucuna varılmıştır. Kimlik oluşturma sürecinin ergenlik döneminde şekillenmeye başlayacağı göz önüne alındığında söz konusu katılımcıların kimlik inşa süreçlerinde kültürleşmeden ve sosyal kimlikten etkilenmiş olabilecekleri düşünülmüştür. Katılımcıların önceki yaşam öyküleri incelendiğinde Suriye ile ilgili yalnızca fiziki ve yakın sosyal çevreleri hakkında anıları olduğu ancak herhangi bir kimlik unsuru veya vatan bilinci içinde olmadan hatıralarını anımsadıkları görülmüş, bu durumun göç etmeden önceki hayatlarının Türkiye’ye göç ettikten sonra özellikle sosyal kimlik unsuruna etki ettiği sonucuna varılmıştır. Nitekim katılımcıların çocukluklarına dair net hatıraları olmamasına rağmen göç olgusu içerisinde bulunmaları ve yakın sosyal çevrelerinde Suriye hakkında konuşulması söz konusu gençlerin göç etmeden önceki yaşamlarına dair anılarını unutulmaz ve her daim hatırlanmaya değer kılmaktadır. Söz konusu durum, göçe tabi olmuş göçmenlerin önceki hayatlarına dair anılarının sosyal kimlik oluşumuna katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Kimlik oluşum sürecinde göçe tabi olmuş kişinin ev sahibi toplumla girdiği etkileşim çok önemlidir. Bu kapsamda ülkemizde kimlik inşa süreci içerisinde bulunan geçici koruma altındaki Suriyeli gençlerin, Hatay’ın demografik yapısı da düşünülerek yerliler ile kurabildikleri iletişim kadar kültürleşebildikleri, ev sahibi toplumla bütünleşemedikleri yerlerde ise sosyal kimlikten etkilendikleri düşünülmektedir. Ev sahibi toplum ile kültürleşme sürecini kolay kılan unsurlardan birisi göçmenlerin yerli halkın diline olan hâkimiyetidir ancak dilin bilinir olması kültürleşmenin tam anlamıyla gerçekleştiğini ifade etmez. Çünkü bireyler içinde buldukları sosyal çevreleri ile

kendi ana dillerini daha yoğun şekilde konuşmakta ve bu durum sosyal kimlik oluşumunu desteklemektedir.

Kültürleşme sürecinde yerli halk ile kurulan iletişimde kullanılan dilin önemi kadar ulusal kitle iletişim araçlarında tercih edilen dil de önemlidir. Çünkü sosyal medya ve diğer kitle iletişim araçları kullanılan dilin kapsamındaki içerikleri ön plana çıkarmakta ve bu durum kişilerin kültürleşme düzeyini hızlandırmaktadır. Eğer kişi ev sahibi toplumun dili ile kitle iletişim araçlarını kullanıyorsa kültürleşme düzeyi daha yüksek, kendi anadilinde kullanıyorsa sosyal kimlik oluşumu daha baskındır.

Göçmenlerin ev sahibi toplumun mutfağına ait yiyecekleri tercih ediyor olması kültürleşme süreci içerisinde olduklarının göstergesidir.

Bir kültüre mal olmuş önemli şahsiyetler söz konusu toplumun üyelerini ortak bir paydada buluşturabilmeleri açısından önemlidir. Göçe tabi olmuş kişilerde Türk kültürüne ait önemli kişilerin bilinirliği katılımcıların eğitim düzeyleri ile paralellik göstermektedir. Okullaşma düzeyi yüksek ve eğitim hayatında başarılı olan bireylerin kültürleşme düzeyinin de yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmaya dahil olan katılımcıların Türk kültürüne ait önemli kişileri aldıkları eğitimin bir parçası olarak sadece ismen bildikleri, kültürel bir unsur olarak benimsemedikleri sonucuna varılmıştır.

Göç olgusuna tabii olmuş kişilerin ev sahibi toplumla kendisini özdeşleştirebileceği bir kimlik inşa sürecinden bahsedebilmek için ev sahibi toplumun ulusal ve dini bayramlarının bilinirliği oldukça önemlidir. Türkiye’de kutlanan dini bayramların Suriye’de kutlanan dini bayramlarla örtüşüyor olması Suriyeli göçmenler ile ev sahibi toplumun bütünleşmesini kolaylaştırıcı bir unsur iken Suriyeli göçmenlerin kültürleşme düzeyi hakkında yeterli veriyi sunmamaktadır. Burada fark oluşturan unsurun ulusal bayramlar olduğu düşünülmektedir. Ulusal bayramların bilinirliğinin kültürleşme sürecinde etkili olduğu görülse de bütüncül bir yaklaşımla ele alınsa da ulusal bayramların bilinirliğinin eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Nitekim araştırmaya katılan katılımcıların tamamı ulusal bayramlar hakkındaki bilgisini okullardan edinmiştir.

Milli marşlar ülkelerin egemenliğinin toplum açısından önemli bir göstergesidir ve göçe tabi olan kişilerin göç ettikleri ülkenin kültürel öğelerine dair aidiyetinin oluşup oluşmadığının anlaşılması adına merak edilen bir unsur olarak görülebilir. Suriye’de yaşanan siyasi ve kültürel ayrışmanın ülkelerin ortak unsurları kabul edilen öğelerde de ayrışmalara sebep olduğu, toplumun ortak değerlerinin toplumun her kesimi tarafından aynı şekilde kabul görmediği, Suriyeli göçmenlerin bu anlayışı genel olarak ülkemize taşıdıkları ve sürdürdükleri saptanmıştır. Öte yandan okullaşma ve kültürleşme düzeyi yüksek katılımcıların milli marşı benimsediği ve toplum adına önemini kavradığı söylenebilir.

Ülkelerin temsili sayılabilecek bayrakların her toplum açısından önemi büyük olmakla birlikte bayraklar toplumu bir arada tutan ortak bir kültürel değer olarak da düşünülebilir. Kültürleşme süreci içerisinde bulunan göçmenlerin ev sahibi toplumun bayrağına dair duygu ve düşünceleri göçmenlerin kültürleşme düzeyi hakkında araştırmacılara önemli ipuçları vermektedir. Suriye Arap Cumhuriyeti’nde rejim ve mevcut hükümet karşıtları tarafından kullanılan iki farklı bayrak bulunmaktadır. Ülkemizde bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin muhalif kesimden olması, kendi ülkelerine ait bayrağı siyasi sebeplerle benimsememelerine ve kendilerine ait olarak düşündükleri ikinci bir bayrağın varlığına saygı duymalarına sebep olmuştur. Türk bayrağına karşı herhangi bir olumsuz tutum içerisinde olmadıkları, Türk bayrağına saygı duydukları ancak kimliklerinin bir unsuru olarak benimsemedikleri düşünülmektedir.

Türk ve Suriye toplumları ortak dini değerleri olan iki toplumdur. Ortak dini öğelerin yerel halk ile göçmenlerin birbirlerini benimsemelerini ve kültürel olarak kaynaşmalarını kolaylaştırdığı söylenebilir. Suriyelilerin dini ritüellerini sorunsuzca yerine getirebiliyor olmaları bu konuda ev sahibi toplumla çatışmaya girmediklerini göstermektedir.

Göç yapısı gereği etkileşimi zorunlu kılmaktadır. Suriye’den ülkemize doğru gerçekleşen göçlerin başlangıcından itibaren Türk toplumu ve Suriyeli göçmenler arasında da etkileşim başlamıştır. Yerel halk ile göçmenler arasındaki etkileşime paralel olarak göçmenlerin kültürleşme düzeyinin artacağı ve yerliler ile göçmenler arasında kurulan olumlu sosyal ilişkilerin göçmenlerin kültürleşmesine olumlu yönde

katkı sağlayacağı söylenebilir. Araştırmamıza katılım gösteren Suriyeli gençlerin çoğunluğunun gündelik hayatlarında yerel halk ile iletişim kurdukları gözlenirken bu kapsamın dışında kalan gençlerin ağırlıklı olarak göçmenlerle iletişim halinde oldukları ve yerel halk tarafından ayrımcılığa maruz kaldıkları için bu iletişim biçimini tercih ettikleri söylenebilir.

Evlilik, evlilik bağı kuran kişileri ilgilendirdiği kadar bu kişilerin mensup olduğu kültürel ortaklık ve farklılıklardan da etkilenen sosyal bir olgudur. Ülkemizde Suriye'den ülkemize göç etmiş ve yerel halktan kişilerle evlenmiş birçok göçmen bulunmaktadır. Savaştan kaçarak yeni ve farklı bir ülkeye gelmiş göçmenlerin kendilerine düzen kurma, Türk vatandaşlığına geçme gibi amaçlarla veya maddi kaygılardan ötürü yaptıkları evliliklerin göçmenlerin kültürleşme düzeyiyle ilgili yeterli veriyi sunmayacağı düşünülmektedir. Araştırmamıza katılım gösteren Suriyeli gençlerin savaş psikolojisinin etkilerinden sıyrılarak ülkemizde nispeten düzenli ve öngörülebilir bir hayat yaşamaları, aktif olarak eğitim öğretim hayatında bulunmaları gibi sebeplerden ötürü evlilik tercihlerinin kültürleşme düzeyleri hakkında araştırmamıza veri sağlayacağı söylenebilir. Araştırmamıza katılım sağlayan gençlerin çok büyük bir çoğunluğu yerel halktan kişilerle evliliğe olumlu yaklaşmıştır. Yerel halktan kişiler ile evlilik bağı kurabileceğini düşünen göçmenlerin kültürel farklılıklar konusunda kaygı taşımamaları yahut bu farklılıkları tolere edebileceklerini düşünmeleri göçmenlerin kültürleşme ve ev sahibi toplumla bütünleşme düzeylerinin artış göstermeye başladığını göstermektedir.

Araştırma katılım sağlayan katılımcılardan elde edilen verilere göre kimlik inşa sürecini ülkemizde geçiren genç göçmenlerin büyük çoğunluğunun kendisini Suriyeli olarak tanımladığı ve kimliğini bunun üzerine inşa ettiği görülmüş olup kendisini Türk olarak betimleyen katılımcıların Suriyeli kimliklerini ileriye taşıma noktasında daha isteksiz oldukları, ev sahibi toplumun kimliğiyle özdeşleştiği görülmüştür. Berry'nin iki boyutlu kültürleşme kuramı göz önüne alındığında kendisini Suriyeli olarak tanımlayan gençlerin Türk toplumunun kültürel değerlerinden de etkilendikleri ve bu noktada bütünleşme stratejisini kullanarak ev sahibi toplumla uyum sağladıkları saptanmıştır. Kendisini Türk olarak tanımlayan katılımcıların Berry'nin iki boyutlu kültürleşme modeli kapsamında değerlendirildiğinde özümleme stratejisini kullanarak ev sahibi

toplumla uyum sağladıkları görülmüştür. Kendisini her iki kültüre de ait hissetmediğini belirten katılımcıların ise marjinalizasyon içinde olduğunu söylemek mümkündür.

Hatay ilinin sosyo demografik yapısı incelediğinde ilde yaşayan yerel halkın içerisinde de Arap kültürünün var olduğu söylenebilir. Mevcut sosyal çevrede yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin kimlik inşa süreci sırasında yerel halk ile Arapça iletişim kurabilmeleriyle beraber yerel halk ile olumlu ilişkiler geliştirebildikleri söylenebilir. Yakın sosyal çevresinde çoğunlukla Arap kültürünün hakim olduğunu belirten kişilerin ise kimlik inşa süreçlerini sosyal kimlik ile oluşturdukları düşünülebilir.

Bir kültürel değeri geleceğe taşıma isteği kültürel kimliğin inşası hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırmaya katılım gösteren Suriyeli göçmenlerin gelenek görenek örf ve adetlerine ilişkin kültürel unsurları geleceğe taşıma yönünde istekli olmaları her ne kadar kültürleşme süreçleri devam etse de kimlik inşa süreçlerinde Arap kültürüne ait öğelerin baskın olduğunu gösterir niteliktedir. Yerel halk ile olumlu ilişkiler kurmuş ve ev sahibi topluma diğerlerine nazaran daha hızlı entegre olmuş bir grup katılımcının ise kimlik inşa süreçlerinde Türk kültürüne ait özelliklerin baskın duruma geçtiği görülmektedir.

Türk ve Suriye toplumları her ne kadar dini değerler gibi ortak paydalara sahip olsalar da iki farklı kültüre ait insanların bütünleşmesi sırasında toplumsal kaynaşma kadar karşılıklı çatışma da yaşanmıştır. Araştırmaya katılım sağlayan Suriyeli genç göçmenlerin sosyal hayatlarında maruz kaldıklarını ifade ettikleri ayrımcılık içeren tutum ve davranışlara istinaden iki kültür arasında sosyal bütünleşmenin oluşmadığına dair fikir sundukları saptanmıştır. Toplumsal olarak ötekileştirildiğini düşünen katılımcıların kültürleşme düzeylerinin nispeten düşük kaldığı, kimlik inşa süreçlerinde sosyal kimliğe ait unsurların ağır bastığı düşünülebilir. Ev sahibi toplumla iyi ilişkiler kurabilmiş ve toplumda kendisine yer edinebilmiş katılımcılarının kültürleşme düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Suriye’de iç savaş ortamından kaçarak ülkemize sığınan katılımcıların siyasi ve hukuki düzenin var olduğu, demokrasinin işlediği bir ülke olan Türkiye’de kendilerine yeni bir düzen kurmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Göçlerinden itibaren yerel halkın kültürüyle karşılaşan ve kültürleşme sürecine dahil olan göçmenlerin gün geçtikçe kültürleşme

düzeylelerinin artış sağladığı söylenebilir. Bu süreçte Suriye’de siyasi istikrarın sağlanamamış olması ve Suriye’nin göçmenler için hala güvenli bir ülke olmaması sebebiyle göçmenlerin ülkelerine geri dönme konusunda isteksiz oldukları saptanmıştır. Ülkemizde kültürleşme süreci devam eden göçmenlerin Türkiye’de kalma isteklerinin Suriye’deki iç karışıklığın devam etmesine bağlı olarak şekillenmesiyle beraber kültürleşme düzeylerinin gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Avrupa’da gelecek kurma isteği içerisinde bulunan katılımcıların düşünen katılımcıların Avrupa’nın refah seviyesini göz önüne alarak böyle bir tercih yaptıkları, Dubai Katar gibi Arap ülkelerinde gelecek planlayan katılımcıların ise Arap milliyetçiliği içerisinde olmaları sebebiyle böyle bir tercihte buldukları söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AFAD, (2015). “Suriye’den Türkiye’ye nüfus hareketleri kardeş topraklarında misafirlik”, Erişim Adresi: <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20150209111636-webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf>
- AFAD (2014). “Suriyeli misafirlerimiz”, Erişim Adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17962/xfiles/suriyelimisafirlerimiz_1_.pdf Erişim Tarihi: 22.12.2021.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021). “Sosyal ve ekonomik destek (sed) hizmeti”. <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/sed-hizmeti/> Erişim Tarihi: 22.12.2021.
- Aker, T., Ayata, B., Özeren, M., Buran, B., & Bay, A. (2002). *Zorunlu iç göç: ruhsal ve toplumsal sonuçları*. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 3(2), 97.
- Akgül, M.(2002). *Türkiye’de din ve değişim*, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- Altıntaş, İ. (2008). *Dış-göç ve din*, İstanbul: Dem yayınları.
- Altunoğlu, M. (2009). *Kimlik’in modern inşası, kimlik politikaları ve Türkiye’de kimlik tartışmaları*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Tc Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı.
- Arlantaş, H., & Adana, F. (2010). *Üniversite eğitimi nedeni ile geçici göç yaşayan öğrencilerin kendilik algıları*. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 13(3), 17-22.
- Ataman, H. (2015). *Mülteci mi, sığınmacı mı, misafir mi?. Görüş Dergisi*, 88, İstanbul.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1970).
- Aybay, R., (2007). *İnsan hakları hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aydoğan, S., & Metintaş, S. (2017). *Türkiye’ye gelen dış göç ve sağlığa etkileri*. Halk Sağlığı Dergisi, 2(2), 37-45.
- Arslan, M. (2016). *Kitle iletişim araçları, medya ve din ilişkisi üzerine*. Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1), 5-26.
- Bahar, O., & Bingöl, F. K. (2010). *Türkiye’de iç göç hareketlerinin istihdam ve işgücü piyasalarına etkileri*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(2), 43-61.
- Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik (2006, 30 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 26244). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060730-1.htm>
- Balcı, M. (2017). *Kimlik ve aidiyet bağlamında zorunlu göç ve uyum: Ankara önder mahallesi örneği*, TC Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baltacı, A. (2019). *Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? . Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2) , 368-388 . DOI: 10.31592/aeusbed.598299
- Berry, J. W. (1997). *Immigration, acculturation and adaptation. applied psychology*, 46, 5-34.
- Berry J.W., Kim U., Minde, T.& Mok, D. (1987). *Comparative studies of acculturative stress. international migration Review*, Vol. 21, No. 3, Special Issue: Migration and Health, pp. 491-511. doi: 10.2307/2546607
- Berry, J. W.(2001). *A psychology of immigration. journal of social issues*, 57, 615-631.
- Berry, J. W. (2003). *Conceptual approaches to acculturation*. K. M. Chun, P. B.

- Organista Ve G. Marin, (Ed.), Acculturation, Advances In Theory, Measurement, And Applied Research. Washington, DC: American Psychological Association.
- Bostan, H. (2017). *Türkiye’de iç göçlerin toplumsal yapıda neden olduğu değişimler, meydana getirdiği sorunlar ve çözüm önerileri*. Coğrafya Dergisi, (35), 1-16.
- Brein, M., & David, K. H. (1971). Intercultural Communication And The Adjustment Of The Sojourner. Psychological Bulletin, 76(3), 215.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu çıkış zorlu kabul – mültecilik*, Ankara: SGDD Yayınları.
- Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası hukukta mülteciler ve sığınmacılar*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Çağırkan, B. (2018). *Modernizm ve postmodernizm bağlamında milliyetçiliğin aidiyet algısı üzerine etkisi*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (33), 387-392.
- Çağlar, T. (2018). *Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve*. Toros Üniversitesi İİSF Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 26-49.
- Çörtoğlu Koca, S.E., Kavşat, F.C. (2015). *Geçici koruma yönetmeliği uyarınca geçici koruma kararının kapsamı, alınması ve sona ermesi*. Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(1), 311-348.
- Dadak, E. (2018). *Sosyal kimlik kuramı bağlamında bireylerin kimlik ve aidiyet tanımlamaları: Kocaeli kaftas kültür derneği örneği*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, TC Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Demirtaş, H. A. (2003). *Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar*.
- Derman, O. "Ergenlerde psikososyal gelişim." Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi 63.1 (2008): 19-21.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). *Göç ve insan*. Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 9-22.
- Erkenekli, M. (2015). *Kültürel değer çalışmalarında yöntem ve sosyolojik araştırmalar için bir model önerisi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (33).
- Ergül, E. (2012). *Uluslararası hukuk ve türk mevzuatında yabancı kavramı ve türleri*, Türk İdare Dergisi, 475(2), 213-228.
- Ergül, E. (2015). *Avrupa insan hakları sözleşmesi’nde sınır dışı etme ve geri verme*, Yargı Yayınları, s. 27-28.
- Ertek, B., & Süverdem, F. B. (2020). *İki dillilik ve iki kültürlülük: göç, kimlik ve aidiyet*. The Journal Of International Lingual Social And Educational Sciences, 6(2), 183-207.
- Flaskerud J.H. (2007) *Cultural competence column: acculturation*. Issues Ment Health Nurs, 28:543-546.
- Geçici Koruma Yönetmeliği (2014, 22 Ekim). *Resmi gazete* (Sayı: 29153). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf>
- GİGM *Göç istatistikleri*, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> , Erişim Tarihi:23.01.2021.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022), *Geçici koruma*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Göç İdaresi Başkanlığı. *Avrupa Birliği’nde geçici koruma*. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/avrupa-birliginde-gecici-koruma>
- GÖKER, G. (2013). *Göç, kimlik, aidiyet: kültürlerarası iletişim açısından İsveçli*

- türkler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, TC Fırat Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Göktolga, O. (2013). *Aynılık – farklılık bağlamında kimlik siyaseti*. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 4 (1), 121-131.
- Göregenli, M., & Karakuş, P. (2014). *Göç araştırmalarında mekan boyutu: kültürel ve mekansal bütünleşme*. Türk Psikoloji Yazıları, 17(34), 101.
- Graves, T. (1967). *Acculturation, access, alcohol in a tri-ethnic community*. American Anthropologist. 69, 306-321.
- Güder, M. (2016). *Türkiye'deki dış göç olgusuna sosyoekonomik bir yaklaşım ve Avrupa birliği ile geri kabul anlaşmasının olası etkileri*. Sosyoekonomi, 24(30), 129-138.
- Gülner, B., Balcı, Ş. (2011). *Yeni medya ve kültürleşen toplum*, Konya: Literatürk Yayınları.
- Gümüş, Şule. “*Ne yersen o'sun: mutfak kültürünün kimlik inşasındaki rolü*” 1. Uluslararası Malatya Gastronomi Ve Kültür Kongresi Kitabında Sunulan Bölüm, Özgen, Malatya, 2019.
- Günay, E., Atılğan, D., & Serin, E. (2017). *Dünya'da ve türkiye'de göç yönetimi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2), 37-60.
- İnaç, H. & Sada, M. R. (2021). *Ulus inşası ve uluslaşma*. Uluslararası Eşitlik Politikası Dergisi , 1 (1) , 6-19 .
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). *Sonsöz: kültürleşme ve aile ilişkileri*. Türk Psikoloji Yazıları, 17(34), 120.
- Kantemur, Z. (2018). *Mekân ve aidiyet ilişkisi üzerinden kimlik inşası: kayseri çerkesleri örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TC Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaman, S. Y. (2018). *Sosyo-kültürel adaptasyon sürecinde yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin kültürlerarası iletişim duyarlılığı*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. (Tez no: 504462).
- Karataş, K., & Baloğlu, M. (2018). *Kültürleşme stresi kaskacındaki suriyeli öğrenciler*. Turkish Studies, 13, 27.
- Kartal, B., & Başçı, E. (2014). *Türkiye'ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2), 275-299.
- Keleşmehmet, H. (2019). *Suriyeli göçmenlerin göçmen sağlığı merkezlerinde sunulan sağlık hizmetlerinden yararlanma durumu*, Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, TC Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı.
- Kim, U. (1988). *Acculturation of korean immigrants to canada*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Queen's University, Kingston, Ontario.
- Kirman, M.A., Dölek, İ. (2020), *Göç ve din: disiplinlerarası bir yaklaşım*, Ankara: Astana Yayınları
- Kitlel Sığınmalarda Geçici Koruma Yönergesi (2001, 20 Temmuz). Avrupa Konseyi (Sayı: 2001/55/EC).
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). *Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri*. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(3), 163-184.
- Nomer, E. (2014), *Türk vatandaşlık hukuku*. İstanbul: Filiz Yayınevi, s.42
- OECD (2009), *Uluslararası göç: küreselleşmenin insani yüzü*, Erişim adresi:

- <https://www.oecd.org/insights/43569201.pdf>
- Özdemir, H. (2012). *Türkiye’de iç göçler üzerine genel bir değerlendirme*. Akademik Bakış Dergisi, 30(11), 1-18.
- Özkalp, E. (1995), *Sosyolojiye giriş (1)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Poyraz, Y. (2012). *Suriye vatandaşlarının geçici korunması ve uluslararası mülteci hukuku*. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20(2), 53-69.
- Poyrazlı, S., Arbona, C., Bullington, R., & Pisecco, S. (2001). *Adjustment issues of turkish college students studying in the united states*. College Student Journal, 35(1), 52-52.
- Redfield, R., Ralph, L., Melville, H. (1936). “*Memorandum on the study of acculturation*”. American Anthropologist 38: 149-152.
- Richard Perruchoud ve Jillyanne Redpath (ed.), *Göç terimleri sözlüğü* (Uluslararası Göç Örgütü, 2009), 110.
- Sam, D. L. (2006). *Acculturation: conceptual background and core concepts*. D. L. Sam ve J. W. Berry, (Ed.), The Cambridge handbook of acculturation psychology. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saraçoğlu, H., “Kuzey Afrika ve Asya ülkelerinin bayrakları üzerine bir inceleme” ICANAS 38(Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) Tarih ve Medeniyetler Tarihi, 10-15 Eylül 2007, VI. Cilt, s.2669-2684,3135-3139 (Renkli Basımlar) Ankara (Türkiye), 2012.
- Santrock, J.W., (2016). *Yaşam boyu gelişim*. (Çev. Yüksel, G.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Smith, M. B., Fawcett, J. T., Ezekial, R., & Roth, S. *A factorial study of morale among peace corps teachers in ghana*. *Journal of Social Issues*, 1963, 19(3), 10-32.
- Subaşı, N.(2001). *Gündelik hayat ve dinsellik*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.2, 239-267. Erişim Adresi: http://isamveri.org/pdfdrq/D01732/2001_2/2001_2_SUBASIN.pdf
- Sokullu, D. (2019). *Türk ve ermeni gençlerde gruba aidiyet, gruplararası ilişkiler, algılanan ayrımcılık ve değerlerin ilişkisi*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, TC İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Songur, H. ve Sırtkaya, F. (2018). *Türk hukuk tarihi ve tefekkürü bakımından osmanlı’dan cumhuriyete göç olgusu*. H. H. Aygül ve E. Eke (Editörler), 21. Yüzyılda Uluslararası Göç Ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi. (ss. 6-7). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şan, F. (2019). *Hatay’da dinî-etnik çeşitlilik ve bu çeşitliliğin dile yansımaları*. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 12 (27), 704-715. DOI: 10.12981/Mahder.610245
- Şemşit, S. (2018). *Avrupa birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu ve türleri: kavramsal bakış*. Yönetim ve Ekonomi, 25(1), 269-289.
- Şengül, R. (2019). *Suriyeli göçmen çocuklarda vatan algısı*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, TC Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü.
- Tamer, M. (2020). Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, 7(60), 2808-2818.
- Taşdemir, N. (2019) *Bayrağa yüklenen anlamlar: sosyal kimlik motivasyonlarının rolü*. Türk Psikoloji Yazıları 22 (44), 94-102.
- Tekeli, İ. ve Erder, L. (1978). *Yerleşme yapısının uyum süreci olarak içgöçler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Tepebaşılı, F. (2005). *Kullanımlık metin türü olarak ulusal marş kavramı ve işlevleri*.

- Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 1(17) , 383-393.
- Tokgöz Şahoğlu C. (2013). *Sosyalleşme ve kimlik inşası ekseninde sosyal paylaşım ağları*, XV. Akademik Bilişim Kongresi, 23-25 Ocak 2013, Antalya.
- Topal, A. H. (2015). *Geçici koruma yönetmeliği ve türkiye'deki suriyelilerin hukuki statüsü*. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(1), 5-22.
- Topal, C. (2015). *Suriye iç savaşı ve uluslararası düzen*. KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 1(9), 117 -122.
- Tunç, A. (2015). *Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme*. Tesam Akademi, 2(2).
- Tunca, H. Ö. (2018). *Suriye'den Türkiye'ye göç: tehditler ve fırsatlar*. Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 28(2), 47-68.
- Tuzcu, A., & Bademli, K. (2014). *Göçün psikososyal boyutu. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.
- Türkbay, T., Özcan, C., Doruk, A., & Sekmen, K. (2005). *Ergenlerdeki kimlik bocalaması üzerine cinsiyetin etkisi*. Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 12(2), 69-74.
- Türkkahraman, M. & Tutar, H. (2009). *Sosyal değişme, bütünleşme ve çözülme bağlamında toplumda farklı kültür ve anlayışların yeri ve önemi* . Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 1 (1) , 1-16 .
- Türk Kızılay. (2021). *"Sosyal uyum yardımı"*. <https://kizilaykart.org/TR/hakkinda.html> Erişim Tarihi: 22.12.2021.
- Türk İstatistik Kurumu (2021), *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500>
- Türk Vatandaşlık Kanunu (2009, 29 Mayıs). *Resmi gazete* (Sayı: 5901). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090612-1.html>
- UNCHR. (2021). *"Sosyal ve mali yardım"*. <https://help.unhcr.org/turkey/tr/social-economic-and-civil-matters/social-and-financial-assistance/> Erişim Tarihi: 22.12.2021.
- UNCHR. (2014) *"Mülteci ve göçmen?"*, Erişim adresi: https://www.unhcr.org/cy/wpcontent/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf Erişim tarihi: 08.01.2021.
- Ünal, S. (2008). *Sosyal bütünleşme ve kimlik bağlamında Türkiye'deki balkan göçmenleri üzerine bir değerlendirme (İzmir'den bir örneklem)*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, TC Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal, A., (2019). *Uluslararası göç kavramı ve uluslararası göçün ülke ekonomileri üzerinde muhtemel etkileri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi, (18), 50-61.
- Ward, C., Kenndy, A. (1999). *The measurement of sociocultural adaptation*.
- Vatansız Kişilerin Korunmasına İlişkin El Kitabı, s. 6
- Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme (1960, 6 Haziran). *Resmi gazete* (Sayı: 5158). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141025-5-1.pdf>
- Yabancılar ve Uluslararası Kanunu (2013, 11 Nisan). *Resmi gazete* (Sayı: 28615). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>
- Yazoğlu, R. (2005). *Dil-kültür ilişkisi . muhafazakar düşünce dergisi* , 2 (5) , 123-143.

- Yener, S. & Duran, H. (2011). *Avrupa birliği ülkelerinin ulusal marşlarının sosyo-kültürel ve müzikâl açıdan incelenmesi*. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 0 (24), 185-206.
- Yıldız, C. (2012). *Alman okullarında sunulan türkçe derslerinin değerlendirilmesi ve iki dillilik, tc marmara üniversitesi*. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/7904471-Alman-okullarında-sunulan-turkce-derslerinin-değerlendirilmesi-ve-iki-dillilik.html>
- Yıldız, F. (2009). *Avrupa türklerinde kimlik sorunu olarak çifte aidiyet: hollanda örneği*, Yayınlanmış Doktora Tezi, TC Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, A. (2014). *Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri*. Electronic Turkish Studies, 9(2), 1686-1724.
- Zafer, A. B. (2016). *Göç çalışmaları için bir anahtar olarak "kültürleşme" kavramı*. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(30), 75-92.
- Zastrow, C. ve Krist Ashman, K.K (2014) *Ergenlik döneminde psikolojik gelişim* (S. E. Türközü, Çev.) D.B Çitçi (Ed.), İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre (ss. 445-450) Nika Yayınevi. International Journal of Intercultural Relations, 23 (4) 659-677.
- Ziya, O. (2012). *Mülteci-göçmen belirsizliğinde iklim mültecileri*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 99.

ÖZGEÇMİŞ

1. KİŞİSEL BİLGİLER			
Adı Soyadı	: Cemilcan ÇETİN		
Unvanı	: Sosyal Çalışmacı		
ORCID	:0000-0002-7053-7183		
Doğum tarihi	:		
Doğum yeri	:		
E mail	:		
2. ÖĞRENİM BİLGİLERİ			
Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Sosyal Hizmet	TC İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	2017
Lisans	Sosyoloji	TC Anadolu Üniversitesi	2019
3. YABANCI DİL BİLGİSİ			
1- İngilizce A2			
4. MESLEKİ DENEYİM VE ÜYELİKLER			
1- Sağlık Bakanlığı (Mart 2019 – Ekim 2020)			
2- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (Kasım 2020 – Halen)			
5. YAYINLAR VE ÖDÜLLER			
6. Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Kongresi (Suriyeli Refakatsiz Çocukların Ülkelerine Geri Dönüş Süreci Üzerine Bir İnceleme)			